

ÄHTÄRIN HOTELLI
MESIKÄMMEN:
Merkitysanalyysi vuonna 1976
valmistuneesta matkailuhotellista

Susanna Hietämäki
Maisterintutkielma
Kulttuuriympäristön tutkimus, museologia
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2019

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuskohde.....	2
1.2 Tutkimuskysymykset ja teoreettinen viitekehys	4
1.3 Tutkimusmenetelmät.....	9
1.3.1 Merkitysanalyysimenetelmä.....	10
1.3.2 Museo-objektit ja museologiset objektit	13
1.3.3 Perehtyminen ja tiedonkeruu sekä kontekstualisointi	15
1.3.4 Arviointikriteerit.....	18
1.4 Aineisto	20
1.5 Tutkielman rakenne.....	23
2. MATKAILUHOTELLIEN HISTORIAA	24
3. ÄHTÄRIN LOMAKESKUKSEN JA HOTELLIN VAIHEET	30
3.1 Kantaravintolat Oy – kokeiluravintoloista kievareihin.....	33
3.2 Hotelli Mesikämmen 1970- ja 1980-luvulla	35
3.3 1990- ja 2000-luku – Kantaravintoloiden jälkeen	40
3.4 Hotelli Mesikämmen nyt.....	42
4. TIMO JA TUOMO SUOMALAINEN.....	44
4.1 Modernit minimalistit ja ekspressionistit 1960- ja 1970-luvulla	46
4.2 Sivulliset	52
5. MERKITYSANALYYSI.....	55
5.1 Edustavuus sekä historiallinen ja kulttuurinen merkitys	55
5.2 Elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys	63
5.3 Yhteisöllinen merkitys	64
5.4 Autenttisuus.....	65
5.4.1 Mesikämmen tiedonvälittäjänä	68
5.5 Ideaalitila ja identiteetti.....	78
5.5.1 Hotelli Mesikämmenen identiteetti ja ideaalitila	82
5.6 Hyödynnettävyys ja käytettävyys	85
6. PÄÄTÄNTÖ.....	88

LÄHTEET.....90

Kuvaluettelo

LIITTEET

KANNEN KUVA: KIRJASTA CONNAH, R. & SNELLMAN, T. (1999). *ARMO JA ARKKITEHTUURI*. HELSINKI: RAKENNUSTIETO. S.71. ALKUPERÄINEN LÄHDE/KUVAAJA: Ä FETHULLA- JA SUOMALAINEN ARKISTOT.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Hietämäki Susanna	
Työn nimi – Title Ähtärin Hotelli Mesikämmen: Merkitysanalyysi vuonna 1976 valmistuneesta matkailuhotellista	
Oppiaine – Subject Museologia	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year 11/2019	Sivumäärä – Number of pages 103 + liitteet 1 sivu
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuskohteena on Ähtäriin vuonna 1976 valmistunut Hotelli Mesikämmen, joka kuuluu Ähtärin Eläinpuiston ympäristöön. Maisterintutkielman tavoitteena on selvittää kohteen historiaa, siihen liittyviä konteksteja, kulttuuriympäristöarvoja sekä merkityksiä arvojen taustalla. Tutkimusmenetelmänä ja tutkielman runkona toimii Suomen museoliiton merkitysanalyysimenetelmä. Merkitysanalyysimenetelmä on kehitetty erityisesti museokokoelmien arvonmäärityksen avuksi, mutta tässä tutkielmassa sitä sovelletaan edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan olevan kohteen merkitysten arviointiin.</p> <p>Tutkielman aineisto on hyvin moninaista ja se sisältää kirjallisuuden lisäksi muun muassa rakennuspiirustuksia, valokuvia, verkkolähteitä, sanomalehtilähteitä, aikakauslehtiartikkeleita, opinnäytetöitä ja itse Hotelli Mesikämmenen ympäristöineen.</p> <p>Hotelli Mesikämmen on museologisesta näkökulmasta aiemmin tutkimaton kohde. Tutkielmassani selviää, että hotelli liittyy historiallisesti teollistumisen jälkeiseen yhteiskuntarakenteen muutokseen, palveluelinkeinojen kehitykseen, 1960 ja 1970 lukujen korpipotelli-ilmiöön, arkkitehtien Timo ja Tuomo Suomalaisen uraan, Ähtärin matkailukehitykseen sekä Kantaravintolat Oy:n toimintaan.</p> <p>Museologisena todistekappaleena Hotelli Mesikämmen on autenttinen kohde, joka välittää kulttuurisia ja historiallisia arvoja ja merkityksiä yli neljänkymmenen vuoden ajalta. Erityisen tärkeä hotelli on maakunnallisesti, sillä se on edelleen merkittävin Etelä-Pohjanmaalla toimivista matkailu- ja majoitustoiminnan kohteista. Ähtärin kaupungille eläinpuiston alue hotelleineen on hyvin arvokas taloudellisesti ja yhteisöllisesti. Arkkitehtuurikohteena rakennus edustaa ekspressionistista modernismia, joka on maassamme melko harvinainen tyyliuunta. Rakennustaiteellinen harvinaisuus nostaa kohteen arvoa. 1970-luvun matkailuhotellina Hotelli Mesikämmen on hyvin tyyppillinen korpipotellikohde, jollaisia syntyi kaupunkien ulkopuolelle ympäri Suomen. Se on siis hyvä esimerkki aikansa hotellirakentamisesta.</p> <p>Merkitysanalyysi osoittaa, että Hotelli Mesikämmenen liittyviä arvoja voi suojella turvaamalla hotellitoiminnan jatkuvuus ja huoltamalla kohdetta hallitusti merkityksiä vaalien.</p> <p>Hotelli Mesikämmen ja siihen liittyvät ilmiöt ja tapahtumat tarjoavat paljon mahdollisuuksia jatkotutkimukselle monesta eri näkökulmasta. Lisäksi hotellirakennusta voisi hyödyntää modernina korjauskohteena. Näin sen avulla voisi löytää uudenlaisia konservointi- ja korjausmetodeja, joita pystyttäisiin soveltamaan muissa saman tyyppisissä korjauskohteissa.</p>	
Asiasanat – Keywords Ähtäri, hotellit, arvo, merkitys, merkitysanalyysi, kulttuuriympäristö, museologia, museologinen objekti	
Säilytyspaikka – Depository JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja – Additional information	

1. JOHDANTO

Aloittaessani opintoni kulttuuriympäristön tutkimuksen maisteriohjelmassa syksyllä 2016 minulle oli melko selvää, että maisterintutkielmani käsittelee rakennuksia tai rakennettua ympäristöä. Suurimpana syynä tähän on se, että aiemmin olen valmistunut rakennuskonservaattoriksi Seinäjoen ammattikorkeakoulusta vuonna 2011. Kun vuosina 2014–2016 työskentelin konservaattorina Alvar Aallon suunnitteleman vuonna 1965 valmistuneen Seinäjoen kaupunginkirjaston korjausprojektissa, jo aiemmin herännyt kiinnostukseni moderniin rakennuskantaan vahvistui ja aloin syvemmin pohtia sotien jälkeen syntyneen rakennuskannan korjaamiseen ja suojeluun liittyviä ongelmia. Erityisenä kiinnostukseni kohteena kyseisen aikakauden rakentamiseen liittyen oli rakennusten ja ympäristöjen arvottaminen. Vuonna 2004 kahdeksankymmentä prosenttia Suomen rakennuskannasta oli rakennettu viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana, ja vain kymmenen prosenttia ennen vuotta 1920. Suomen rakennuskanta on Euroopan nuorinta, joten suomalaista kulttuuriympäristöä leimaa erityisesti modernismi, johon liittyvät korjaushaasteet ovat parhaillaan ratkottavana. Haasteita tuottaa juuri modernien rakennusten määrä, jonka vuoksi on vaikea ehtiä tutkimaan niitä niin laajasti, että pystyttäisiin määrittämään kaikki suojelun arvoiset ympäristöt.¹

Maisterintutkielmani suunnitelma liittyi alusta saakka juuri moderneihin, erityisesti 1950-luvun jälkeisiin rakennuksiin ja tuolloin haeskelin aihetta esimerkiksi 1970-luvun betonielementtirakentamisesta. Lopullisen aiheen löytäminen ja sen rajaaminen johonkin tiettyyn tutkimuskohteeseen ja -ongelmaan tuntui kuitenkin hyvin vaikealta. Keskustellessani opettajani Helena Lonkilan kanssa maisterintutkielmani aiheesta keväällä 2017 tulin maininneeksi Ähtärin eläinpuiston alueesta Etelä-Pohjanmaalla, josta olen ollut kiinnostunut kulttuuriympäristönä jo pidemmän aikaa. Eläinpuiston 1970- ja 1980-luvuilla valmistunut rakennuskanta sopi juuri siihen aikakauden rakentamiseen, josta halusin tutkielmani tehdä. Huomasin sen muutenkin olevan hyvä tutkimuskohde, jonka avulla saisin perehtyä myös kulttuuriympäristöjen arvottamiseen.

¹ Nikula 2004, 7-10.

1.1 Tutkimuskohde

Monelle suomalaiselle tuttu vapaa-ajankohde Ähtärin Eläinpuisto avattiin 17. kesäkuuta 1973.² Eläinpuisto sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnassa Ähtärin Moksunniemessä noin kuuden kilometrin päässä Ähtärin keskustasta Hankaveden rannalla kangasmetsässä. Asutuksesta syrjään rauhallisen metsän keskelle perustetun luonnonmukaisen eläinpuiston erikoistumisalana on pohjoisen havumetsävyöhykkeen eläimistö³. Eläinpuisto on avoinna asiakkaille ympäri vuoden. Yksi eläinpuiston alueen tunnuspiirteistä ovat arkkitehtiveljesten Timo ja Tuomo Suomalaisen alueelle suunnittelemat rakennukset: Hotelli Mesikämmen, monitoimitalo Ähtärihalli, eläinpuiston porttirakennus sekä eläinpuiston Kaakkolammen kahvila, jotka kaikki ovat valmistuneet vuosien 1976 ja 1984 välisenä aikana⁴. Selvää oli kuitenkin, että maisterintutkielman laajuden huomioon ottaen koko eläinpuiston alueen käsittely olisi aiheena liian laaja, joten päätin rajata tutkielman koskemaan ainoastaan Hotelli Mesikämmettä. Olen myös päättänyt arvioida Hotelli Mesikämmettä suomalaisena ilmiönä peilaten sitä suomalaisen yhteiskunnan arvoihin, arkkitehtuuriin ja tapahtumiin. Ajallinen rajaukseni ei noudata mitään tiettyä vuosirajausta, mutta tutkielma on selkeästi hotellin syntyyn ja ensimmäisiin toimintavuosiin painottuva. Huomasin löytäneeni Mesikämmenestä kiinnostavan tutkimuskohteen, jota tarkastella kulttuuriympäristönäkökulmasta. Kohde on myös sellainen, joka mielestäni ansaitsee huomiota osakseen.

Vierailin itse ensimmäisen kerran eläinpuistossa jo hyvin pienenä. Muistiini noilta ajoilta oli jäänyt kallioiset käytävät, mutta en osannut kunnolla paikantaa muistijäljen synnyinpaikkaa. Asia selvisi kun palasin eläinpuistoon pitkän ajan jälkeen vuonna 2010. Muistikuvani olivat peräisin Hotelli Mesikämmenen kalliokäytäviltä. Paikassa on jotain niin vaikuttavaa, että se oli vuosia sitten jäänyt elävästi pienen tytön mieleen. Aloin tuolloin etsiä tietoa rakennuksesta, mutta huomasin, että juuri mitään ei löytynyt. Sain selville ainoastaan rakennuksen suunnitelteiden arkkitehtien nimet sekä sen, että kuuluisa Helsingin Töölön vuonna 1969 valmistunut Tempeliaukion kirkko oli heidän käsialaansa. Tempeliaukion kirkko on Suomen suosituin arkkitehtuurinähtävyys. Kirkossa vierailee vuosittain puoli

² Viertola 1989, 309.

³ Koski 2013.

⁴ Mehtälä 2003, 274.

miljoonaa kävijää kaikkialta maailmasta.⁵ Kirkon lisäksi Suomalaisten suunnitelmista 150 on toteutettu ympäri maan, mutta muista rakennuksista tai Suomalaisista yleensä ei löytynyt paljoakaan tietoa. Maila Mehtälän vuonna 2003 julkaistusta kirjasta *Temppeliaukio – Kirkko Suursaaresta Länteen*, joka perustuu arkkitehti Timo Suomalaisen kertomuksiin urastaan ja Temppeliaukion kirkon synnystä, oli ainoa löytämäni teos, joka käsitteli suomalaisia ja heidän uraansa laajemmin.⁶ Tuolloin vuonna 2010 jäinkin ihmettelemään miksi niin merkittävän uran tehneiden suunnittelijoiden koko elämäntyö ja erityiseltä vaikuttava Mesikämmen, joka Timo Suomalaisen mukaan on Temppeliaukion kirkon sisarrakennus⁷, oli jäänyt niin vähälle huomiolle. Arkkitehti Vilhelm Helander ja valokuvaaja Simo Rista toteavat suomalaisia modernin arkkitehtuurin merkittäviä rakennuksia esittelevässä kirjassaan *Modern Architecture of Finland: Suomalainen rakennustaide* (1987), että Suomessa arkkitehtuurin arvo mitataan toteutetuista töistä⁸. He eivät kuitenkaan esittele kirjassaan edes Temppeliaukion kirkkoa, saati mitään muuta Suomalaisten lukuisista töistä. Arkkitehtiveljesten töiden tuntemattomuus siis tavallaan toi minut aiheen äärelle ja se onkin jäänyt kiinnostamaan minua. Tämä olisi ollut mielenkiintoinen tutkimuskohde, mutta aihetta on käsitelty jo ainakin suomalaista arkkitehtuuria laajasti tutkineen Roger Connahin kirjassa *Armo ja arkkitehtuuri* (1999) ja myös Maila Mehtälä paneutuu asiaan kirjassaan. Veljesten sivullisuus mielestäni kuitenkin liittyy läheisesti myös Hotelli Mesikämmeneen, joten kirjoitan myös siitä lyhyesti.

Ähtärin eläinpuiston alue on tällä hetkellä suurten muutosten keskellä. Vuonna 2016 tiedotettiin hotellin tulevasta peruskorjauksesta.⁹ Uutta eloa alueelle tuovat myös jättiläispandat Lumi ja Pyry, jotka saapuivat eläinpuistoon vuoden 2018 alussa. Pandojen tuonti eläinpuistoon liittyy aluetta koskevaan Master Plan 2030 -suunnitelmaan, jonka tarkoituksena on kehittää Ähtärin Eläinpuiston aluetta ja elävöittää matkailua. Alkuvuodesta 2018 valmistuneessa kandidaatintutkielmassani perehdyin alueen kaavoitukseen, jota on laadittu ottaen Master Plan -suunnitelmat huomioon. Nykyinen kaavoitus mahdollistaa suuren osan Master Plan -visioista. Tutkielmani tarkoituksena on kuitenkin katsoa hotellin

⁵ Mehtälä 2003, 7.

⁶ Mehtälä 2003, 7.

⁷ Mehtälä 2003, 185.

⁸ Helander & Rista 1987, 31

⁹ Riihimäki 2016b.

menneisyyteen ja siihen, millainen sen tarina on tähän asti. Mitä ovat ne arvot ja merkitykset, joita näiden muutosten keskellä tulisi vaalia ja suojella? Aihe on siis ajankohtainen, mutta tutkielman tarkoituksena ei ole selvittää mitä rakennukselle tulevaisuudessa tapahtuu. Tästä tutkielmasta muodostuu joissain määrin dokumentti myös siitä millainen hotelli on nyt, joten siitä voi olla hyötyä tulevaisuudessa.

Edellä kuvailtujen asioiden johdosta halusin kerätä mahdollisimman paljon tietoa Hotelli Mesikämmenestä ja tehdä niiden perusteella tutkimuksen, joka sekä valottaa rakennuksen historiaa että siihen liittyviä kulttuuriympäristöarvoja. Haluan siten tavallaan tehdä tästä melko tuntemattomasta rakennuksesta ”näkyvän”. Opiskelijan näkökulmasta tutkielman perimmäisenä tavoitteena on Hotelli Mesikämmenen kautta ymmärtää tarkemmin millaisista asioista kulttuuriperintöarvo rakentuu tai jää rakentumatta. Tutkielmani käsittelee hotellin historiaa sen synnystä tähän päivään saakka, mutta pääpaino on selvästi hotellin alkuajoissa. Monet hotellin valmistumiseen vaikuttaneet asiat käynnistyivät kuitenkin jo huomattavasti aiemmin. Tästä syystä eräässä tapauksessa katsoin tarpeelliseksi ottaa huomioon jopa joitain 1800-luvun tapahtumia. Kuitenkin tarkastelussa on erityisesti lähempänä 1970-lukua olevat aiemmat vuosikymmenet, kuten erityisesti 1960-luku. Hotellin valmistumisen jälkeisiltä vuosikymmeniltä käsittelem lähinnä hotelliin liittyviä suurimpia käännekohtia lyhyesti.

1.2 Tutkimuskysymykset ja teorettinen viitekehys

Edellä olen kertonut miten tutkimuskohde on valikoitunut ja rajautunut sekä millaisia ajatuksia se on minussa herättänyt. Niinpä tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat:

- Millainen rakennus Hotelli Mesikämmen on? Miten ja miksi se syntyi?
- Millaisia arvoja Hotelli Mesikämmeneen liittyy ja millaisista merkityksistä arvot rakentuvat?

Tutkimuskysymyksiä oli alunperin enemmän joista osan päätin käsitellä kandidaatintutkielmassani, joka valmistui vuoden 2018 keväällä. Siinä käsittelemäni tutkimuskysymykset ”Millainen on Mesikämmenen tilanne nyt?” ja ”Miltä näyttää sen tulevaisuus?” liittyvät Mesikämmenen tämän hetken tilanteeseen ja tulevaisuuteen, joten ne tuntuivat irrallisilta muihin tutkimuskysymyksiin nähden. Katsoin, että järkevintä on irrottaa sinällään hyvin mielenkiintoisiin asioihin liittyvät kysymykset erilliseksi kandidaatintutkielmaksi, joka kuitenkin tukee myös maisterintutkielmaani. Kandidaatintutkielmani selvitteli pääasiassa alueen ajantasaista kaavoitusta. Tutkielmassa selvisi alueen kehitykseen liittyviä kaavaamääräyksiä, joihin kuuluvat muun muassa Hotelli Mesikämmenen aluetta koskevat suojelumääräykset. Tässä tutkielmassa palataan näihin määräyksiin myöhemmin.

Teoreettinen viitekehys muodostuu museologiasta/heritologiasta. Heritologia ei ole vakiintunut termi, vaan se on kroatialaisen museologi Tomislan Šolan vuonna 1982 esittämä termi suuntaukselle, jonka tavoitteena oli siirtyä museologian kentällä entistä kokonaisvaltaisempaan kulttuuri- ja luonnonperintökeskeisyyteen. Erityisesti tutkielmani taustalla vaikuttaa nimenomaan tämä teoreettinen uusi museologia, joka alkoi kehittyä jo sotien jälkeen, kun museoiden toiminta alkoi muuttua ilmiökeskeisemmäksi ja niiltä alettiin vaatia yhteiskunnallista osallistumista. Museologia on Jyväskylän yliopiston määritelmän mukaan tiede joka tarkastelee sitä, kuinka yksilö ja yhteisö hahmottaa ja hallitsee ajallista ja alueellista ympäristöään ottamalla haltuunsa valikoiden ja rajaten menneisyyden ja nykyisyyden todistekappaleita, jolloin niistä tulee osa kulttuurista todellisuutta. Määritelmän mukaan alueellinen ja ajallinen ympäristö käsittää sekä aineellisen että aineettoman ympäristön.¹⁰ Museologian vaiheet voidaan jakaa kahteen aikakauteen, joista vanha museologia eli sovellettu tai käytännöllinen museologia käsittelee muun muassa kysymyksiä, jotka koskevat museotyöhön liittyvien menetelmien turvallisuutta, taloudellisuutta ja toimivuutta. Jyväskylän yliopiston määritelmässä näkyy selvästi myös sotien jälkeen kehittyneen uuden museologian ajatus siitä, että museo-objekti on jonkin laajemman ilmiön todistuskappale. Näin museologiaa voidaan ajatella tieteenä, joka tutkii museologisia ilmiöitä ja niihin liittyviä prosesseja laajemmin kuin vanhan museologian mukaisesti

¹⁰ Vilkuna 2007, 51.

museoinstituution kautta. Nykyisin yksi keskeisimmistä teoreettisen museologian tutkimuskohteista onkin kulttuuri- ja luonnonperintöä kartuttavien valintaprosessien analysointi. Tšekkiläisen museologin Zbynek Stránskýn kuvaus museologiasta kiteyttää myöskin tutkielmani ongelman:

Museologian tehtävä on johtaa meidät ymmärtämään mikä kohde sisältää ja mikä ei sisällä museoarvoa. Samalla sen pitäisi myös johtaa ymmärtämään niitä lakeja, jotka synnyttävät museoarvon ja sitä kuinka tätä prosessia käytetään tai ainakin kuinka sitä pitäisi käyttää.¹¹

Tieteen termipankin antaman määritelmän mukaan arvot ovat ihmismielen aktiivisia, ei-objektiivisia symboleja ja laatumääritelmiä.¹² Tohtori Kari E. Turunen käsittelee arvoihin liittyviä ilmiöitä teoksessaan *Arvojen todellisuus*, jossa hän toteaa, että inhimillinen todellisuus on arvostuksen läpäisemä. Jotkin asiat koetaan toisia arvokkaammiksi, sillä koettu maailma ei ole neutraali. Turunen toteaa myös, että arvostukset vaihtelevat paikasta, kulttuurista ja ajasta riippuen. Se, että ihmiset arvostavat erilaisia asioita, voi joissain tapauksissa aiheuttaa hankaluuksia.¹³ Rakennetussa ympäristössä arvostusten muutokset ja ihmisten väliset erimielisyydet näkyvät erittäin selvästi, sillä eri aikakausien ihanteet vaikuttavat rakentamiseen välittömästi. Tämän seurauksena vanhentunutta rakennuskantaa saatetaan purkaa ja korvata sitä uudella, joka paremmin vastaa ajan ihanteita. Vanhoja rakennuksia saatetaan myös uudistaa niin perusteellisesti, että rakennukseen kohdistuvat toimenpiteet voidaan luokitella uudisrakentamiseksi.

Tutkielmani on osittain tyypiltään melko perinteinen rakennustutkimus/rakennushistoriatutkimus, joten samankaltaisia tutkimuksia eri tapauksista löytyy paljon, mutta ei siis vielä ainuttakaan Hotelli Mesikämmenestä. Tutkielman teoreettinen ydin on kuitenkin kulttuuriympäristöarvojen rakentumisen tutkimisessa, jossa Hotelli Mesikämmen toimii tutkittavana tapauksena ja ympäristönä. Koska arvot ja arvottaminen liittyvät kaikkeen inhimilliseen toimintaan, voidaan niihin liittyviä teoreettisia näkökulmia soveltaa lukuisiin tapauksiin. Aihealue siis on sellainen, josta tutkimusta on luonnollisesti tehty hyvin paljon.

¹¹ Vilkuna 2007, 46-52.

¹² Tieteen termipankki 2018.

¹³ Turunen 1992, 9-12.

Tämän voi huomata esimerkiksi Jyväskylän yliopiston museologian oppiaineen julkaisuarkistosta, josta aiheeseen liittyviä tutkimuksia löytyy useampia. Esimerkiksi Jaakko Holma tutki vuonna 2011 valmistuneessa maisterintutkielmassaan *Totta vai tarua? Aleksis Kiven kuolinmökin museoarvo ja aitous* Aleksis Kiven kuolinmökin arvoa historiallisena dokumenttina. Minna Rönkä taas tutki kulttuuriperinnön arvottamista muistiorganisaatioissa vuonna 2015 valmistuneessa tutkielmassaan *Kulttuuriperinnön arvottaminen museoissa ja arkistoissa*. Helena Lonkila tutki vuonna 2004 valmistuneessa maisterintutkielmassaan *Peilikäs peilinä – kainuulaisen peiliraanun kulttuurisen arvon määräytyminen* tutkimuskohteensa museoarvon muodostumista sekä sitä, millainen prosessi museoarvon muotoutumisen taustalla vaikuttaa. Tutkielmien kirjon perusteella voi huomata, että arvottamistyötä tehdään myös museokentällä hyvin monenlaisissa tarkoituksissa niin kulttuuriympäristöjen, museo-objektien kuin arkistomateriaalien yhteydessä.

Viitekehyseni vuoksi tutkielman teoria-aineisto koostuu museologian perusteoksista, kuten Peter van Menschin väitöskirjasta *Towards a methodology of museology* (1992) sekä Pauliina Kinasen toimittamasta artikkelikokoelmasta *Museologia tänään* (2007), jossa laaja joukko maamme kulttuuriperintöammattilaisia kirjoittaa eri näkökulmista tärkeistä museologiaan liittyvistä aiheista. Lisäksi olen käyttänyt teoriaosioideni aineistona myös kansainvälisten kulttuuriperintöorganisaatioiden mietintöjä ja julkaisuja, joiden aiheena on nimenomaan modernin rakennetun kulttuuriympäristön säilyttämiseen liittyvät ongelmat. Näistä mainittakoon erityisesti ICOMOS:in (International Council on Monuments and Sites) julistukset ja dokumentit. On myös tärkeää huomata, että tarkastelen tutkimusongelmaani ja -kysymyksiäni hyvin vahvasti rakennuskonservaattorin silmin. Tästä syystä katsonkin hyödylliseksi lyhyesti kertoa konservaattorin ammatista ja ammattietiikan kulmakivistä.

Konservaattori on korkeakoulutettu erityisasiantuntija, joka vastaa kulttuuriperinnön säilymisestä ja hoidosta. Pohjoismaisen konservaattoriliiton Suomen osasto määrittelee, että konservoinnin tähtäimessä on säilyttää ja välittää esineiden, rakennusten ja taiteen merkitykset ja arvot jälkipolville. Konservointiin liittyy useita erilaisia säilyttämisen menetelmiä ja koko prosessiin kuuluu tutkimus, dokumentointi sekä ennaltaehkäisevät ja varsinaiset konservointitoimenpiteet, jotka takaavat kohteen fyysisen säilymisen.

Ennaltaehkäisevä konservointi estää ja hidastaa kohteen materiaalien vahingoittumista ilman kohteeseen kajoavaa käytännön konservointia. Ennaltaehkäisevien menetelmien toimenpiteet varmistavat, että kohteita käsitellään, ylläpidetään ja säilytetään siten, että ne eivät vaurioidu.

Varsinaiseen konservointiin taas voi kuulua puhdistaminen, tukeminen, vaurioiden korjaaminen tai niiden laajenemisen estäminen sekä kemiallinen suojaus. Näihin menetelmiin liittyy siis kohteiden käsittely tavalla, joka vaikuttaa niiden rakenteeseen, sillä niistä joko poistetaan jotain haitallista tai lisätään jotain rakenteen säilyvyyden turvaamisen vuoksi.

Konservointiin liittyy läheisesti ammattietiikka, joka ohjaa konservointityön etenemistä sekä edellyttää kansallisten ja kansainvälisten kulttuuriomaisuuden suojelulle asetettujen säädösten, asetusten ja eettisten ohjeistuksien noudattamista.¹⁴

Artikkelissa *Making the recent past fit for the future: change in the commercial world*, joka ilmestyi vuonna 1997 kirjassa *Structure and style: Conserving 20th century buildings*, arkkitehti David Jenkin ja Yorkin yliopiston professori John Worthington toteavat, että kuluneen viidenkymmenen vuoden aikana käsitykset konservoinnista ovat muuttuneet ja kypsyneet. Jenkinin ja Worthingtonin mukaan asenteiden muuttuminen voidaan havaita muun muassa alaa määrittävistä julistuksista ja niiden kehityksestä. Vuonna 1931 hyväksytty Ateenan julistus esimerkiksi keskittyi pääasiassa monumenttien suojeluun ja kunnostamiseen liittyviin asioihin, kun taas vuoden 1979 Burran julistus otti jo kantaa myös laajempien ympäristöjen suojeluun.¹⁵ Tärkeänä konservointialaa ohjaavana julistuksena pidetään myös Venetsian julistusta, joka syntyi UNESCO:n (Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) tuella, ja joka hyväksyttiin Venetsian kongressissa vuonna 1964. Tuolloin rakennusmuistomerkkien suojelusta vastaavien arkkitehtien ja teknillisten asiantuntijoiden toimesta hyväksytyin kansainvälisen julistuksen päätavoitteena on historiallisen autenttisuuden korostaminen ja rekonstruktioiden hillitseminen sekä kriittinen suhtautuminen restaurointityössä yleistyneeseen modernien rakennusaineiden ja rakenteiden käyttöön. Julistuksen jälkitoimina perustettiin myös kansainvälinen rakennusmuistomerkkien suojelujärjestö ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), joka otti Venetsian julistuksen

¹⁴ Pohjoismainen konservaattoriiliitto 2019.

¹⁵ Jenkin & Worthington 1997, 85.

perusasiakirjaksi.¹⁶ ICOMOS on jatkanut tärkeää työtään myös modernin rakentamisen suojelutavoitteiden määrittelyssä. Tämän työn seurauksena syntyi Madridin dokumentti, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Tämän jälkeen sitä on tarkastettu viimeksi vuonna 2014. Kerron tuonnempana enemmän Madridin dokumentista.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tavoitteena on ymmärtää tiettyyn rakennukseen liittyviä merkityksiä ja arvoja, joten määrittelen tutkielmani laadulliseksi tapaustutkimukseksi. Laadullinen tutkimus perustuu usein kohteen merkitysten tulkintaan sen yksityiskohtaisen analyysin avulla¹⁷. Päätin edetä käyttäen jotain toimivaksi havaittua menetelmää etenkin siitä syystä, että tämä on ensimmäinen laaja tutkielmani. Tunsin että valmiin menetelmän käyttäminen tässä vaiheessa olisi opettavaista ja järkevää. Tutkimusmenetelmän avulla minun on pystyttävä vastaamaan kysymykseen ”Millainen rakennus Mesikämmen on?”, jotta voin löytää vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni ”Millaisia arvoja Hotelli Mesikämmeneen liittyy ja millaisista merkityksistä arvot rakentuvat?”. Keskeiset kriteerini menetelmälle olivat, että se olisi toimivaksi havaittu loogisesti etenevä menetelmä, jota voisin käyttää koko tutkielmani runkona. Myös tästä syystä tunsin, että analyysimenetelmän käyttäminen tuo tutkimukselle tietynlaista uskottavuutta, sillä se ohjaa minua oikeaan suuntaan tutkimaan niitä asioita, jotka museologisten paradigmojen mukaisesti mahdollisesti vaikuttavat kohteiden merkityksiin ja arvoihin. Analyysimenetelmän tuli siis auttaa minua tunnistamaan Hotelli Mesikämmenestä niitä keskeisiä asioita, joita tarvitsen vastatakseni tutkimuskysymyksiini.

Suomessa on viime vuosina tehty töitä analyysimenetelmien kehittämisen parissa ja tuloksena on syntynyt ainakin kaksi eri menetelmää, DIVE-menetelmä¹⁸ ja merkitysanalyysimenetelmä. DIVE-menetelmä olisi toki soveltunut tutkielmassani käytettäväksi menetelmäksi, mutta päädyin valitsemaan merkitysanalyysimenetelmän lähinnä siitä syystä, että se on itselleni kokonaisuutena huomattavasti selkeämpi ja tutumpi kuin

¹⁶ ICOMOS Suomen osasto ry. 2011a.

¹⁷ Jyväskylän yliopisto 2015.

¹⁸ Museovirasto 2013.

DIVE. Keväällä 2017 pidetyllä Kulttuuriympäristö tietovarantona -kurssilla vierailevana luennoitsijana oli yksi merkitysanalyysimenetelmän kehittäjistä, Suomen Metsämuseo Luston intendentti Leena Paaskoski, jolta kuulin merkitysanalyysistä ensimmäisen kerran. Myöhemmin hän luennoitsi aiheesta Jyväskylän yliopiston järjestämässä museologian seminaarissa huhtikuussa 2017. Tuolloin mukana oli myös toinen menetelmän kehitykseen osallistunut luennoitsija, Metropolia Ammattikorkeakoulun konservoinnin lehtori Heikki Häyhä, joka kannusti ihmisiä käyttämään merkitysanalyysimenetelmää erilaisten kohteiden arviointiin. Luentojen perusteella merkitysanalyysimenetelmä vaikutti käytännölliseltä ja rakennustutkimukseen sovellettavalta menetelmältä. Lisäksi minua alkoi kiinnostaa uuden menetelmän testaaminen Hotelli Mesikämmenen kaltaisen kohteen arvioinnissa.

Menetelmäaineistona olen käyttänyt yksinomaan Heikki Häyhän, Sari Jantusen ja Leena Paaskosken kirjoittamaa ja Suomen museoliiton vuonna 2015 julkaisemaa merkitysanalyysiopasta, jonka avulla pystyin etenemään tutkielmassani valitsemani menetelmän mukaisesti.

1.3.1 Merkitysanalyysimenetelmä

Suomalainen merkitysanalyysimenetelmä on kehitetty museo-objektien ja -kokoelmien merkitysten ja museoarvon määrittelymenetelmäksi. Objektien elämänkaari kulkee yleensä niiden ”syntymästä kuolemaan” eli tekohetkestä tuhoutumiseen, kun taas museo-objektin elinkaari on muuttunut siinä vaiheessa kun se on valittu osaksi kokoelmaa. Se asetetaan erityisasemaan, ja sen kautta voidaan tarkastella objektien merkityksiä, funktioita ja niiden muutoksia.¹⁹ Museo-objektin tarkoituksena on toimia todistekappaleena ja tiedonvälittäjänä²⁰. Tällaisten objektien arvojen määrittely on aina yksilökohtainen prosessi, eikä mitään kohdetta tai objektia voida arvottaa, mikäli sitä ei tarkastella siihen itseensä liittyvissä konteksteissa. Merkitysanalyysioppaassa *merkitys* määritellään seuraavasti:

Suomen kielen sana ’merkitys’ on sitä, mitä jokin tarkoittaa, ilmaisee, esittää tai symboloi. Merkitys on informaatioisältö. Merkitys ilmaisee jonkin arvon tai tärkeyden. Merkitysanalyysissa haetaan erityisesti sitä, mitä jokin ilmaisee tai symboloi, mistä se kertoo, mitä merkityksiä se välittää.²¹

¹⁹ Kinanen 2007, 168-169.

²⁰ Häyhä ym. 2015, 8.

²¹ Häyhä ym. 2015, 9.

On siis tunnettava arviointikohteeseen liittyvät merkitykset, jotta voidaan määrittää sen arvot. Laadukas kokoelmanhoito museoissa edellyttää kokoelmien tuntemista ja niiden museoarvon määrittelyä, jotta museo pystyy tarjoamaan käyttäjilleen ja asiakkailleen merkityksellisiä, tarpeellisia ja laadukkaita näyttelyitä ja muita palveluita.²² Samaa ajatusta voidaan soveltaa myös rakennussuojeluun, joka on osa museotyötä²³: Monipuolinen kulttuuriympäristö on kerroksellinen kokonaisuus, joka koostuu eri aikakausien todistekappaleista, eli tässä tapauksessa rakennuksista ja rakennetuista ympäristöistä. Jotta pystytään määrittelemään arvokkaat kulttuuriperintökohteet, täytyy ensin tunnistaa potentiaaliset kohteet. Tämän jälkeen niitä tutkitaan ja opetellaan tuntemaan kohde merkityksineen, jolloin lopulta niihin liittyvät arvot voidaan määrittellä ja näin edetä rakennetun ympäristön suojeluprosesseissa. Nämä suojeluprosessit takaavat, että rakennetun ympäristön kohteet, joilla on kulttuuriperintöarvoja säilyvät ja kertovat yhteisölle menneisyydestä, ihan samalla tavalla kuin museonäyttelyyn valittu objektikin. Merkitysanalyysimenetelmä kehitettiin työkaluksi juuri näiden asioiden tunnistamista varten. Merkitysanalyysi voi tuottaa, laskea tai nostaa objektin museoarvoa, mutta vähintään se tekee kohteensa näkyväksi²⁴.

Merkitysanalyysiä alettiin kehittää vuonna 2013 ja lopulta se saatettiin valmiiksi Museoviraston rahoittamassa hankkeessa ”Merkitykselliset museokokoelmat – Museoobjektien ja -kokoelmien merkitysanalyysimenetelmän kehittäminen”. Menetelmä pohjautuu useampaan kansainväliseen esikuvaan – kuten australialaiseen Significance menetelmään – suomalaisten museoiden käyttämiin arvoluokituskriteeristöihin ja museoarvokäsityksiin sekä museologiseen ja heritologiseen kirjallisuuteen. Menetelmää testanneet ammattilaiset ovat myös saaneet kommentoida menetelmän toimivuutta ja nämä kommentit on otettu huomioon menetelmän viimeistelyssä. Menetelmän syntyä kuvataankin yhteisölliseksi projektiksi. Merkitysanalyysiä on sovellettu useiden erilaisten aineellisten ja aineettomien kohteiden analysointiin, museoissa ja niiden ulkopuolella. Osa näistä analyyseistä on luettavissa merkitysanalyysioppaassa.²⁵

²² Häyhä ym. 2015, 7.

²³ Kärki 2010, 47-60.

²⁴ Häyhä ym. 2015, 9.

²⁵ Häyhä ym. 2015, 5.

Merkitysanalyysiä tehdessäni käsittelin tutkimusaiheittani hermeneuttisella otteella, sillä analyysini on selvästi edennyt alustavasta mielikuvastani syvempään ymmärrykseen tutkimalla kohdetta yksityiskohtaisesti eri näkökulmista, jolloin uudet tulkinnat ovat vaikuttaneet vanhoihin tulkintoihin ja näin syventäneet käsitystä tutkimuskohteesta.²⁶ Lukion filosofian opettajani Kari Koukkunen kirjoittaa yhdessä Juhani Pietarisen kanssa oppikirjassa *Ihminen ja arvot – Tieto ja yhteiskunta*, että hermeneutiikan yhteydessä tutkijalla on oltava jonkinlainen käsitys tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä, jotta se voidaan asettaa tiettyyn yhteyteen kokonaisuuden osaksi. Itsellänihan oli tutkielmaa aloittaessani selvästi käsitys tutkimuskohteeni lähtökohdista ja joistain siihen liittyvistä erityispiirteistä sekä ehdottomasti jonkin asteinen tunneside, onhan paikka ollut itselleni tuttu ja elämyksellinen jo lapsuudesta saakka. Ennakkokäsityksistäni kertonee myös se, että aloittaessani tiesin jo joissain määrin, mihin suuntaan haluan lähteä, vaikka yllättäviäkin asioita, jotka ohjasivat odottamattomiin suuntiin toki löytyi myöhemmin. Koukkunen ja Pietarinen muistuttavat, että hermeneutiikassa tutkijan subjektiivisuus on keskeinen ongelma, sillä on vaikea sanoa, miten voidaan verrata toisiinsa erilaisia merkityksiä ja miten asettaa ne paremmuusjärjestykseen. Tutkijan käsityksillä on siis aina vaikutusta tutkimustulokseen.²⁷

Käytän analyysissäni merkitysanalyysimenetelmän lisäksi myös lähilukua. Jyväskylän yliopiston *Menetelmäpolkuja humanisteille* -sivuston mukaan lähiluku on väljä kategoria monenlaisille tulkinnallisille tarkasteluille. Lähiluvun avulla tulkitaan ja analysoidaan kirjallisia tekstejä, mutta myös muunlaisia kohteita kuten kuvia ja ympäristöjä. Aineistossani – jota kuvailen tarkemmin luvussa 1.4 – on tekstin lisäksi muun muassa kuvia, rakennettu ympäristö sekä rakennuspiirustuksia. Myös lähiluvun perustana toimii hermeneuttinen analyysitapa.²⁸

²⁶ Routio 2005.

²⁷ Koukkunen & Pietarinen 1998, 225.

²⁸ Jyväskylän yliopisto 2015.

1.3.2 Museo-objektit ja museologiset objektit

Kun puhutaan museo-objektista, ajatellaan usein museossa tai kokoelmakeskuksessa säilytettävää esinettä, johon kohdistuvat fyysiset ja kemialliset rasitukset minimoidaan siirtämällä se optimaalisiin olosuhteisiin. Tutkimuskohdettani taas ei voida siirtää täysin suojattuun tilaan pelkästään kokonsa vuoksi. Lisäksi se on monimutkainen tekninen kokonaisuus, joten jatkuva käyttö ja ylläpito on sen paras selviytymisen tae. Käyttämätön ja huoltamaton rakennus tuhoutuu varmasti, kun taas toimenpiteet voivat vaikuttaa sen merkityksiin. Vaikkakin rakennukseen kohdistuvat rasitukset usein pyritään minimoimaan, eivät ne silti voi useinkaan päästä samanlaiseen suojattuun tilaan kuin esimerkiksi laatikossa säilytettävä museokokoelmaan kuuluva objekti. Miten siis voidaan soveltaa museo-objektien ja -kokoelmien merkitysten määrittelyyn tähtäävää menetelmää kohteeseen, joka ei sijaitse museossa, vaan on edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan, jatkuvan muutoksen keskellä oleva rakennus?

Käytänkin tutkimuskohteestani Museologi Peter van Menschin ehdottamaa termiä *museologinen objekti*, jolla van Mensch tarkoittaa :

...mitä tahansa luonnon tai materiaalisen kulttuurin piiriin kuuluvaa elementtiä, joka katsotaan tarpeelliseksi säilyttää, joko paikallaan, pois alkuperäiseltä paikaltaan tai dokumentoimalla se.

Tällainen objekti ei siis yleensä sijaitse fyysisesti museossa, mutta koska joku on kohdistanut siihen museaalista mielenkiintoa, siitä tulee museologinen objekti.²⁹ Tein aiemmin kandidaatintyöni Hotelli Mesikämmeneen vaikuttavasta kaavoituksesta, jota tutkiessani minulle ilmeni, että alueidenkäytön suunnittelun yhteydessä rakennus on otettu huomioon, jonka seurauksena rakennus on suojeltu kaavoituksella. Minun lisäkseni rakennukseen on siis jo aiemmin kohdistettu museaalista mielenkiintoa, joten tutkimuskohteeni tarkasteleminen museologisenä objektina on mielestäni hyvin perusteltua.

Tärkein ero tutkimuskohteeni ja perinteisen museo-objektin välillä on kuitenkin mahdollisesti juuri objektin elinkaareissa tapahtuvat muutokset. Museoon tallennetun objektin käyttötarkoitus on usein eri kuin se, mihin esine on alunperin valmistunut, sillä nyt niiden

²⁹ Kinanen 2007, 170-171.

ensisijaisena tehtävänä on toimia tiedonantajina tutkimuksissa ja näyttelyissä³⁰. Hollantilainen museologi Peter van Mensch onkin jaotellut objektin elinkaaren kolmeen eri kontekstiin. Nämä kontekstit ovat *ensisijainen konteksti*, jossa objekti on edelleen käytössä. Toinen konteksti on *museologinen konteksti*, jossa objekti on suojeltu. Kolmas konteksti on *arkeologinen konteksti*, jossa objekti on poissa käytöstä.³¹ Museo-objektin voidaan katsoa kuuluvan museologiseen kontekstiin, sillä se on suojeltu, mutta se voidaan edelleen ottaa käyttöön esimerkiksi museonäyttelyyn tai sitä voidaan tutkia. Tutkimuskohteeni taas on van Menschin objektin elinkaaren konteksteissa kahden kontekstin välissä, ensisijaisen ja museologisen, sillä se on edelleen jokapäiväisessä sille suunnitellussa käytössä, mutta myös suojeltu. Vaikka Hotelli Mesikämmen elinkaaressa ei olekaan tapahtunut niin suurta muutosta kuin museologisessa kontekstissa olevalla museo-objektilla, liittyvät siihen silti erilaiset tarinat ja merkitykset, ihan samoin kuin jokaiseen museokokoelmaan valittuun objektiin.

Voidaan siis lopulta huomata, että Hotelli Mesikämmen ei museologisesti tarkasteltuna poikkea perinteisestä museo-objektista erityisen paljoa sillä se voidaan katsoa kohteeksi, joka on luokiteltavissa sekä ensisijaisessa että museologisessa kontekstissaan olevaksi museologiseksi objektiksi. Vuonna 1993 museologi Kenneth Hudson esitteli uutta ympäristökasvatukseen liittyvää ajatustaan suuresta eurooppalaisesta museosta, josta hän käytti käsitettä ”Suuri museo”. Suuren museon ajatuksen lähtökohtana on koko ympäristömme, jonka jokainen elementti sisältää tietoa ja vihjeitä menneisyydestä. Suuressa museossa museot olisivatkin laitoksia, jotka antavat tietoa ja auttavat ymmärtämään ja lukemaan ympäristöä.³² Suuri museo käsittäisi siis myös koko kulttuuriympäristön. Museoviraston määritelmän mukaan kulttuuriympäristö tarkoittaa erilaisista ja eri-ikäisistä arkeologisista kohteista, rakennetuista ympäristöistä ja maisemista muodostuvaa kokonaisuutta, jossa näkyy ihmisen toiminta ja vuorovaikutus luonnon kanssa³³. Hotelli Mesikämmen on osa suojeltua kulttuuriympäristöä, jolloin se voidaan nähdä myös suureen museoon liittyvänä todistekappaleena, museologisena objektina, joka sisältää tietoa menneisyydestä ja nykyisyydestä. Periaatteessa siis ihan mitä tahansa aineellista ja aineetonta

³⁰ Kinanen 2007, 180.

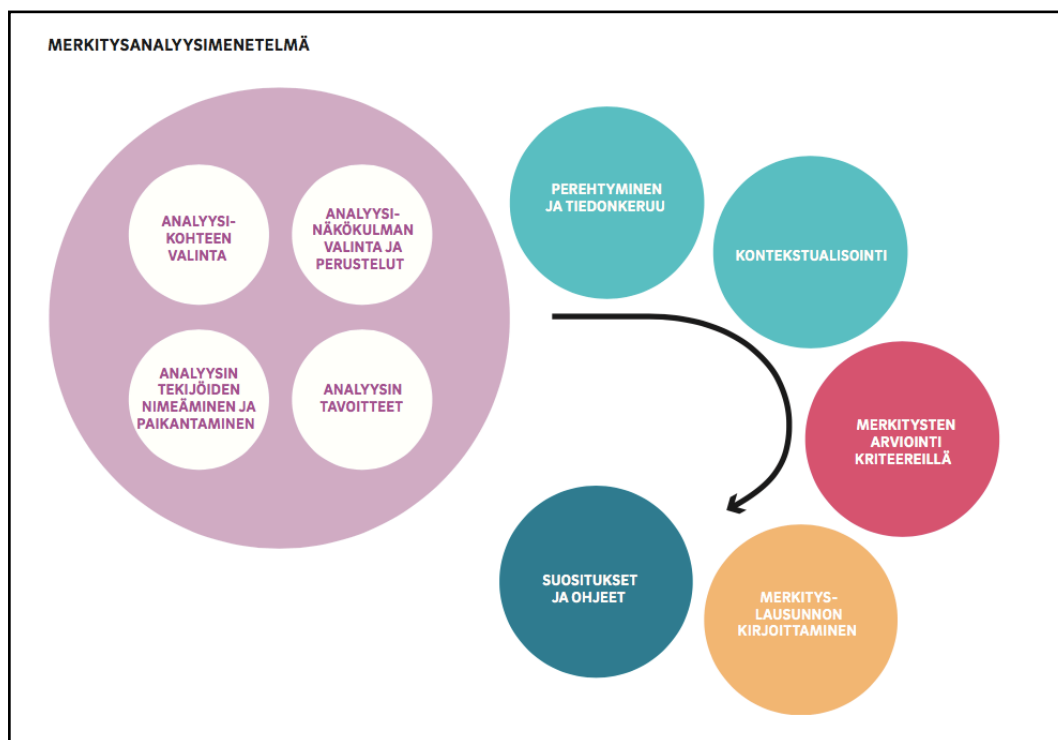
³¹ Mensch, P.v. 1992, Book 15 Context, 1-2.

³² Vilkuna 2007, 38.

³³ Museovirasto, päiväys ei saatavilla.

objektia tai asiaa voidaan arvioida merkitysanalyysin mukaisesti, mikäli niihin vaan halutaan kohdistaa museaalista mielenkiintoa.

1.3.3 Perehtyminen ja tiedonkeruu sekä kontekstualisointi

KUVA 1: MERKITYSANALYYSIN ETENEMINEN.

Merkitysanalyysin tekeminen alkaa kohteen valinnalla, analyysinäkökulman valinnalla ja sen perustelulla, analyysin tekijöiden nimeämisellä sekä analyysin tavoitteiden kirjaamisella. Nämä kaikki kohdat käytiin läpi edellisissä luvuissa, joten tässä kuvaan analyysin seuraavia vaiheita eli perehtymistä ja tiedonkeruuta sekä kontekstualisointia (KUVA 1). Kuten merkitysanalyysioppaassa todetaan, analyysin teko suoraviivaisesti ja järjestelmällisesti kohta kohdalta on mahdotonta, sillä kaikki sen osat limittyvät keskenään ja analyysin tekijän on välillä liikuttava eri vaiheiden välillä edestakaisin³⁴. Niputankin perehtymisen ja tiedonkeruun sekä kontekstualisoinnin tässä tapauksessa yhdeksi kokonaisuudeksi, sillä tutkielmaani tehdessä nämä kaksi osiota kulkivat käsi kädessä. Tämä vaihe käytännössä tarkoitti aineiston keruuta ja rajausta.

³⁴ Häyhä ym. 2015, 10-11.

Jotta tutkija saa kuvan tutkittavan kohteen olemuksesta, analyysin ensimmäisenä vaiheena perehdytään analyysikohteen ilmiösuun. Tarkoituksena tässä osiossa olisi selvittää tutkimuskohteen rakenne, muoto, materiaalit, värit, käytön ja korjauksen jäljet sekä merkinnät. Tiedonkeruuseen liittyy myös kohteen yksilöllisen historian selvittäminen etsimällä mahdollisimman paljon tietoa sen synty-, omistus- ja käyttöhistoriasta. Kohdetta verrataan saavutettujen tietojen pohjalta muihin vastaaviin kohteisiin ja pohditaan niiden eroja ja yhtäläisyyksiä. Tässä vaiheessa kontekstualisointi tuli hyvin tärkeäksi, sillä konteksteja voi etenkin Mesikämmenen kaltaisen rakennuksen tapauksessa olla lähes rajattomasti ja ne saattavat olla kerrostuneita. Valittujen kontekstien määrä vaikuttaa suoraan tutkimusaineiston laajuuteen ja vertailukohteiden valikoitumiseen, joten niiden rajaaminen oli tutkielmani laajuuden ja selkeyden vuoksi tärkeää. Tästä syystä kontekstualisointia oli käytännössä tehtävä heti perehtymisen ja tiedonkeruun yhteydessä, jotta tutkimukseni kannalta oleellinen aineisto pystyttiin tunnistamaan. Näin saatiin rajattua tutkielman kannalta epäolennaisia aineistoja.

Yksilökohtaisilla konteksteilla tarkoitetaan asioita, jotka liittyvät kohteeseen läheisesti. Näitä voivat olla esimerkiksi paikkaan, toimijoihin ja käyttöön liittyvät kontekstit. Mesikämmenen laajat kontekstit liittyvät esimerkiksi sen suhteeseen historiallisen aikakautensa tapahtumiin, tyyliuuntiin ja aatteisiin.³⁵ Konteksteiksi olen valinnut ne, joiden katson olevan tärkeimmät seikat, jotka ovat muokanneet Hotelli Mesikämmenestä sellaisen kuin se on. Perehtymisen ja tiedonhaun yhteydessä tulin siihen tulokseen, että Hotelli Mesikämmeneseen liittyviä tärkeimpiä yksilökohtaisia konteksteja ovat tietenkin Ähtäri, Ähtäriin Eläinpuisto sekä rakennuksen suunnitelleet Suomalaisen veljekset, joiden ura on kaikkiaan hyvin mielenkiintoinen. Yksi tärkeistä läheisesti hotellin historiaan ja toimintaan liittyvistä yksilökohtaisista konteksteista on myös Alkon tytäryhtiö Kantaravintolat Oy:n toiminta.

Ehkä kaikista merkittävimmäksi laajaksi kontekstiksi nousi Hotelli Mesikämmenen rakennustyyppi, korpipotellit – eli syrjäseuduille rakennetut matkailuhotellit – sekä niihin liittyvä laaja-alainen toiminta. Tämä konteksti kerrostuu selvästi muiden tärkeiden laajojen

³⁵ Häyhä ym. 2015, 11-12.

kontekstien kanssa, joita ovat esimerkiksi 1960- ja 1970-lukujen tapahtumat ja silloin vallinneet arkkitehtuurikäsitteet.

Hotelli Mesikämmenen suhdetta edellä mainittuihin konteksteihin pyritään merkitysanalyysin mukaisesti ymmärtämään vertailun kautta. Vertailuun käytettävät muut kohteet ovat analyysin tekijän oma valinta, mutta valintojen tulee kuitenkin olla perusteltuja. Vertailukohteina voidaan käyttää sellaisia rakennuksia, joiden suunnittelussa, valmistusmenetelmissä, syntytavassa, käyttötavassa, materiaalisissa ominaisuuksissa ja toimintatavoissa on yhtäläisyyksiä Hotelli Mesikämmenen kanssa³⁶. Ensin ajattelin, että yksi lähes itsestään selvä vertailukohde on Temppeliaukion kirkko, joka selvästi muistuttaa Hotelli Mesikämmenää. Kirkon vertaaminen tässä tapauksessa Mesikämmeneen ei kuitenkaan tulisi lopulta kertomaan mitään muuta kuin kahden samantyyppisen rakennuksen suhteesta toisiinsa. Näiden kahden rakennuksen vertailu toimisikin paremmin, mikäli kyseessä olisi tutkielma nimenomaan Suomalaisten arkkitehtuurista. Temppeliaukion kirkko siis toimi tutkielmassani lähinnä apuna Hotelli Mesikämmenen ymmärtämisessä, sillä Hotelli Mesikämmeneen liittyvistä suunnitteluratkaisuista ei ole kirjoituksia. Maila Mehtälä kertoo kirjassaan, että Temppeliaukion kirkko, Hotelli Mesikämmen, Espoonlahden kirkko sekä veljesten oma paritalo Majakumpare kuuluvat samaan sisarussarjaan, ja että niiden suunnittelussa on sovellettu useita samantyyppisiä ratkaisuja³⁷, joten Temppeliaukion kirkko kertoo paljon myös Hotelli Mesikämmenestä. Kirkon suunnittelutyö myös käynnisti tapahtumat, jotka suuresti vaikuttivat Timo ja Tuomo Suomalaisen uraan. Tavoitteenani kuitenkin on suhteuttaa Hotelli Mesikämmenää enemmänkin siihen, mitä se edustaa rakennuksena ja paikkana yleisesti 1970-luvun Suomen rakennusten ja matkailuhotellien joukossa, joten hyödyllisintä on käyttää vertailukohtana yleisesti saman aikakauden rakentamista. Matkailuhotelleista vertailuun nousivat jotkin korpihotelleja rakentaneen Rantaloma Oy:n Rantasipi-hotelleista, sillä yhtiö oli tärkein matkailuhotellien rakennuttaja 1960- ja 1970-luvulla.

³⁶ Häyhä ym. 2015, 11.

³⁷ Mehtälä 2003, 185.

1.3.4 Arviointikriteerit

Tutkimuskohteen merkityksiä arvoidaan seitsemän eri kriteerin kautta, joiden painopiste vaihtelee analyysikohteesta riippuen. Kirjoitan seuraavaksi analyysimenetelmään kuuluvista arviointikriteereistä lyhyesti sellaisena kuin niistä kirjoitetaan merkitysanalyysioppaassa sivuilla 12–13. Tutkailen käsitteitä teoreettisemmin ja suhteessa Hotelli Mesikämmeneen luvussa viisi, *Merkitysanalyysi*.

Edustavuus

Analyysikohteen edustavuutta arvioidaan eri näkökulmista, jotka voivat liittyä rakennuksen valmistumisaikaan, -paikkaan tai aihepiiriin. Tarkoituksena on sijoittaa kohde johonkin tiettyyn viiteryhmään tai kontekstiin, johon se kuuluu ja määritellä sen tyyppi, ryhmä tai idea. Näkökulmien kautta voidaan siis arvioida, onko Hotelli Mesikämmen esimerkiksi valmistumisajalleen tai rakennustyyppiltään tyypillinen hotellirakennus, tai miten se vertautuu muuhun aikakautensa rakentamiseen. Lisäksi tulee miettiä, onko se tyyppinsä, ryhmänsä tai ideansa yleinen vai harvinainen tai uhanalainen edustaja.

Autenttisuus

Merkitysanalyysin mukaan autenttisuus viittaa alkuperän aitouteen ja se voi liittyä analyysikohteen muotoon, materiaaliin, valmistus- ja syntytapaan, ilmenemistapaan, käyttöön, aikaan ja paikkaan sekä kohteeseen liittyviin toimijoihin. Kohteen alkuperän, käyttökontekstin ja omistussuhteiden historian tunteminen sen löytymisestä tai valmistuksesta nykyaikaan onkin autenttisuutta arvioidessa tärkeää.

Historiallinen ja kulttuurinen merkitys

Historiallisesti merkittävä kohde voi liittyä johonkin kansainvälisesti, kansallisesti tai alueellisesti tärkeään ilmiöön, tapahtumaan, paikkaan, suuntaukseen, kehityskulkuun tai henkilöön. Historiallinen kohde voi myös kertoa jotain olennaista arjen tavallisesta historiasta ja siihen liittyneistä ihmisistä tai yhteisöistä. Myös harvalukuisesti säilynyt kohde voi olla historiallisen merkityksen peruste.

Elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys

Kohteen fyysiset tai tietosisällölliset ominaisuudet saattavat herättää kokijassa erilaisia positiivisia tai negatiivisia esteettisiä, emotionaalisia, nostalgisia tai älyllisiä elämyksiä tai kokemuksia. Arvioinnin kohteena on tässä tutkimuskohteen potentiaali herättää näitä tunteita tai sen kykyä tarjota aineksia identiteetin rakentamiseen. Merkitysanalyysioppaan mukaan elämyksellistä ja kokemuksellista potentiaalia lisäävät kohteen tunnettu autenttisuus ja aitous.

Yhteisöllinen merkitys

Kun selvitetään kohteen yhteisöllistä merkitystä, arvioidaan, onko se erityisen merkityksellinen jollekin tietylle yhteisölle. Yhteisöllinen merkitys voi tulla esiin hengellisten, poliittisten, sosiaalisten tai kulttuuristen ilmausten kautta. Tässä tapauksessa selvitetään, onko kohteella elävä yhteys johonkin yhteisöön ja millä tavalla yhteys ilmenee.

Ideaalitila

Kohteen nykytilaa ja -kuntoa arvioidaan suhteessa sen ideaalitilaan ja mietitään, millaisilla toimenpiteillä ja resursseilla kohde voisi saavuttaa ideaalitilansa. Ideaalitilan toteutumista voi pohtia sekä kohteen aineettomien että aineellisten merkitysten kautta.

Hyödynnettävyys ja käytettävyys

Merkitysanalyysioppaassa kohteen hyödynnettävyyttä ja käytettävyyttä lähestytään enemmän museo-objektin näkökulmasta eli analysikohdetta pohditaan osana museokokoelmia. Siinä kehoitetaan arvioimaan, onko kohteella potentiaalia esimerkiksi lähde- tai tutkimusaineistona, inspiraation lähteenä uusille tuotteille tai palveluille tai museon vetovoimatekijänä.³⁸ Myös Mesikämmenen hyödynnettävyyttä ja käytettävyyttä voidaan kuitenkin arvioida samoilla kriteereillä soveltaen niitä, sillä myös Hotelli Mesikämmenellä voi olla potentiaalia toimia samantyyppisissä tarkoituksissa esimerkiksi eläinpuiston yhtenä vetovoimatekijänä.

Hotelli Mesikämmeneen liittyviä merkityksiä voisi arvioida laajastikin eri kriteerien perusteella, joten olen joutunut hieman rajaamaan joitain asioita pois ja painottamaan toisia. Osaan kriteereistä olen siis syventynyt hieman enemmän analyysiä tehdessäni, toisiin

³⁸ Häyhä ym. 2015, 13.

perehdyin pintapuolisemmin. Painopisteikseni olen valinnut tutkimuskohteeni edustavuuden, autenttisuuden, ideaalitalan sekä historiallisen ja kulttuurisen merkityksen, sillä tunnen niiden liittyvän läheisesti omaan opintosuuntaani ja kiinnostuksen kohteisiini. Esimerkiksi kysymys kohteen elämyksellisestä ja kokemuksellisesta merkityksestä vaatisi sellaisia ihmisten henkilökohtaisten tulkintojen ja tunteiden lähestymiseen vaadittavia metodeja, jollaisiin ei muun muassa rajauksen vuoksi ole tässä tapauksessa mahdollisuutta paneutua tarpeeksi syvällisesti. Painotuksista huolimatta jokaiseen kriteeriin on kiinnitetty huomiota.

Analyysin viimeisen kohdan, *suositukset ja ohjeet*, jätän sinällään käsittelemättä, sillä tutkielman tavoitteena on ainoastaan ymmärtää Hotelli Mesikämmenen luonnetta ja siihen liittyviä arvoja ja merkityksiä, ei antaa ohjeita sen säilyttämiseksi. Kuitenkin teoreettisella tasolla olen yleisesti pohtinut moderniin rakennuskantaan liittyviä säilyttämisen ongelmia sekä niihin löydettyjä mahdollisia ratkaisuja, joita voitaisiin periaatteessa soveltaa myös Hotelli Mesikämmenen tapaukseen.

1.4 Aineisto

Lopullinen aineistoni – johon päädyin perehtymisen, tiedonkeruun ja kontekstualisoinnin perusteella – muodostui monista erilaisista dokumenteista, sillä Hotelli Mesikämmenestä löytyy tietoa sirpaleisesti monesta eri lähteestä. Aineistokäytössäni oli kirjoja, valokuvia, rakennuspiirustuksia, verkkolähteitä, sanomalehtiä, aikakauslehtiä, yksi televisiodokumentti ja tietenkin itse Hotelli Mesikämmen ympäristöineen. Aineiston ajallista rajausta en käytännössä tehnyt, sillä myöskään tutkimusaihetta ei ole ajallisesti rajattu tarkasti, vaan pyrkimyksenä on saada kokonaiskuva rakennuksen historiasta. Aineistoa kertyi 1970-luvulta tähän päivään saakka. Vaikka aineistosta muodostui niin kirjava, keräysprosessi oli mielestäni järjestelmällinen ja selkeä, sillä kontekstualisoinnin jälkeen tiesin mitä hakea.

Kontekstualisoinnin ja tiedonkeruun perusteella valikoitunut aineistoni koostuu pääasiassa valmiista dokumenteista, kuten kirjoista, joiden katsoin liittyvän läheisesti Hotelli Mesikämmeneen. Tällaisia kirjoja ei tosin löytynyt kovinkaan huomattavaa määrää, mutta

jokaisesta aiheeseen liittyvässä kirjassa oli yllättävän kattavasti informaatiota erilaisista näkökulmista. Näistä kirjoista tärkeimpinä mainittakoon Maila Mehtälän *Temppeli aukio – kirkko suursaaresta länteen* (2003), Kantaravintolat Oy:n historiasta kertova Alkon julkaisema ja Anna-Liisa Liliuksen kirjoittama *Oluesta se alkoi: Kantaravintolat oy 1962–1991* (2014) sekä Juhani Viertolan *Vanhan Ruoveden historia. 3, 6, 2, Ähtärin historia 1918–1980* (1989), josta löytyy yksityiskohtaisesti hotellin syntyhistoriaa kuvaava osio, jonka lähteinä on käytetty muiden muassa Hotelli Mesikämmenen arkistoja, Kiinteistö Oy Moksunniemen pöytäkirjoja ja aikalaisten kertomuksia³⁹. Muina kirjalähteinä käytin laajemmin 1960- ja 1970-lukujen arkkitehtuuria ja historiaa kuvaavia väitöskirjoja ja tietokirjoja. Laadukkaan informaatioisisältönsä vuoksi löytämäni kirjallisuus riitti mielestäni hyvin kokoamaan melko kattavan peruskuvauksen hotellin synnystä ja sen taustoista.

Täydentääkseni hotellin syntytarinaa tutkin myös 1970-luvulla Etelä-Pohjanmaan alueella ilmestyneitä sanomalehtiä. Tutkittaviksi valikoituivat Seinäjoella päivittäin ilmestynyt maakuntalehti *Ilkka* sekä viikoittain ilmestynyt Ähtärin, Kuortaneen ja Alavuden asioista kirjoittava paikallislehti *Viiskunta*. *Viiskunta*-lehdet kävin läpi vuosien 1975 ja 1976 ajalta. *Ilkka*-lehtien päivittäinen ilmestymistahti pakotti rajaamaan tutkittavien lehtien määrää. Päädyin käymään ne läpi ainoastaan ajalta maaliskuu 1976–kesäkuu 1976. Tämä rajattu aikaikkuna kattoi noin kahden kuukauden ajan ennen hotellin avaamista ja kahden kuukauden ajan avaamisen jälkeen. Aineistoksi lehdistä valikoitui joukko artikkeleita ja mainoksia.

Pyrin muodostamaan kuvaa 1970-luvun hotelliarkkitehtuurista myös aikakauslehtien avulla. Tiesin, että tärkein arkkitehtuuria käsittelevistä aikakauslehdistä on *Arkkitehti*-lehti, joten päätin rajata aikakauslehtiaineistoni tähän. Tarkemman rajauksen tein siten, että kävin läpi 1970-luvulla ilmestyneet *Arkkitehti*-lehden numerot. Vuosien 1970 ja 1979 välillä lehti ilmestyi kahdeksan kertaa vuodessa, muutama numero oli kaksoisnumero⁴⁰. Itse lehtiä ei käytännössä kuitenkaan tarvinnut selata, sillä *Arkkitehti*-lehden verkkoarkistossa on saatavilla jokaisen vuosikerran yhteenveto, vuosisisällysluettelo, josta käy ilmi kaikki lehdessä kirjoitetut artikkelit sekä mielipidekirjoitukset. Hankin luettavaksi ne numerot, joista arvelin löytäväni tutkielmaani tukevaa aineistoa. Mitään merkittävää osaa aineistosta ei näin

³⁹ Viertola 1981, 565-566.

⁴⁰ Arkkitehti-lehti 2018.

kuitenkaan muodostunut, sillä olennaiseksi nousi ainoastaan vuonna 1972 ilmestynyt matkailun teemanumero (4/1972), joka keskittyi suurelta osin juuri aikakauden hotellirakentamiseen. Myös jo aiemmin löytämäni vuoden 2011 etiikan teemanumero (1/2011) valikoitui aineistoon, sillä siinä on useampi Hotelli Mesikämmeneen tai Timo ja Tuomo Suomalaiseen liittyvä artikkeli.

Aiempaa tutkimusta Hotelli Mesikämmenestä ei löydy omasta näkökulmastani. Onnistuin kuitenkin löytämään Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousalojen palveluliiketoiminnan koulutusohjelmasta ylemmän ammattikorkeakoulutason opinnäytetyön, jonka Virpi Väänänen on kirjoittanut vuonna 2015. Työn otsikko on *Hotelliasiakkaiden palvelukokemukset toiminnan kehittäjänä*. Tutkittavana hotellina toimii Hotelli Mesikämmen. Opinnäytetyössä esille tulleet asiat eivät pääosin ole olennaisia tätä tutkimusta ajatellen, mutta osiota, jossa Väänänen tutki hotelliasiakkaiden viihtymistä kohteessa pystyin hyödyntämään tutkielmassani.

Muun aineiston muodostamaa tarinaa tukemaan löysin useita verkkolähteitä, joiden joukossa on esimerkiksi paljon sanomalehti- ja aikakauslehtiartikkeleita. Ulkopuolelle rajattiin esimerkiksi useampi hotellia lähinnä taloudellisessa mielessä käsittelevä artikkeli, vaikka tällaisiakin otin harkiten mukaan. Pääasiassa mukaan kuitenkin valikoituivat ne, joiden katsoin olevan näkökulmaltaan tai aihepiiriltään tutkielmaan sopivia. Muutoin verkkoaineisto on melko kirjavaa ja se on löytynyt lähinnä huolellisen selaamisen ansiosta.

Hotellin muutokseen liittyvää aineistoa varten hankin hotellin rakennuspiirustukset Ähtärin kaupunginarkistosta. Yhteensä piirustuksia oli 55 kappaletta, mutta niihin kaikkiin ei viitata tekstissä.

Valokuva-aineiston kerääminen oli koko tutkielman haastavin osa, sillä niitä yritin useamman kerran saada käsiini Ähtärin kaupunginarkistosta. Valitettavasti rakennuspiirustuksia lukuun ottamatta Hotelli Mesikämmeneen liittyvä aineisto ei ollut saatavilla tällä hetkellä. Kuvia kysyin myös Ähtärin kotiseutuarkistosta, mutta sinne niitä ei ole talletettu. Vanhempaa kuva-aineistoa keräsin lopulta muun muassa kirjoista, joista löytyi muutamia kuvia hotellista. Päätin myös ottaa yhteyttä itse ähtäriläisiin Facebookissa, jossa toimii hyvin aktiivinen Ähtärin historiaa -ryhmä. Kysyin ryhmäläisiltä mikäli heillä olisi kuvia, joita he haluaisivat luovuttaa käyttööni tutkimusta varten ja näin sain käsiini esimerkiksi Ähtärin eläinpuiston valokuvaajana toimivan Timo Ahopellon Hotelli

Mesikämmenestä ottamat kuvat. Timo Ahopellon kuvat koostuivat pääasiassa viime vuosina otetuista kuvista, mutta mukana oli kuvia jopa hotellin rakennusajalta. Kävin lisäksi itse paikalla hankkimassa kuva-aineistoa hotellista elokuussa 2019. Luettelo tutkielmassa käytetyistä kuvista ja niiden ottajista löytyy tutkielman lähdeluettelon lopusta.

Suunnittelin alun perin kerääväni aineistoa myös haastattelujen muodossa, erityisesti hotellin pitkäaikaiselta johtajalta Lasse Warikselta. Huomasin lopulta kirjallisen aineistoni jo sellaisenaan vastaavan suureen osaan kysymyksistäni ja muodostavan mielestäni luotettavan tuntuksen kertomuksen tutkimuskohteesta. Useammassa kirjallisessa lähteessä oli lisäksi haastateltu Lasse Warista, ja haastatteluissa oli usein kysytty juuri niitä asioita, joista itsekin olin kiinnostunut, joten päätin rajata haastattelut pois.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielman ensimmäisessä luvussa olen kertonut miten olen valinnut tutkimuskohteeni sekä määrittänyt tutkimusogelmani ja -kysymykseni. Lisäksi olen kertonut teoreettisesta viitekehiksestäni, aiheen rajauksesta, käyttämistäni tutkimusmenetelmistä sekä -aineistoista. Luvut kaksi, kolme ja neljä muodostavat tutkielman historiaosion. Ne valottavat tarkemmin hotellin sekä yksilökohtaisiksi että laajoiksi konteksteiksi valikoituneiden Ähtärin, Ähtärin Eläinpuiston, Kantaravintolat Oy:n, Timo ja Tuomo Suomalaisen, korpilotelli-ilmiön sekä 1960- ja 1970-luvun tapahtumien ja arkkitehtuurikäsitysten suhdetta Hotelli mesikämmeneen. Viides luku on varsinainen analyysiluku, jossa käsitellään historiaosuutta valikoituneen tutkimusmenetelmän ja tutkimuskysymysteni edellyttämällä tavalla. Kuudes luku on tutkielman päätäntö, jossa arvioin lyhyesti tutkielman teon edistymistä sekä saavuttamiani tuloksia.

2. MATKAILUHOTELLIEN HISTORIAA

Ähtärin Moksunniemessä eläinpuiston naapurissa sijaitsee rakennus, joka ensinäkemältä tasakattoineen vaikuttaa melko vaatimattomalta ja tyypilliseltä 1970-luvun rakennukselta. Rakennuspaikaksi on valittu järven rannalla sijaitseva loivahko kalliainen rinne, jota peittää Suomen luonnolle tyypillinen kangasmetsä. Rakennus on Hotelli Mesikämmen, joka on nähnyt jo yli neljä vuosikymmentä. Ainakin Etelä-Pohjanmaalla kohde on hyvin tunnettu ja moni muistaakin sen erityislaatuisena arkkitehtuurikohteena, sillä eihän niillä lakeuksilla ainakaan sellaisia kalliokäytäviä ole muualla.

KUVA 2: MESIKÄMMEN YMPÄRISTÖSSÄÄN.

Arkkitehti Anssi Lassila kirjoitti vuonna 2011 Arkkitehti-lehden déjà-vu-palstalla Hotelli Mesikämmenestä, jossa hän kertoo rakennukseen liittyvistä ensivaikutelmistaan, jotka ovat peräisin hänen lapsuudestaan 1980-luvulta. Lassila muistelee, että rakennuksen tila, valo ja materiaali jättivät häneen tunnun elämää suuremmasta kokonaisuudesta: tilasta, jossa on läsnä myös jännite ja eräänlainen arkaistinen mystisyys. Hän kirjoittaa, että rakennuksen identiteetti, joka alkaa paikasta ja sen ominaisuuksista, on vahva. Hotelli sopeutuu ympäristöönsä ja samalla ammentaa siitä aineksensa (KUVA 2).

KUVA 3: HOTELLIN KALLIOKÄYTÄVÄT.

Lassilan mukaan hotellin sisätiloissa erityistä ovat näkymät ja mittakaavojen vaihtelu. Matala ja pienimittakaavainen aulatilaa muuttuu dramaattiseksi kalliroleikkaukseksi, josta laskeudutaan portaiden ja käytävien verkostoa pitkin rantamaisemia kohti suuntautuvia hotellisiipiä (KUVA 3). Huoneita lähestyttäessä mittakaava muuttuu edelleen hyvin intiimiksi. Lassila kirjoittaa, että Hotelli Mesikämmen on rakennus, jossa on onnistuttu yhdistämään katedraalin ja suomalaisen mökin mittakaavat – juhllisuus ja kotikutoisuus. Hän pitää Mesikämmettä luovana rakennuksena, jossa lopputulos on hedelmällinen ja jännitteinen, sekä ihmettelee, miksi nykyään ei enää tehdä yhtä rohkeasti puhuttelevia hotelleja.⁴¹

Hotelli koostuu kolmesta huoneistosiivestä, uimahallikylpylästä, kabinettiosasta, uudesta keilahalliosasta sekä hotellin suurimmasta osasta, josta löytyvät muun muassa ravintola terasseineen, henkilökuntatilat sekä aula. Kaikki nämä osat yhdistyvät toisiinsa kalliokäytävien kautta. Hotellin muodot soljuvat maaston mukaisesti ja rakennus sulautuu muutenkin ympäristöönsä, sillä vuorausmateriaalina käytetty puu paikoittain toistaa ympärillä olevien mäntyjen rungon väriä ja toisaalla vastaa järveltä tulevaan auringonvaloon vaaleammalla sävyllään. Arkkitehtien Timo ja Tuomo Suomalaisen tavoitteena onkin ollut kuvastaa rakennuksensa kautta paikassa näkyvän peruskallion ja herkän kasvillisuuden kontrasti. Hotelli Mesikämmen suunnittelussa on hyödynnetty luonnonläheisyyttä, vapaita muotoja, rakenteellisten ratkaisujen esilletuomista sekä materiaalien visuaalista aktiivisuutta. Hotelli on suunniteltu niin, että vierailija astuu ”luonnon sisälle”. Rakennuspaikan peruskallion ja herkän kasvillisuuden välinen kontrasti näkyy myös itse rakennuksessa; puuta

⁴¹ Lassila 2011, 74.

olevat ilmavat maanpäälliset rakenteet saavat vastapainonsa sisäosien monin paikoin näkyviin jätetystä kalliopinnasta sekä betonirakenteiden jyrkyydestä.⁴²

KUVA 4: HOTELLI MESIKÄMMENEN SIJAINNI MERKITY KARTTAAN SINISELLÄ TÄHDELLÄ.

Mielenkiintoisen arkkitehtuurin lisäksi eräs Hotelli Mesikämmenen merkille pantavavista ominaisuuksista on sen syrjäinen sijainti. Kaupungin keskustasta matkaa kertyy yli viisi kilometriä (KUVA 4). Asukkaita Ähtärissä on noin 6000 ja lähimmät yli 50 000:n asukkaan kaupungit Seinäjoki ja Jyväskylä sijaitsevat vähintään kahdeksankymmenen kilometrin etäisyydellä. Siitä huolimatta ihmiset majoittuvat, syövät, kylpevät, kuntoilevat tai muuten vaan viihtyvät hotellissa ja vierailevat viereisessä eläinpuistossa. Vaikuttaakin hieman oudolta, että suuri hotelli sijaitsee paikassa jossa ihmiset eivät jokapäiväisessä elämässään liiku. Hotellille voi kuitenkin saapua omalla autolla ja junallakin pääsee, sillä junaseisake sijaitsee alle kilometrin päässä. Syrjäinen sijainti hotellille ei ole Suomessa niinkään harvinaista. Tällaisia kaupunkikeskustojen ulkopuolella tai kaukana kaupungeista sijaitsevia hotelleja kutsutaan nykyään usein korpihotelleiksi, mutta niiden kehittämisen aikana puhuttiin matkailu- tai lomahotelleista. Matkailuhotellit eivät sinällään 1900-luvun puolivälin jälkeisenä aikana olleet uusi asia, mutta keskityn tässä yhteydessä selvittämään, miksi etenkin 1960- ja 1970-luvuilla päädyttiin rakentamaan suuriakin Hotelli Mesikämmenen kaltaisia

⁴² Mehtälä 2003, 185-186.

näyttäviä ja suuria kylpylähotelleja pitkien kulkumatkojen päähän sieltä missä ihmiset asuivat ja liikkuvat. Katson, että niiden kehittymisen suurimpana ehtona oli maan vaurastuminen sotien jälkeisenä aikana.

Itsenäisyyden ajan alkaessa Suomen kaupungeissa asui vain 500 000 ihmistä, eli noin 16 % suomalaisista ja teollistuminen eteni jäljessä muihin Länsi-Euroopan maihin verrattuna aina ensimmäiseen maailmansotaan saakka. Kotimaisen sähkön yleistyminen vauhditti teollisuutta hieman myöhemmin ja etenkin toisen maailmansodan jälkeen tahti kiihtyi. Tuolloin konepajateollisuus laajeni merkittävästi, sillä niiden tuotteita tarvittiin Suomelle määrättyjen sotakorvauksien maksamiseen. Muun muassa pajojen keskittyminen suurten kaupunkien, kuten Porin, Helsingin, Turun, Tampereen ja Vaasan ympäristöihin vauhditti maan kaupungistumista, ja 1950-luvun alussa kaupungeissa ja kauppaloissa asui 32 % maan väestöstä. Kaupungistuminen lähti kuitenkin kunnolla käyntiin vasta 1950-luvulla, kun maatalouden tuotantomenetelmät kehittyivät ja työväestöä siellä tarvittiin entistä vähemmän, kun taas kaupunkien tehtaat taas tarvitsivat uusia työntekijöitä. Elintaso lähti tuolloin nousuun, ja myöhemmin Suomi muuttui tehtaiden tuottavuuden nousun ja työvoiman kysynnän pientymisen jälkeen jälkiteolliseksi yhteiskunnaksi, jossa nopeimmin kasvoivat palveluelinkeinot. Palvelualoista tuli suurin työnantaja, ja 1970-luvun puolivälin jälkeen suurin osa uusista työpaikoista onkin syntynyt tälle saralle. Vielä vuonna 1960 työllisistä 35 % työskenteli maatalouden parissa, mutta luku laski nopeasti, ja vuonna 1990 maatalous työllisti enää 8 %. Samassa ajassa palvelualojen työllistämisprosentti oli noussut 14:stä 28:aan. Suomen yhteiskuntarakenteen siis muuttui käytännössä muutamassa vuosikymmenessä, kun suuret ikäluokat siirtyivät kaupunkeihin työmarkkinoiden perässä. Suurin muuttoaalto osui vuosien 1969–1975 ajalle ja osa maaseudusta autioitui.⁴³

Suomesta alkoi muodostua hyvinvointivaltio, ja tämän vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan oli valtava monella eri osa-alueella. Tuolloin muun muassa työlöihin ja työssäjaksamiseen alettiin kiinnittää enemmän huomiota, ja kaupunkeihin pakkautuvan väestön vapaa-aika lisääntyi, kun vuosiloma piteni neljään viikkoon. Pian talvellakin oli mahdollista lomailla ja viisipäiväisen työviikon ansiosta ihmiset ehtivät matkailla myös viikonloppuisin. Suurena vaikutuksena voidaan nähdä myös Suomen voimakas

⁴³ Laakso & Loikkanen 2004, 62-64; Lilius 2014, 42.

autoistuminen, joka mahdollisti ihmisten entistä vapaamman liikkuvuuden ympäri maata. Myös kymmenien tuhansien sotaveteraanien kuntoutus loi kokonaisen uuden asiakasryhmän. Tämän kaiken lisäksi vuoden 1967 suurdevalvaatio teki Suomesta halvan matkailumaan, jonka ansiosta uudet autolautat toivatkin Suomeen matkailijoita Ruotsista, ja Finnair lennätti maahan muun muassa saksalaisia. Näiden moninaisten vaikutusten myötä myös matkailuala kehittyi Suomessa omaksi elinkeinokseen.⁴⁴

Pirkko Katila kirjoittaa vuonna 1968 valmistuneessa Etelä-Pohjanmaan matkailun edellytyksiä tutkivassa pro gradu-tutkielmassaan, että juuri urbanisoituminen, erikoistuminen, tuotannon koneistuminen ja automatisointi johtivat siihen, että jokapäiväisestä työstä tuli väsyttävän rutiininomaista. Fyysisen ja henkisen väsymyksen vastapainoksi tarvittiin jotain sopivaa palauttavaa toimintaa kuten matkailua. Nyt suomalaisilla oli siis varaa matkustaa, enemmän vapaa-aikaa sekä auto ja tiet, joita pitkin kulkea. Ulkomailta tuli turisteja, jotka kaipasivat erilaisia palveluja. Sotien veteraanit tarvitsivat kuntoutusta. Vaurastuminen merkitsi myös liike- ja kongressimatkailun määrän kasvamista⁴⁵. Tähän kysyntään vastamaan syntyivät Suomen lukuisat matkailuhotellit, joiden oli siis pyrittävä palvelemaan mahdollisimman monia matkailijaryhmiä.

Suomen Matkailuliiton toimitusjohtaja Heikki Mäki hahmotteli *Arkkitehti*-lehden matkailunumerossa vuonna 1972 suomalaisen matkailuhotellikehityksen haasteita ja siihen liittyviä tarpeita, joihin vastaamalla hotelleissa pystyttäisiin huolehtimaan mahdollisimman monenlaisista matkailijoista. Hän toteaa muun muassa, että kongressihotellin oli tarjottava hyvien kokoustilojen ja erinomaisen tekniikan lisäksi myös jotain muuta kuin vain ravintolasalin kabinetteineen. Vuosilomailijoille taas tuli olla toimintamahdollisuuksia luonnossa sekä kesällä että talvella. Viikonloppulomailijoille täytyi pystyä kesähelteillä tarjoamaan uintimahdollisuudet, syksyisin erilaisia harrastuksia ja talvisin hiihtoa. Suomessa ainoa matkailun motiivi oli aiemmin ollut luonto ja maisemallisuus, mutta Mäen mielestä tällaisella idealla toimivista hotelleista menestyisivät enää suuren keskuksen lähellä olevat näköalaravintolat, mutta ei erämaavaaran laelle rakennettu hotelli. Vaikka luonto ja maisema eivät Mäen mukaan enää luoneet matkailukehitykselle riittävästi mahdollisuuksia, piti hän niiden merkitystä edelleen kuitenkin olennaisina. Suurena ongelmana hän näkikin sen, kuinka

⁴⁴ Viertola 1989, 305; Lilius 2014, 58; Katila 1968, 1.

⁴⁵ Mäki 1972, 22; Katila 1968, 1.

toteuttaa matkailuhotellin ympärille keskitetyt tekniset ja toiminnalliset edut niin, että maisemalliset arvot säilyvät. Mäki huomauttaa myös, että matkailukeskussuunnittelun lähtökohtana tulisi olla se, että niiden palvelut olisivat mahdollisimman monen suomalaisen saavutettavissa sekä taloudellisesti että etäisyyden puolesta, sillä vielä tuolloin vain kymmenellä prosentilla suomalaisista oli varaa maksaa kotimaan matkailupalveluista. Lopuksi Heikki Mäki listaa millaisia asioita 1970-luvun lomakeskuksesta tulisi löytyä. Näitä ovat: korkealuokkainen leirintäalue; 50–100 kappaletta 4–6 hengen loma-asuntoja, joissa on WC- ja peseytymistilat; hotelli, jossa on vähintään 100 vuodesijaa ja mahdollisesti korkeatasoinen kongressi- ja lomahotelli. Matkailukeskuksista tuli löytyä myös toiminnallisia palveluita, kuten purjehdusta, soutuja, kalastusta, kuntopolkuja, kävelyreittejä, valaistuja hiihtolatuja sekä luistinradat.⁴⁶

⁴⁶ Mäki 1972, 22.

3. ÄHTÄRIN LOMAKESKUKSEN JA HOTELLIN VAIHEET

Pirkko Katila totesi tutkiessaan Etelä-Pohjanmaan matkailuedellytyksiä vuonna 1968 vesistöelementtien olevan ratkaiseva tekijä, kun ajatellaan kunnan sopivuutta mahdollisena lomanviettokeskuksena. Etelä-Pohjanmaan kohdalla tämä siis tarkoitti, että alueen kunnilla, joissa vesistöjä on, omistavat tärkeimmän peruselementin kehittyä lomailukohteeksi. Lakeusalueella olevilla kunnilla tätä edellytystä ei yleisesti ollut. Ähtäri sijaitsee alueella, jossa vesistöjä on useita. Katilan tutkimuksesta selviääkin, että Ähtäri oli Lappajärven jälkeen maakunnan toiseksi sopivin kunta lomanviettokohteeksi.⁴⁷ Ähtärissä oli herännyt kuitenkin jo aiemmin 1960-luvulla ajatus joukkomatkailemisen kehittämisestä alueelle. Ainakin matkailuhotelli oli jo tuolloin hahmotelmissa, mutta silloiset koulu- ja sairaalainvestoinnit pakottivat jättämään suunnitelman tuolloin kypsymään. Kunnan väestönkehitys oli 1960-luvun puolivälissä laskusuhdanteinen, joten kuntaan haluttiin matkailusuunnitelman avulla hakea ratkaisua tähän ongelmaan sekä luoda pysyviä työpaikkoja. Silloiselle kunnanjohtajalle Väinö Jaakkolalle myönnettiin ylimääräinen hiihtoloma majoitus- ja matkakorvauksineen, jotta hän pääsisi tutustumaan Ruotsin matkailuun. Kunnanjohtaja Jaakkolasta tulikin lopulta matkailuhanketta eteenpäin vievä voima, joka työskenteli 14 tuntia päivässä ja myöhemmin muun muassa rakensi eläinpuistoon ruotsalaisen ohjekirjan avulla toimivan koepesän majaville.⁴⁸

Kun keväällä 1966 alettiin kunnanhallituksessa tutkia mahdollisuuksia perustaa matkailuosakeyhtiö, ei eläinpuisto ollut vielä suunnitelmissa, vaikkakin arvellaan, että Jaakkola oli jo kaavaillut tuottavansa Ruotsissa näkemänsä myskihärät Ähtäriin. Ähtäriin Matkailupalvelu Oy perustettiin syksyllä 1966 ja sen toimialana oli matkailupalvelun harjoittaminen sekä matkailua palvelevien laitoksien omistaminen sekä ylläpitäminen. Kaikki matkailupalvelun perustajajäsenet olivat paikallisia vaikuttajia ja osa heistä kuului myös kunnanvaltuustoon. Myös kunnanjohtajana ja kunnanhallituksen puheenjohtajana toiminut Väinö Jaakkola oli yksi perustajista. Rahoitusta suunnitelmien toteuttamiseen haettiin Matkailun kehittämisrahastosta, jonka suunnittelijat tutustuivat Ähtäriin

⁴⁷ Katila 1968, 55-56.

⁴⁸ Viertola 1989, 309.

kehitysmahdollisuuksiin vuoden 1966 kesällä. Kehittämisrahaston asiantuntijoiden mukaan Ähtäriin oli mahdollista kehittää korkeatasoinen matkailupalvelu, mutta matkailulaitosten jättämistä valtakunnallisen matkailuyhtiön tai muun suuryhtiön hoidettavaksi suositeltiin. Kehittämisrahastolla ja korpiorhotelleja rakentavalla Rantaloma Osakeyhtiöllä oli keskenään hyvät suhteet, joten esitettiin, että Ähtäri otettaisiin valtakunnalliseen suunnitelmaan ja kaavailtiin, että Rantaloma Oy rakentaisi lomakeskuksen.⁴⁹ Keski-Suomessa vuonna 1965 perustettu Rantaloma Oy tuli tunnetuksi erityisesti Rantasipi-hotelliketjustaan. Yhtiön ensimmäinen matkailuhotellikohde avattiin Viitasaarelle vuonna 1967. Ketjun muita korpiorhotelleja olivat muassa 1969 Jyväskylän Laajavuoreen valmistunut hotelli, 1972 valmistunut Rantasipi Waskia Vaasassa ja 1974 valmistunut Yyterin kylpylähotelli.⁵⁰ Rantaloma Oy olikin noihin aikoihin maan suurin hotelliketju⁵¹.

Ensin hotellin paikaksi kaavailtiin Ähtäriin Hauinniemeä, joka sijaitsee lopulta toteutuneesta Moksunniemen Mekkorannan eläinpuiston paikasta muutamien kilometrien päässä Väliveden rannalla. Hotellin rakentaminen kuitenkin siirtyi Rantaloma Oy:n ohjelmassa myöhempään ajankohtaan, jolloin matkailuhanke joutui uuteen vaiheeseen. Kunnanhallitus antoi valtuudet kunnanjohtaja Jaakkolalle, joka alkoi rivakasti hoitaa hanketta. Valtuustolle esiteltiin jo vuoden kuluttua kunnanhallituksen ehdotus 50 000 markan määrärahan ohjaamisesta lomakeskuksen yleissuunnitelman valmisteluun. Esitys hyväksyttiin yksimielisesti ja suunnitelma, joka sisälsi ehdotuksen lomakeskuksen sijainnista, alueen yleissuunnitelman, ehdotuksen rakenteista, kustannusarviot, ennusteen vierailijoista ja kannattavuuslaskelma tilattiin ruotsalaiselta Kommunaltekniska Planeringsbyrån Ab:ltä. Yleissuunnitelma valmistui elokuussa 1969 ja sen valmisteluun olivat osallistuneet asemakaavateknikko Lars Antonsson, filosofian kandidaatti Ulf Graham, Arkkitehti SAR Mats Johansson, insinöörit Claes Larsson ja Erik Schönning, arkkitehti Åke Levhammar ja diplomi-insinööri Rolf Tejned. Suunnitelman oli allekirjoittanut suunnitteluyhtiön puolesta Tage Hedlund. Vaikka suunnitelmaa pidettiin hyvin suurena ja kalliina toteuttaa, alettiin sitä kehittää heti ja kunnanhallitus päätti 1969 perustaa osakeyhtiön eläinpuiston rakentamiseksi. Suunnittelutyötä jatkoi Korkeasaaren intendentti tohtori Ilkka Koivisto, jolta tuli myös ehdotus eläinpuiston keskittymisestä kotimaisiin eläinlajeihin.

⁴⁹ Viertola 1989, 306

⁵⁰ Orhanen 2015, 2.

⁵¹ Lilius 2014, 60.

Matkailuhanke alkoi viimein kokonaisuudessaan muotoutua, kun asiaa hoitamaan perustettiin helmikuussa 1971 Ähtärinreitin Loma Oy. Matkailualueen paikaksi varmistui Mekkora, kun kunnanvaltuusto myönsi 50 000 markkaa uimarannan rakentamiseen. Kunta omisti alueelta myös 5–6 hehtaarin maa-alueen, ja rakennustyöt pääsivät kunnolla vauhtiin syksyllä 1970, kun leirialueen ja rantauimalan piirustukset hyväksyttiin matkailulautakunnassa. Lautakunta myös totesi, että suunnitelma tulisi toteuttaa täydessä laajuudessaan mahdollisimman pian, sillä ajanmukaisen leirintäalueen rakentaminen oli ollut vireillä jo vuosikymmenen ja lautakunta oli tehnyt aiheesta useita esityksiä. Kymmenen vuotta leirintäalueen rakentamisen aloittamisen jälkeen vuonna 1980 paikalla oli rantauimala, vastaanottorakennus kahvioineen, 44 lomamökkiä, kolme huoltorakennusta, saunarakennus, sata asuntovaunupaikkaa, satoja teltpaikkoja sekä peli- ja leikkipaikkoja. Eläinpuiston rakentaminen pystyttiin aiemmin vaivanneen tilanpuutteen vuoksi aloittamaan vasta syksyllä 1972, kun kunta hankki Metsähallitukselta suurialaisen metsämaan ja Moksun vanhan rälssitilan, joka oli ennen ollut yksityisen maanviljelijän omistuksessa. Eläinpuisto päästiin vihdoinkin avaamaan 17.6.1973. Ensimmäisen vuoden aikana eläinpuistossa vieraili lähes 60 000 asiakasta ja majoitusvuorokausia leirintäalueella kertyi 9 279. Seuraavana vuonna kävijämäärä oli jo 180 000. Jo 1960-luvulla suunnitteilla ollut matkailuhotellin rakentaminen tuli siis hyvin ajankohtaiseksi. Rantaloma Oy:n kanssa aiemmin solmittu sopimus oli rauennut, mutta uudeksi yhteistyökumppaniksi saatiin Kantaravintolat Oy. Hotellipalveluiden lisäksi suunnitelmissa oli kuntoutustoimintaa ja liikuntatiloja. Kesällä 1973 Kantaravintoloiden hallitus kävi tutustumassa Moksunniemen eläinpuiston kupeessa, ja periaatteellinen päätös hotellin rakennuspaikasta tehtiin. Vuoden 1973 syyskuussa perustettiin Kiinteistö Oy Moksunniemi huolehtimaan rakennettavan hotellin tarpeista ja vastaamaan leirintäalueen ja eläinpuiston palveluista. Suurimmiksi osakkeenomistajiksi tuli tuolloin Ähtärin kunta ja Kantaravintolat Oy. Muita osakkeenomistajia olivat Koillis-Satakunnan sähkö Oy, Ähtärin Vesihuolto Oy sekä Ähtärinreitin Loma Oy.⁵²

⁵² Ilkka 24.4.1976, 8.

3.1 Kantaravintolat Oy – kokeiluravintoloista kievereihin

Kumppaniksi Hotelli Mesikämmenen rakentamiseen saatiin Kantaravintolat Oy, joka syntyi suomalaisen alkoholipoliittisen kehityksen vaikutuksesta 1960-luvulla. Kantaravintoloiden perustamiseen johtaneiden syiden juuret ovat kuitenkin jo 1800-luvun lopulla vaikuttaneessa raittiusliikkeessä, joka nosti esille idean alkoholia koskevasta kieltolaista, jonka tavoitteena oli puhdistaa koko Suomi alkoholin huonoista vaikutuksista. Venäjän väliaikainen hallitus vahvisti Suomen eduskunnan hyväksymän kieltolain vuonna 1917, mutta laki astui voimaan vasta vuonna 1919, ja se kielsi alkoholipitoisten aineiden valmistuksen, nauttimisen, myynnin, maahantuonnin, kuljetuksen, anniskelun ja varastossapidon. Alkoholipitoisten aineiden käyttö oli sallittua ainoastaan lääkinnällisissä, tieteellisissä tai teknillisissä tarkoituksissa. Laki ei kuitenkaan toiminut raittiusliikkeen toivomalla tavalla, vaan se lisäsi jyrkästi alkoholijuomien salakuljetus- ja salamyyntibisnestä. Lisäksi ihmiset siirtyivät juomaan entistä vahvempia alkoholijuomia, sillä kirkasta viinaa oli helpompi salakuljettaa kuin mietoja juomia. Vaikutukset näkyivät rikollisuuden lisääntymisen lisäksi myös valtiontaloudessa, joten epäonnistunut laki purettiin ja uusi väkijuomalaki vahvistettiin vuonna 1932.⁵³ Tuolloin perustettiin valtion omistama monopoliyhtiö Oy Alkoholiliike Ab, jolla oli yksinoikeus alkoholijuomien valmistukseen ja myyntiin aina vuoteen 1968 saakka, kunnes keskiolut ja miedot alkoholijuomat vapautettiin myytäviksi ruokakauppoihin.⁵⁴ Vielä 1960-luvun alussa maaseudulla kuitenkin elettiin käytännössä kieltolain aikaa, vaikka kieltolaki oli kumottu jo vuosikymmeniä aiemmin. Anniskeluravintoloita ei kaupungeissakaan ollut vielä paljoa, mutta maaseudun ainoat anniskeluravintolat sijaitsivat matkailuhotellien yhteydessä, joihin ei tuolloin paikalliset asukkaat olleet tervetulleita. Ravintolat olivat myös liian kalliita ja hienoja suurelle osalle suomalaisista. Alkoholipolitiikan tavoitteena tuolloin olikin edelleen kulutuksen hillitseminen rajoittamalla tarjontaa tiukan sääntelyn avulla. Tilastojen mukaan sääntely toimikin ja alkoholin kulutus oli Suomessa alhaista. Todellisuudessa salakauppa sekä -poltto olivat kuitenkin hyvin yleisiä maaseutua myöten. Alkoholiliike katsoikin tuolloin, että uusien juomatapojen juurruttamista maaseudulla voisi edistää perustamalla sinne muutama olutravintola. Alkoholiliikkeessä kuitenkin huomattiin, että oli tarpeellista laittaa liikkeelle ”merkittävä alkoholipoliittinen

⁵³ Kauta 2017.

⁵⁴ Altia, päiväystä ei saatavilla, haettu 15.11.2018.

kokeilu”, sillä Alkoholiliikkeen asettama Hotelli- ja ravintolatoimikunta oli tarkemmissa tutkimuksissaan todennut, että olut- ja kansanravintoloista puuttuu asiakaspaikkoja jopa 8000. Alkoholiliike päätti perustaa olutravintolakokeilua varten erillisen kokeiluyhtiön, joten elokuussa 1962 syntyi Kantaravintolat Oy. Kolme vuotta kestänyt olutravintolakokeilu alkoi vuonna 1963, ja sinä aikana Kantaravintolat Oy perusti yhteistyökumppaneidensa kanssa yhteensä 26 olutravintolaa. Kantaravintoloiden kokeiluravintolat nimettiin Kantakrouveiksi. Tauno A. Tuomisen Alkoholiliikkeelle tekemän tutkimuksen mukaan kokeilu oli onnistunut: anniskelurikkeitä oli tehty aiempaa vähemmän, kokeilupaikkakunnilla korvikkeiden käyttö oli vähentynyt, oluen kokonaiskulutus oli kasvanut ja lisäksi iso osa oluen käytöstä oli siirtynyt ravintoloihin valvottuihin tiloihin.⁵⁵

Kolmen vuoden koeajan umpeuduttua Kantaravintolat Oy:n jatkon kohtalosta kiisteltiin, ja muun muassa hotelli- ja ravintola-alan yrityksiä edustava Hotelli- ja ravintolaneuvosto vaati yhtiön lopettamista. Alkoholiliikkeen hallintoneuvosto kuitenkin päätti toiminnan jatkamisen puolesta toukokuussa 1965. Vuonna 1965 vahvistettiin myös uusi alkoholilaki, joka salli alkoholijuomien entistä lievemmän sääntelyn maaseudulla. Tämän seurauksena kilpailu alalla koveni ja katsottiin, että pelkkien olutoikeuksien varassa toimiville Kantakrouveille voisi käydä kilpailussa huonosti, joten hallintoneuvosto vahvisti niille aiempaa laajemman toiminta-alueen. Yhtiön tehtäväksi määriteltiin tuolloin maaseudulle soveltuvien, muitakin alkoholijuomia kuin olutta anniskelevien ravintoloiden kehittäminen, joten nyt yhtiö saattoi hakea ravintoloilleen myös A-oikeuksia. Toinen suuri ja tärkeä lisäys yhtiön toiminta-alueeseen oli majoitustoiminnan aloittaminen.⁵⁶

Vuonna 1966 Kantaravintolat perusti Sysmään ensimmäisen toimipaikkansa, jossa sijaitsi ravintolan lisäksi myös muutamia majoitushuoneita. Majoitus- ja ravintolatoiminnan yhdistävät Kantaravintolat alettiin tuntea nimellä Kantakievari. Alle kymmenen huoneen Kantakievareita perustettiin ennen 1960-luvun loppua kuudelle paikkakunnalle. Koska yhtiön toimintaa ohjasi edelleen maaseudun kehittämissuunnitelmat suuri osa kievareista syntyi nimenomaan kaupunkikeskustojen ulkopuolelle tai pienemmille paikkakunnille.⁵⁷ 1970-luvun alussa Kantakievareiden korpihotelleja oli perustettu vasta muutamia, Kantakievari Ämmänsaari Suomussalmelle ja Sodankylään Luostotunturille. Kuitenkin jo vuonna 1975

⁵⁵ Lilius 2014, 9–15.

⁵⁶ Lilius 2014, 24–25.

⁵⁷ Lilius 2014, 26–28, 43.

Kantaravintoloilla oli rakenteilla jo neljä omassa mittakaavassaan suurta hotellia, joista yksi oli Ähtärin Hotelli Mesikämmen, joka Leppävirralle rakentuvan Kantakievari Leppäkertun ohella oli yhtiön suurin hotellihanke.⁵⁸

Vuonna 1972 ilmestyneessä *Arkkitehti*-lehdessä matkailua käsittelevässä kirjoituksessaan Suomen Matkailuliiton toimitusjohtaja Heikki Mäki kantoi huolta työvoiman löytymisestä pienillä paikkakunnilla, jonne matkailuhotelleja mahdollisesti voitaisiin suunnitella⁵⁹. Ongelma koski myös Ähtäriä, joten Kantaravintolat päätti ratkaista sen kouluttamalla hotellin henkilökunnan yhteistyössä Vaasan ammattikurssikeskuksen kanssa. Hotelli- ja ravintola-alan kurssi kesti yhdeksän kuukautta ja suurin osa koulutuksen saaneista oli pääosin ähtäriläisiä, joilla ei ollut aiempaa kokemusta ravintola-alasta.⁶⁰ Hotellin johtajaksi nimitettiin vuonna 1975 Lasse Waris, joka oli vasta 28-vuotias, mutta jo kokenut hotellin johtaja. Hän oli aiemmin ollut ”Suomen suurimman hotellin”, Turussa sijaitsevan kesähotelli Ikituurin johdossa ja tottunut siellä suuriin asiakasmääriin⁶¹.

3.2 Hotelli Mesikämmen 1970- ja 1980-luvulla

Huhtikuussa 1973 julkistettiin kutsukilpailu hotelli- ja ravintolatilojen suunnittelusta. Kilpailuun kutsuttiin ähtäriläinen arkkitehti Raimo Kuismanen, rovaniemeläinen rakennusmestari Toivo Lukkariniemi, helsinkiläiset arkkitehdit Timo ja Tuomo Suomalainen sekä kuopiolainen arkkitehti Kaj Michael. Voittajaksi valittiin Timo ja Tuomo Suomalaisen ehdotus. Positiivista Suomalaisten suunnitelmissa oli hotellin sijoittuminen ympäristöönsä siten, että se oli suunnattu ilmansuuntien ja näköalojen kannalta hyvin, eikä mikään rakennus ollut toisen tiellä. Jokaisesta rakennuksen osasta oli myös näkymä järvelle. Myös arviot kalliokäytävän louhinnan hinnasta olivat varsin kohtuullisia. Parannettavaa oli kuitenkin rakennuksen lapsiystävällisyydessä, kuntoutustiloissa, ryhmätyöskentelytiloissa, keittiössä ja huoltotiloissa. Ennen rakentamisen aloitusta suunnitelmia hiottiin, ja tämän yhteydessä Kiinteistö Oy Moksunniemen hallitus vieraili Saksan liittotasavallassa Bad Orbin

⁵⁸ Lilius 2014, 58-60.

⁵⁹ Mäki 1972, 22-24.

⁶⁰ Viertola 1989, 315.

⁶¹ Lilius 2014, 76-77.

kylpyläkaupungissa tutustumassa vastaavanlaiseen kuntoutuskeskukseen. Asiantuntijoina kuultiin kotimaassa ylilääkäri Pellervo Petäystä, toimitusjohtaja Jorma Kuoppalaa ja arkkitehti Timo Suomalaista. Lisäksi kunnanjohtaja Jaakkola, ylilääkäri Petäys ja arkkitehti Timo Suomalainen vierailivat tutustumassa kuntoutustiloihin Turussa ja Meilahden sairaalassa.⁶² Suomalaisten pääavustajina suunnittelutyössä toimivat arkkitehti Hartti Hämäläinen ja rakennusarkkitehti Heikki Kokko.⁶³

Huhtikuussa 1974 pidetyssä hallituksen kokouksessa selvitettiin lainoitusta, sovittiin urakkatajouspyyntöjen lähettamisestä, sekä määriteltiin rakentamisen aloitus- ja valmistumisajankohdat. Parhaimman urakkatarjouksen antoi kesäkuussa 1974 vaasalainen A. Hakorannan rakennusliike, 8 500 000 markkaa (nykyvaluutassa elinkustannusindeksiin suhteutettuna 7 157 000,00 €). Kun tähän summaan lisättiin vielä ilmastointi-, sähkö-, LVI-työt sekä muut kulut, kokonaisarvio oli 11 800 000 markkaa (9 936 000,00 €). Rakentamaan päästiinkin jo vuoden 1974 puolella. Rakennustyöt aloitti ”Moksun pamaus”. Pamauksessa ammuttiin aukko kallioon, josta myöhemmin muotoutuisi hotelliosia yhdistävä kalliokäytävä.⁶⁴ Rakennustyömaalla työskenteli yli kuusikymmentä rakennustyöntekijää. Harjakorkeuteensa hotelli nousi syyskuun lopulla 1975.⁶⁵

Rakennustyön aloittaminen osui suomalaisen rakentamisen huippuvuosiin, joten kustannukset nousivat ja sekä Kantaravintoloiden että Ähtärin kunnan oli otettava lisää lainaa. Kun rakennustyöt vuonna 1975 olivat vielä kesken, kustannuksiksi laskettiin 12 100 000 markkaa (10 190 000,00 €), mutta rahoituksesta puuttui tuolloin miljoona markkaa (842 000,00 €). Teollistamisrahasto myönsi 500 000 markan (421 000,00 €) lisälainan, mutta edellytti, että sekä Kantaravintolat että Ähtärin kunta myöntäisivät aikaisempien lainojensa lisäksi vielä 250 000 markan (210 500,00 €) osakaslainat. Näiden varojen avulla hotelli saatiin valmiiksi, mutta uusia rahavaikeuksia tuli heti valmistumisen jälkeen. Rakentamiseen oli saatu myös kehitysaluetukea, jonka tulkintaa teollisuusministeriö muutti kuukausi ennen Mesikämmenen valmistumista. Uuden tulkinnan mukaan tukea maksettaisiin ainoastaan yrityksille, joissa omistaja harjoittaa liiketoimintaa. Kehitysaluetuen tulkinnan muuttumisen vuoksi hotellin omistajan Kiinteistö Oy Moksunniemen olikin nyt yllättäen siirrettävä

⁶² Viertola 1989, 312; Helsingin sanomat 1973, 23.

⁶³ Norri & Tegengren 1981, 171.

⁶⁴ Juustila 1974, 10.

⁶⁵ Viiskunta 26.9.1975, 6

liiketoiminnasta huolehtivan Kantaravintolat Oy:n kouluttama henkilökunta palvelukseensa ja ryhdyttävä hoitamaan hotellia. Hotelli kiinteistö kuitenkin vuokrattiin Kantaravintolat Oy:lle vuoden 1979 heinäkuussa.⁶⁶

Sen lisäksi, että rakennustöiden pääurakoitsijana oli vaasalainen yritys, hyödytti hotellin rakentaminen myös muita kotimaisia ja erityisesti pohjalaisia rakennus- ja sisustusyrityksiä. Alueen useat yritykset toimivat sekä aliurakoitsijoina tai toimittivat rakennusosia hotellille: LV-asennustyöt suoritti Ähtärin Vesi ja Lämpöjohto; putkieristyksestä vastasi seinäjokelainen Eristysliike Matti Alanko; hotellin teräsrakenteet, teräsovet ja -ikkunat toimitti vaasalainen Pelti ja Metallityöt; Kauhajoen Saha Oy toimitti rakennuksen liimapuukannattimet; puuovien ja -ikkunoiden toimituksesta vastasi Alavuden Puunjalostustehdas Oy; uimahallin muoviovet olivat ähtäriläisen Muovilami Oy:n valmistamat; kosteiden tilojen lattiatyöt ja laatoituksen teki ähtäriläinen maalausliike Vauhkonen & Vähämäki; ruostumattomia metalliosia toimitti Ähtärin Metallirakenne Tupamäki & Co Oy; sähköasennustyöt suoritti Ähtärin Sähkö; kattamis- ja vesieristystyöt teki Lemminkäinen Oy:n Vaasan piirikonttori; jäähdytyslaitteet saatiin Hankkijalta ja ilmanvaihtotyöt teki Suomen Puhallintehdas Oy Fläktin Vaasan piirikonttori. Sisustuksesta vastasi kiintokalusteiden osalta Ähtärin Mestaripuusepät Oy ja irtokalusteet toimitti Asko, joka on yksi Suomen tunnetuimmista sisustusketjuista. Lähellä Hotelli Mesikämmenmä Hankaveden rannalla oli toiminnassa vielä Oy Fiskars Ab:n Inhan tehdas, joka toimitti kylpyläosastolle teräslevyvalmisteet ja vaatekaapit.⁶⁷

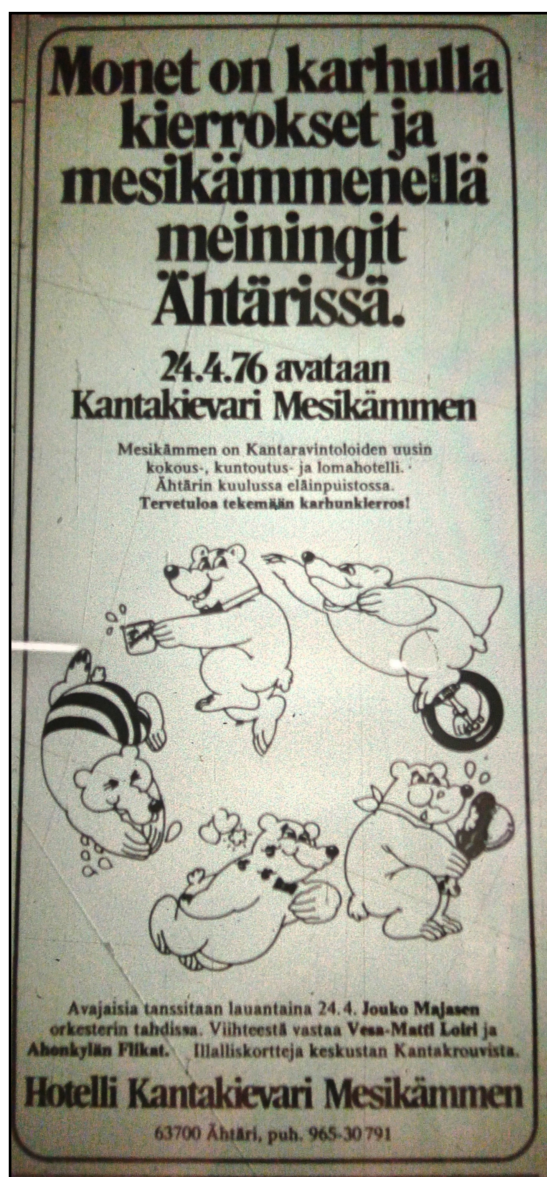
Hotelli valmistui keväällä 1976. Hotelli, eläinpuisto, kotieläinpuisto ja Mekkorannan lomakylä muodostivat yhdessä loma- ja vapaa-ajan keskuksen. Kantakievari Mesikämmen oli valmistuessaan Kantaravintoloiden suurin hotelli, olihan siellä jopa kolmin verroin enemmän huoneita kuin aiemmissa isoissa kievareissa.⁶⁸ Hotelli tarjosi majoituspalveluiden lisäksi mahdollisuudet myös kokous- ja kuntoutustoimintaan. Siinä oli kaksi sviittiä ja 61 kahden hengen huonetta, joissa vuodepaikkoja oli yhteensä 124, mutta lisävuoteilla paikkoja voitiin lisätä vielä neljälläkymmenellä. Anniskeluravintolatila ja kafeteria voitiin yhdistää, jolloin

⁶⁶ Viertola 1989, 305- 318.

⁶⁷ Ilkka 1.5.1976, 7.

⁶⁸ Lilius 2014, 58-60.

tilaa oli jopa 350:lle asiakkaalle. Kesäisin suuri 150 paikkainen terassi toimi ulkoilmaravintolana, joten parhaimmillaan koko hotellin ravintolaosa pystyi palvelemaan

KUVA 5: HOTELLI KANTAKIEVARI MESIKÄMMENEN AVAJAISMAINOS SANOMALEHTI VIISKUNNASSA HUHTIKUUSSA 1976.

viittasataa henkeä samanaikaisesti. Tämän lisäksi hotellissa oli myös suuri luentosali ja viisi kokouskabinettia. Ajan hengen mukaisesti Mesikämmeneen kuului kylpyläosasto, jossa oli kaksi uima-allasta ja kolme saunaa. Hotellin talonmiehelle oli rakennettu oma asunto hotellin yhteyteen.⁶⁹ Ähtäriin rakentunut hotelli olikin siis matkailuhotellina kaikkea sitä, mitä Suomen Matkailuliiton toimitusjohtaja Heikki Mäki visioi *Arkkitehti*-lehdessä vuonna 1972. Vaikka Hotelli Mesikämmen olikin pääasiassa matkailuhotelli, kunnanjohtaja Jaakkolan ajatuksena alusta asti oli ollut myös yhdistää oman kunnan vapaa-aikatoimintoja hotelliin. Siitä syystä hotellin kylpyläosasto onkin toiminut alusta saakka myös kaupunkilaisten uimahallina.⁷⁰

Lauantaina 24. huhtikuuta 1976 vietettiin uuden Kantakievari Mesikämmenen avajaisia (KUVA 5). Avajaisansseissa musisoi Jouko Majasen orkesteri, viihteestä vastasivat Vesa-Matti Loiri sekä lauluyhtye Ahonkylän Flikat.⁷¹ Timo Suomalainen laskee hotellin avajaiset yhdeksi uransa huippuhetkistä. Erityisesti hänen mieleensä jäi vihkiäistilaisuuden raikas tunnelma ja se, kuinka haltioissaan ähtäriläiset olivat

⁶⁹ Viertola 1981, 315; Ilkka 24.4.1976, 8; Ilkka 1.5.1976, 7.

⁷⁰ Juustila 1974, 10.

⁷¹ Viiskunta 23.4.1976, 3.

hotellin luonnontunnusta. Paikalliset olivat myös nähneet vaivaa saadakseen hotellin ympäristön kuntoon rakennustöiden jäljiltä. Juhlahuoneeseen tuodut nuoret koivut olivat puhjenneet hiirenkorvalle juuri sopivasti avajaisten aikaan tuoden keväisen luonnon juhlatilaan.⁷²

Taloudelliselta kannalta Hotelli Kantakievari Mesikämmen aukesi vaikeaan aikaan, sillä 1970-luvun puolivälin öljykriisi vaikutti myös ravintola-alaan. Myös Kantaravintolat Oy joutui säästämään, porrastamaan aukioloaikoja ja karsimaan toimipaikkojaan, mutta muutaman vuoden kuluttua suunta kääntyi taas parempaan ja vuonna 1979 Hotelli Mesikämmenen liiketoiminnan hoidon siirtyessä Kantaravintoloille, se tuli jo toimeen omillaan.⁷³

Alkuaikoinaan hotelli työllisti kokovuotisesti 60–65 henkilöä, ja kesälomien aikana työntekijöiden määrä nousi toiselle sadalle. Mesikämmenen ansiosta Kantaravintolat oli Ähtärin suurin naisten työllistäjä.⁷⁴

Vaikka Mesikämmen olikin Kantaravintoloiden suurin majoituskohde, sen majoituskapasiteetti ei riittänyt sesonkiaikaan. Uima-altailla ja kuntoutusosastolla tilaa oli liiaksikin. Alkuaikoina eläinpuisto toi hotellin asiakkaiksi runsaasti lapsiperheitä, ja arkkitehtuuria kävivät ihailemassa vuorineuvokset ja presidentit seurueineen.⁷⁵ Hotellin käyttöaste sen ensimmäisenä vuotena oli 52 % ja kaudella 1980–1981 75 %. Lukumääräisesti 75 % merkitsi 26 000:ta yöpymistä. Mesikämmen kuuluikin 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa suomalaisten hotellien kärkijoukkoon käyttöasteen ollessa 50–60 %. Eniten kävijöitä hotellissa oli kesä- ja hiihtolomien aikaan, kun taas vuodenvaihde oli hiljaisinta aikaa. Kesä- ja loma-aikoina huoneet täyttyivät matkailijoista. Talvisin taas pidettiin konferensseja ja kokouksia, joten asiakaskunta koostui tuolloin suurelta osin liikealan vieraista.⁷⁶

Hotellinjohtaja Lasse Waris on kertonut, että hotellin alkuajat olivat hienoa ja loistokasta aikaa, sillä Mesikämmen oli alueen ensimmäinen matkailuhotelli, joka tarjosi paljon erilaisia toimintamahdollisuuksia. Waris laskee hotellin kulta-ajaksi erityisesti 1980-

⁷² Mehtälä 2003, 189-190.

⁷³ Lilius 2014, 65-75.

⁷⁴ Viertola 1981, 316.

⁷⁵ Lilius 2014, 77.

⁷⁶ Viertola 1981, 316.

luvun. Heti viiden ensimmäisen vuoden aikana hotellilla järjestettiin monenlaista toimintaa ja tapahtumaa. Tarjolla oli jopa ravustusmatkoja, sillä hotellin rannassa pystyi tuolloin vielä ravustamaan. Normaalisti majoitustoiminta turvaa myös hotellin ravintoloiden kannattavuuden, mutta Mesikämmenessä kävikin toisin. Tanssit osoittautuvat varsinaisiksi rahasammoiksi, kun kansa täytti hotellin tanssilattian. Tanssien suosio kestitkin parikymmentä vuotta. Esiintyjänä nähtiin myös kuuluisia tähtiä; esimerkiksi Suomen mahdollisesti tunnetuin ähtäriläinen Topi Sorsakoski esiintyi hotellissa toisinaan eri kokoonpanojen solistina. Hotelli Mesikämmenen suosittu disco järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1976. Ravintolasta tuli koko seudun huvikeskus, jonne saavuttiin myös lähikunnista. Hotellissa järjestettiin perinteisesti myös lukiolaisten penkkareita sekä lakkiaispäivän juhlia. Tämän lisäksi myös Miss Suomi -kiertueet poikkisivat hotellissa useamman kerran. Vuonna 1982 Hotelli Mesikämmen ja Ähtärihalli saivat toimia kilpailun finaalin näyttämönä.⁷⁷

Hotellin alkuvuosien suosion vuoksi laajentaminen tuli ajankohtaiseksi jo 1980-luvun alussa. Vuonna 1982 valmistui hotellin ensimmäinen laajennusosa, huoneistosiipi. Tuolloin hotelli sai 39 uutta majoitushuonetta sekä muita ylläpitoon liittyviä tiloja kuten varastoja. Laajennusten jälkeen hotellin huonemäärä kasvoi yhteensä 102:een. Samana vuonna myös ravintolaa ja uimahallisiipeä laajennettiin.⁷⁸ Vuonna 1989 hotellin ravintolasiiven yhteyteen rakennettiin uusi kokoussiipi ja uimahalliosaan tehtiin perusparannuksia. Uimahalli sai jälleen uuden laajennusosan vuonna 1993. Kaikki nämä laajennusosat olivat Suomalaisten suunnittelema.⁷⁹

3.3 1990- ja 2000-luku – Kantaravintoloiden jälkeen

1990-luvun alussa alkanut lama iski myös hotellialaan, ja Lasse Wariksen sanojen mukaan muutti koko elinkeinon toisenlaiseksi. Tilanne vaikutti väistämättömästi myös Hotelli Mesikämmenen vaiheisiin. Hotelli Mesikämmen pysyi Kantaravintolat Oy:n hoidossa vuoteen 1991 saakka. Tuolloin taloudellisista vaikeuksista johtuen Alko päätti fuusoida

⁷⁷ Arvaja 2016, 262; Lilius 2014, 77; Riihimäki 2016b; Viertola 1981, 317.

⁷⁸ Mehtälä 2003, 185.

⁷⁹ Rakennuspiirustukset Arkkit. tsto. Timo ja Tuomo Suomalainen 1981; Mehtälä 2003, 274.

Kantaravintolat Oy:n sekä sen sisaryrityksen Arctia Oy:n. Kantaravintoloiden osakkeet myytiin Arctia Oy:lle 20.2.1991 ja fuusioituminen tapahtui saman vuoden aikana. Arctia Oy:n toimialueena olivat myös ravintola- ja majoitustoiminta ja nyt kaikki Kantaravintoloiden kievarit ja krouvit siirtyivät yhtiön omistukseen. Yhtiöllä oli tuolloin omistuksessaan useita ravintoloita ja hotelleja sekä niiden lisäksi keskeneräisiä kehitys- ja rakennushankkeita. Arctian toimitusjohtaja Per-Olof Kreander oli sitä mieltä, että heidän resurssinsa olivat ylikuormitetut jo ilman Kantaravintoloiden kohteita. Arctia Oy päätti käydä läpi Kantaravintoloiden toimipaikat ja valikoida niistä ne, joissa näki kehityspotentiaalia ja jotka sopivat heidän omaan verkostoonsa. Loput päätettiin myydä. Pian fuusioitumisen jälkeen 23 toimipaikkaa oli myyty, jonka jälkeen Arctialle jäivät Helsingin ja muiden isompien kaupunkien ravintolat sekä matkailullisesti kiinnostavat hotellit. Myös Hotelli Mesikämmen oli yksi näistä Arctialle jääneistä hotelleista. Kantaravintoloiden toiminta loppui lokakuun viimeisenä päivänä 1991.⁸⁰

Kantaravintolat Oy:n toiminnan loppumisen jälkeen hotellin toiminnasta vastaavat tahot vaihtuivat melko tiuhaan ja hotelleja ovat hoitaneet sekä suuret hotelliketjut että yksityiset yrittäjät. Seuraava omistajamuutos tapahtui vuonna 1997 kun Arctia Oy:n toiminta ravintoloihin ja hotelleihin myytiin Scandic-hotelliketjulle. Scandic kuitenkin katsoi, että ravintolatoiminta ei ole sen keskeistä liiketoimintaa, joten kaikki entiset Arctian ja Kantaravintoloiden ravintolat päätettiin myydä edelleen. Scandicin tuolloinen varatoimitusjohtaja Anders Lilius kertoi, että hotellipuoli ei kaivannut suurta saneerausta, joten myös Mesikämmenen toiminta jäi Scandicin vastuulle.⁸¹ Vuonna 2001 omistaja vaihtui jälleen, kun Hotelli Mesikämmen koko Scandic-ketjun ohella siirtyi Hilton Groupin omistukseen. Vuoden 2006 maaliskuussa hotelli siirtyi yksityisomistukseen, kun hotelliyrittäjäksi ryhtyivät Veli-Matti Rantanen ja Timo Nyyssölä.⁸² Hotellin vähemmistöosakkaana ja pääomasijoittajana oli tuolloin myös hyvinvointi-, terveys-, matkailu- ja vapaa-ajan yrityksiin sijoittava Nordia Managementin hallinnoima

⁸⁰ Arvaja 2016, 262.; Lilius 2014, 103-109.

⁸¹ Tiainen 1997.

⁸² Lahtinen ym. 2007, 5.

pääomasijoitusrahasto Nordia Rahasto Oy.⁸³ Vuoden 2016 huhtikuussa hotellin omistus siirtyi nykyiselle omistajalleen Ähtärin kaupungin tytäryhtiölle Ähtärin Eläinpuisto Oy:lle.⁸⁴

Vaikka omistajat vaihtuivatkin useaan otteeseen Kantaravintoloiden jälkeen, Hotelli Mesikämmenen palvelukseen koulutettu henkilökunta kuitenkin viihtyi työssään pääosin pitkään ja työvoiman vaihtuvuus oli normaalia vähäisempää.⁸⁵ Myös hotellinjohtaja Lasse Waris pysyi työssään pitkään ja ehti palvella Mesikämmenessä tekemänsä uran aikana viittä eri työnantajaa. Hänen eläköityessään hotellin toiminnasta vastasi Hilton.⁸⁶ Waris kuvailee, että työskentely omistajien jatkuvasti vaihtuessa ei ollut helppoa, mutta pää onnistuttiin pitämään koko ajan veden pinnalla.⁸⁷

3.4 Hotelli Mesikämmen nyt

Eläinpuiston aluetta koskevissa Masterplan-suunnitelmissa on päätetty panostaa alueen kehittämiseen ja matkailua palvelevien toimintojen parantamiseen. Viimeisimpänä suurena satsauksena Hotelli Mesikämmenen kylkeen valmistuikin vuoden 2019 kesällä uusi 8-ratainen keilahalli. Motiivi Oy:n suunnitteleman uudisrakennuksen koko on 900 m².⁸⁸

Eläinpuiston entinen toimitusjohtaja Juhani Haapaniemi arvoi vuonna 2016, että jättiläispandat saattavat jopa kolminkertaistaa eläinpuiston kävijämäärän silloisesta 150 000:sta vajaaseen puoleen miljoonaan vuosittaiseen vierailijaan⁸⁹. Jättiläispandojen saapuminen onkin lisännyt vierailujen ja yöpymisten määrää, mutta ei ainakaan vielä Haapaniemen ennustamassa mittakaavassa. Vuonna 2018 tavoitteena oli kasvattaa asiakasmäärää sadallatuhannella kävijällä ja tähän tavoitteeseen päästiinkin. Kaikkiaan vuonna 2018 eläinpuistossa vieraili 275 000 asiakasta.⁹⁰ Majoitustarve siis lisääntyy koko Moksunniemen lomailualueella Hotelli Mesikämmen mukaan luettuna. Aiemmissa

⁸³ Nordia Management 2018.

⁸⁴ Riihimäki 2016a.

⁸⁵ Viertola 1989, 305-318.

⁸⁶ Riihimäki 2016b.

⁸⁷ Arvaja 2016, 262.

⁸⁸ Ähtärin kaupunki 2018b.

⁸⁹ Järvenpää 2016.

⁹⁰ Vilen 2019.

Masterplan-visioissa olikin lisätä myös Hotellin majoituskapasiteettia. Myös alueen saavutettavuutta on kehitetty, sillä Ähtäriin avautui keväällä 2018 suora junayhteys Tampereelta⁹¹. Keväällä 2018 Ähtäriin kaupunki julkaisi tiedotteen, jossa kerrottiin asemakaavoituksen olevan jälleen uudessa selvityksessä, joten on mahdollista, että alueella nähdään tulevien vuosien aikana lisää suuria muutoksia.⁹²

⁹¹ VR Group 2017.

⁹² Ähtäriin kaupunki 2018a.

4. TIMO JA TUOMO SUOMALAINEN

Hotellin suunnitelleet arkkitehdit Timo ja Tuomo Suomalainen syntyivät Suomenlahden itäosassa sijaitsevalla Suursaarella, Timo 8.3.1928 ja Tuomo 29.11.1931. Perheeseen kuuluivat heidän äitinsä sairaanhoitaja Laina, isänsä majakkamestari Oskar ja isosisko Saara. Suursaaren tunnuspiirteitä ovat jyrkät kalliot, kalliohalkeamat, korkeat kivipaadet ja sokkeloiset luolastot. Siellä täällä kasvaa mäntyjä ja joitain harvinaisia kasveja.⁹³ Ei siis ole ihme, että saaren on arveltu vaikuttaneen veljesten arkkitehtuuriin. Suursaari oli suosittu lomasaari, joka oli erityisesti taiteilijoiden suosiossa. Taidemaalari Thorsten Waenerberg kuvasi saarta ”Suomen Capriksi”, kun taas runoilija Olavi Paavolainen nimesi saaren ”Hyperborean Tahitiksi”. Etelä-Karjalan taidemuseon vuoden 2002 näyttelyjulkaisussa ”Paratiisisaari, menetetty Suursaari taiteilijoiden kuvaamana” luetellaan noin 200 taiteilijaa, jotka ovat eri aikoina vierailleet saarella. Sijaintinsa vuoksi saari alkoi toisen maailmansodan aikaan kiinnostaa myös suurvaltoja sotilaallisesti. Neuvostoliittolaiset tiedustelukoneet lensivät usein saaren yllä ja saksalaiset tiedustelu-upseerit pitivät majaan saarella. Levottomuuksien toivottiin menevän ohitse, mutta lopulta koko saaren väki jouduttiin evakuoimaan 11.10.1939. Evakoiksi joutuivat myös vasta 11- ja 8-vuotiaat Timo ja Tuomo.⁹⁴ Isä Oskarin jäädessä vielä Suursaareen muun perheen tie vei ensin Loviisaan. Isä seurasi myöhemmin perhettään mantereelle, mutta menehtyi Elimäen sairaalassa vasta 44 vuoden iässä. Tämän jälkeen perhe asui Vihdissä ennen päätymistään Kotkaan. Timo valmistui ylioppilaaksi Kotkan Lyseosta vuonna 1948. Tuomo valmistui ylioppilaaksi Haminassa vuonna 1951. Arkkitehtiopintonsa veljekset suorittivat Teknillisessä korkeakoulussa Helsingissä, josta Timo valmistui vuonna 1956 ja Tuomo vuonna 1960.⁹⁵ Koulutuksensa aikana veljekset kokivat, että etenkin rakennetekniikka oli erityisen luotettavaa perusoppia. Tämän ja oppiaineisiin kuuluneen vapaan taiteen yhdistämällä Timo ja Tuomo tunsivat, että heillä oli työkalut joiden avulla arkkitehtuurissa voitaisiin luottaa perusasioita myöden omiin suunnitelmiin nojautumatta aikaisemmin tehtyihin ratkaisuihin.⁹⁶

⁹³ Mehtälä 2003, 31-42.

⁹⁴ Mehtälä 2003, 55-66, 98-100.

⁹⁵ Mehtälä 2003, 115-129, 279-281.

⁹⁶ Mehtälä 2003, 151-152.

Timo ja Tuomo työskentelivät aluksi päätoimisesti muutamassa eri arkkitehtitoimistossa, mutta perustivat oman toimistonsa *Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen* vuonna 1956, kun Timo oli juuri valmistunut arkkitehdiksi ja Tuomo vielä opiskeli. Veljesten suhde oli aina läheinen ja Timo Suomalainen arvioi, että heidän yhteiset harrastuksensa ja samanlaiset taipumuksensa tekivät heistä hyvän parivaljakon. Samana vuonna 1956 Suomalaiset saivat ensimmäisen arkkitehtuurikilpailuvoittonsa, jolloin heidän suunniteltavakseen tuli ammattioppilaitos Lappeenrantaan. Vaikka veljekset olivatkin tyytyväisiä valmistuneeseen ammattioppilaitokseen, olivat he myös sitä mieltä, että taiteellisessa mielessä rakennuksen suurpiirteisyyden vuoksi siitä puuttui yksityiskohdat joihin katse voisi tarttua. Jo tuolloin pinnan alla alkoi muhia kaipuu vapauteen kohti inhimillistä moni-ilmeisyyttä ja jopa sattumanvaraisuutta. Pian ammattikoulun rakentamisen aloituksen jälkeen Tuomon oli kuitenkin lähettävä armeijaan. Hänen sieltä palattuaan oman toimiston tehtävien määrä oli vähentynyt niin, että veljesten oli jälleen hakeuduttava töihin myös muualle. Tuomo palasi entiseen työpaikkaansa Eliel Muoniovaaran toimistoon ja Timo sai paikan puolustusministeriöstä. Puolustusministeriössä Timo sai suunnitella paljon erilaisia kohteita. Hän tutustui myös tekniikoihin joiden avulla kallioon pystyttiin louhimaan tiloja. Timo sai työtarjouksen myös Viljo Revellin toimistosta, mutta päätti kieltäytyä siitä, sillä hän uskoi, että joutuisi suostuessaan jättämään yhteistyön Tuomon kanssa.⁹⁷ Vuosien 1961–1964 aikana Suomalaiset työskentelivät Aarno Ruusuvuoren assistenteina Helsingin Teknillisessä korkeakoulussa. Timo toimi aikansa myös Ruusuvuoren alaisena erikoisopettajana. Myöhemmin Ruusuvuoren ja Suomalaisten välit kuitenkin katkesivat.⁹⁸

Timo ja Tuomo Suomalaisen ura ei loistavasti toimineesta yhteistyöstä huolimatta ollut kaikilta osin helppo. Vaikeudet alkoivat jo Tempeliaukion kirkkoa koskevasta arkkitehtuurikilpailusta. Kilpailuun veljekset osallistuivat vuonna 1960 ehdotuksellaan *Kivikirkko*. Kirkon rakentamista Töölöön oli suunniteltu jo vuosikymmenet ja tämä oli jo kolmas arkkitehtuurikilpailu sitä koskien. Aiemmista suunnitelmista oli luovuttu muun muassa talvisodan puhkeamisen vuoksi. Kilpailuehdotuksensa kallioon louhitusta pyöreästä kirkkosalista jätettyään veljeksille selvisi, että aikaisemmassa kilpailussa mukana ollut P.E.

⁹⁷ Mehtälä 2003, 12-13, 156.

⁹⁸ Vesikansa 2013, 2; Mehtälä 2003, 68.

Blomstedtin ehdotus vuodelta 1933 muistutti heidän suunnitelmaansa, sillä myös siinä kirkkosali oli upotettu suoraan kallion sisään ja muotokielikin oli samantyyppinen. Veljekset eivät olleet tienneet ehdotuksesta lainkaan ja olivat huolissaan, että sattuma vaikuttaisi kilpailun tulokseen. Vuonna 1961 kuitenkin varmistui, että Suomalaiset olivat voittaneet kilpailun, ja että heidän ehdotuksensa toteutettaisiin. Palkintolautakunta lausui Kivikirkosta, että vaikka sen suunnitelma seuraa perusotteeltaan Blomstedtin ehdotuksen linjaa, on sommitelma silti täysin omaperäinen.⁹⁹ Suunnitelmien julkistuksen jälkeen hanke sai välittömästi vastustusta muun muassa lehdistöltä, jossa kirkkosuunnitelmaa kuvailtiin kalliomoskeijaksi ja piruntorjuntabunkkeriksi. Myös kirkon korkeita kustannuksia paheksuttiin, vaikka ne eivät Helsingin seurakuntien talousjohtaja Kaarlo Penttisen mukaan olleet poikkeuksellisen korkeat.¹⁰⁰

Vaikeuksista huolimatta kirkko kuitenkin lopulta valmistui vuonna 1969, mutta siihen liittyneet epäselvyydet ja kiistat vaikuttivat veljesten uraan mahdollisesti sen loppuun saakka. Jotta tähän löytyy selitys, on selvitettävä 1960- ja 1970-lukujen arkkitehtuurikentällä vallinnutta ilmapiiriä.

4.1 Modernit minimalistit ja ekspressionistit 1960- ja 1970-luvulla

Rakennustaiteessa modernismin määrittely on vaikeaa, sillä kyse ei ole yksittäisestä tyylistä, vaan enemmänkin lähes koko 20. vuosisataa leimaavasta kansainvälisestä ilmiöstä, jonka sisällä esiintyy useita erilaisia tyyliuuntauksia.¹⁰¹ Nykyisin modernismilla usein tarkoitetaan kuitenkin aikakautta, joka kesti 1930-luvun funktionalismista nykypäivään, lukuunottamatta postmodernismin lyhyttä kautta 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa.¹⁰²

1900-lukua leimaa erityisesti nopea muutos. Agraariyhteiskunta kesti useamman tuhannen vuoden, muutaman vuosisadan kestänyt teollinen vallankumous muuttui taas

⁹⁹ Mehtälä 2003, 43-45.

¹⁰⁰ Mehtälä 2003, 67, 79.

¹⁰¹ Makkonen 2012, 4.

¹⁰² Lindh 2011, 139-141.

nopeasti palveluyhteiskunnaksi, joka muutamassa vuosikymmenessä kypsyi nykyiseksi tietoyhteiskunnaksi.¹⁰³ Yhteiskunnassa tapahtunut nopea muutos näkyi luonnollisesti myös rakentamisessa, sillä kaupungistumisen myötä uusille kodeille oli kysyntää. Modernismilla onkin aatteellinen leima, sillä modernistien pyrkimyksenä oli demokratia ja sosiaalisuus. He myös halusivat uudistaa rakentamisen niin rakennustaiteellisesti kuin teknisesti. Modernien rakennusten ominaisuuksiin mielletäänkin suuruus ja ne nähdään teknisesti vallankumouksellisina sekä niiden aiheet ja imago radikaaleina.¹⁰⁴ Sotien jälkeen tapahtuneet mullistukset yhteiskuntarakenteessa ja taloudessa siis muokkasivat rakentamista perustavasti. Hyvinvointivaltion rakentaminen julkisine palveluineen synnytti rakennuskannan, jonka merkitykset ovat sekä yhteiskunnallisesti että kulttuurisesti merkittäviä. Rakentamisessa nähtiin yhtäkkiä suuri joukko uusia materiaaleja, rakenteita ja valmistusmenetelmiä. Moderni aika toi rakentamiseen myös uutta tehokkuutta, järjestelmällisyyttä, muunneltavuutta sekä uudistuvuutta.¹⁰⁵

Muutos 1900-luvulla oli nopeaa kaikin puolin, joten erilaisiin modernistisiin tyyliuuntiin liittyy siis luonnollisesti myös laaja joukko erityyppisiä rakennustekniikoita ja rakennusmateriaaleja sekä suunnittelunäkemyksiä. Koko aikakauden rakennuksien tutkaileminen jonkinlaisena yhtenäisenä ryhmänä on siis mahdotonta.

Suomen sodanjälkeistä rakennuskantaa leimasi pääosin rationaalinen ja minimalistinen modernismi, jonka asema oli Suomessa vakiintunut jälleenrakennuskauden aikana¹⁰⁶. Jälleenrakennuskauden tyypillisimpiä tuotoksia olivat niin kutsutut rintamamiestalot ja kaupunkeihin nousseet harjakattoiset kerrostalot. Myöhemmin uudis- ja elementtirakentaminen olivat uusien rakennustekniikoiden ansiosta huipussaan, ja esimerkiksi suomalaisen kulttuuriympäristöön leimallisesti kuuluvat 1960 ja 1970-lukujen talot muistetaan tyypillisimmillään yksinkertaisina betonielementeistä rakennettuina laatikkomaisina kerrostaloina tai yksikerroksisina omakotitaloina joissa on tasakatto. Detaljien määrä väheni 1970-luvulle tultaessa. Asuin-, liike- ja virastotalojen ulkonäkö alkoi muistuttaa enemmän toisiaan, joten rakennusten käyttötarkoitusta on joskus vaikea päätellä

¹⁰³ Jenkin & Worthington 1997, 85-86.

¹⁰⁴ Stratton 1997, 1.

¹⁰⁵ Lehtinen 2011, 21.

¹⁰⁶ Koho 2003, 15.

talon ulkonäön perusteella. Asuntojen ja talojen huonekorkeus laski jo 1960-luvulla ja etenkin omakotitalot näyttävät tasakattoineen hyvin matalilta.¹⁰⁷ Modernististen suuntauksien ulkonäöllisiä tunnuspiirteitä yleisesti olivat muun muassa suoraviivaiset muodot, vaaleat ja yksinkertaiset pinnat, avoimet sisätilat, lasi, teräs, ja betoni. Kuuluisimpia modernistisia arkkitehtejä olivat Ludwig Mies van der Rohe, Le Corbusier ja Alvar Aalto.¹⁰⁸ Suomessa suurimmin vaikuttaneita moderneja suuntauksia olivat muun muassa ennen sotia suuressa suosiossa ollut funktionalismi sekä 1970-luvulle tultaessa äkillisesti ja totaalisesti läpilyönyt konstruktivismi¹⁰⁹.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa niin kutsuttu kansainvälinen tyyli tunnettiin paremmin nimityksellä funktionalismi. Funktionalismin syntyyn vaikutti erityisesti halu vapautua aikaisemmista arkkitehtuurin traditioista. Suuntaus kukoisti erityisesti Pohjoismaissa, Neuvostoliitossa sekä Keski-Euroopassa vuosien 1925 ja 1935 välillä, mutta se oli suosiossa paikoittain myös kukoistuskauden jälkeen. Funktionalismia määrittelevä ajatus oli rakennuksen muotoutuminen sen käyttötarkoituksen ja tehtävän perusteella, jolloin tyyllille ominaista oli pelkistäminen ja ornamenttikasta luopuminen. Rakennuksissa suosittiin vaaleita värejä, tasakattoja, sileitä pintoja ja nauhaikkunoita. Valoisuus ja ilmavuus oli tavoitteena sisätiloissa, joten umpikortteleita ei suosittu, vaan rakennukset sijoitettiin vapaasti luontoon. Yksi keskeisistä funktionalistisista esimerkkiteoksista on Alvar Aallon suunnittelema Paimion parantola.¹¹⁰

1960-luvulla Suomessa syntyi ehdottomaan järjestykseen perustunut konstruktivistinen rakennustyyli, jonka tähtäimessä oli vastustaa esimerkiksi Alvar Aallon rakenteet piilottavaa arkkitehtuuria. Konstruktivismiin vallitessa yksilökeskeisten muotojen sijaan esikuvana pidettiin muun muassa Ludwig Mies van der Rohen täsmällistä ja hiottua arkkitehtuuria. Rakenteet pyrittiin jättämään näkyviksi ja tyyllille oli ominaista järjestys, yksinkertaisuus, tarkkuus sekä aikansa teollisuusmateriaalien kuten lasin, muovin ja metallin käyttö.¹¹¹

¹⁰⁷ Hannula & Salonen 2007, 35-39.

¹⁰⁸ Encyclopaedia Britannica 2019.

¹⁰⁹ Mikkola & Mukala 2009, 12.

¹¹⁰ Jyväskylän yliopisto 2010a.

¹¹¹ Helander & Rista 1987, 26; Jyväskylän yliopisto 2010b.

Vaikka modernit suuntaukset olivatkin Suomen lisäksi suosittuja ympäri maailman, ne myös kohtasivat arvostelua. Esimerkiksi arkkitehti ja taidehistorioitsija Brent C. Brolin kirjoittaa kirjassaan *The Failure of Modern Architecture* (1976), että modernismista tuli lähes uskonnonkaltainen ilmiö, johon liittyviä opetuksia toistettiin niin usein ja kyseenalaistettiin niin harvoin, että niistä tuli ”totuuksia”. Modernismia tarkimmin määrittelevät kolme ”totuutta” olivat Brolinin mukaan Truth of Construction eli rakenteen totuus, jonka mukaan rakennetta ei saanut peittää tai vääristää, jotta se kävisi selvästi ilmi; toinen oli Truth of Materials eli materiaalien totuus, jolloin materiaaleja tuli käyttää juuri sellaisina kuin ne ovat, joten esimerkiksi betonia ei saanut maalata tai keinomateriaalit eivät saaneet jäljitellä luonnonmateriaaleja; kolmas oli Truth of Form and Function eli muodon ja funktion totuus, jonka mukaan rakennuksen muodosta määräävät sen käyttötarkoitus ja siinä tapahtuva toiminta, ei arkkitehdin päähänpisto.¹¹² Modernistit myös järjestelmällisesti kielsivät historian merkityksen, sillä nähtiin, ettei sillä ollut sijaa tulevaisuuden visioiden rinnalla. Tämä vaikutti myös arkkitehtuuriopetukseen siten, että arkkitehtuurihistorian opettaminen ja tutkiminen nähtiin kielteisessä valossa. Poikkeuksiakin esimerkiksi suunnittelupuolella oli, kuten Alvar Aalto, joka sovelsi muun muassa antiikin tradition teemoja ja orgaanisia aiheita.¹¹³

Suomessa oli kuitenkin myös joukko nuoria arkkitehtejä, jotka halusivat löytää omanlaisensa tavat soveltaa Alvar Aallon suunnitelmissa esiintyneitä orgaanisia elementtejä. He halusivat myös esittää vastalauseensa valloillaan olleelle teknokulttuurille. Näistä arkkitehteistä tunnetuimmiksi ovat nousseet Timo Penttilä, Reima ja Raili Pietilä sekä Timo ja Tuomo Suomalainen, joista jokaisella oli kuitenkin omat esikuvansa sekä erottuvat tyylinsä. Arkkitehtipiireissä heitä kritisoitiin paljon, sillä katsottiin, että he olivat kääntäneet selkänsä nopeasti urbanisoituvalle ja modernisoituvalle Suomelle. Yhteistä kyseisille arkkitehteille oli rakennuspaikan topografisten ominaisuuksien hyödyntäminen suunnitelmissaan sekä suomalaisen metsän rakenteen siirtäminen arkkitehtuurikieleen. Tästä syystä tyyliin viitataan myös termillä orgaaninen arkkitehtuuri. Kirmo Mikkola taas kirjoitti vuonna 1969, että ekspressionistisen arkkitehtijoukon töitä kutsuttiin myös uudeksi

¹¹² Brolin 1976, 45.

¹¹³ Koho 2003, 7-8.

kansallisromantiikaksi.¹¹⁴ Maila Mehtälä kirjoittaa, että tämä maassamme esiintynyt ekspressionistinen linja oli mahdollisesti ensimmäinen täysin suomalainen, vailla kansainvälistä mallia oleva suuntaus.¹¹⁵ Vuonna 1961 peräti neljä vapaamuotoista suunnitelmaa voitti yleisen arkkitehtuurikilpailun – Tempeliaukion kirkon lisäksi niin ikään Suomalaisten suunnittelema Jyväskylän hallinto- ja kulttuurikeskus, Timo Penttilän suunnittelema Helsingin kaupunginteatteri sekä Espoon Dipoli, joka oli Pietilöiden käsialaa¹¹⁶.

Timo ja Tuomo Suomalainen Aarno Ruusuvuoren assistenttina toimiessaan toisaalta omaksuivat töihinsä piirteitä myös Ruusuvuoren suunnitelmissa vaikuttaneesta minimalismista, joka näkyykin veljesten vapaamuotoisten suunnitelmien hienostuneissa yksityiskohdissa. Suomalaiset eivät myöskään jumiutuneet tiettyihin tapoihin, vaan heille oli ominaista etsiä kullekin rakennuksessa esiintyvälle funktiolle ja kontekstille omanlaisensa ilmenemistapa. Tämä näkyy muun muassa siten, että yhdessä rakennuksessa on voitu soveltaa täysin toisistaan poikkeavia geometrisia järjestelmiä, mikä näkyy selkeästi myös Hotelli Mesikämmenessä. Veljeksien töissä näkyy paljon raakoja ja jyrkeviä materiaaleja, joiden kontrastit luovat rakennuksille usein myös mystisen ilmapiirin. Usein käytettyjä materiaaleja olivat esimerkiksi louhittu kivi, kupari ja puu. Pinnat jätettiin pintakäsittelemättömiksi silloin kun se oli mahdollista, jotta ne saisivat patinoitua luonnollisesti. Ainakin Tempeliaukion kirkossa betonipintojen käsittelyt riippuvat tilahierarkiasta siten, että kirkkosalissa betoni on pinnaltaan hyvin sileää, kun taas portaikoissa ja lehtereissä puumuottien jäljet ovat näkyvissä. Myös puupinnat sävytettiin usein mahdollisimman luonnollisilla sävyillä.¹¹⁷ Tempeliaukion kirkossa sekä Hotelli Mesikämmenessä näkyy niiden ekspressiivisyydestä huolimatta myös osa Broinin mainitsemista modernismia määrittelevistä ”totuuksista”, kuten esimerkiksi juuri rakenteellisten ratkaisujen esilletuominen ja materiaalien rehellisyys. Timo Suomalainen sanookin, että heidän töissään on konstruktivistinen selkäranka. Suomalaisten töitä onkin vaikea puhtaasti lokeroida mihinkään tiettyyn tyyliin, vaikka osa heidän töistään edustaakin vahvasti vaistonvaraisuutta korostavaa linjaa. Jokaisen suunnitellun rakennuksen paikka on

¹¹⁴ Mikkola & Mukala 2009, 19.

¹¹⁵ Mehtälä 2003, 197-198.

¹¹⁶ Mehtälä 2003, 44.

¹¹⁷ Vesikansa 2013, 2-14.

kuitenkin aina sanellut ehtonsa. Muun muassa tästä syystä vuosien aikana syntyi laaja-alainen kokoelma rakennuksia, jotka edustavat useampaa eri suuntausta. Vaikutuksensa tähän on antanut myös se, että Suomalaiset suunnittelivat yhdessä pitkälti yli toistasataa rakennusta, jolloin eri tarkoituksiin suunnitellut rakennukset pakottivat pitämään mielen urautumattomana. Veljesten vapaamuotoisesta linjasta Timo Suomalainen itsekin käyttää sanaa ”ekspressionismi”, vaikka jotkut ainakin aiemmin liittivät sanaan halveksuntaa herättäneitä merkityksiä kuten tunteellisuutta ja luonnonromantiikkaa.¹¹⁸

Suoraviivainen modernismi piti meillä edelleen pintansa muun maailman jo siirtyessä postmodernismiin, joka syntyi haastamaan modernistisia näkemyksiä 1960-luvun alussa. Postmoderneissa rakennuksissa oli jälleen nähtävillä lainattuja aiheita arkkitehtuurin historiasta sekä monimuotoisuutta, liioittelua, runsasta värien käyttöä, eri taidesuuntauksien sekoittamista ja vaihtelevia tilaratkaisuja. Alueen oma kulttuuri ja yleisön kanssa kommunikointi nähtiin tärkeänä postmodernissa arkkitehtuurissa.¹¹⁹ Vaikka postmodernismi ilmiönä oli maailmanlaajuinen, huomioi arkkitehti Dennis Sharp vuonna 1981 avatun Suomi Rakentaa 6 -näyttelyn esittelykirjan johdannossa, että Suomessa ei ollut nähtävillä huomattavaa postmodernismin vaikutusta silloiseen arkkitehtuuriin. Tyyli oli jo omaksuttu Pohjois-Amerikassa sekä muualla Euroopassa, mutta täällä siihen suhtauduttiin varovasti ja epäillen. Sharp ei usko tämän johtuvan tietämättömyydestä tai ennakkoluuloista, vaan pohjoismaisesta varovaisuudesta, joka ei helposti salli antautua ajan muodikkaiden vaikutusten valtaan. Hän myös huomioi, että edellisinä vuosikymmeninä käynnissä ollut rationalisointiprosessi oli syynä sille, että suomalainen arkkitehtuuri kallistui enemmänkin yhtenäistävään toimintaan, ja että juuri rakenteen rehellisyys, uskollisuus materiaaleille ja muodon kiinteys olivat vielä tuolloin tšekäläisen arkkitehtuurin tärkeimmät tunnuksset.¹²⁰ Suomi Rakentaa -näyttelyt esittelivät suomalaisen rakentamisan parhaimmistoa 1950-luvulta saakka noin viiden vuoden välein¹²¹, joten Sharpin arvioima jakso ajoittuu vuosiin

¹¹⁸ Mehtälä 2001, 187-189, 191.

¹¹⁹ Jyväskylän yliopisto 2010c.

¹²⁰ Sharp 1981, 6-7.

¹²¹ Sassi 1981, 4.

1976–1981 eli juuri Hotelli Mesikämmenen valmistumisen aikoihin. Viimeisin näyttely järjestettiin vuonna 1998.¹²²

4.2 Sivulliset

Mistä muusta kuin varovaisesta suomalaisluonteesta sitten johtui rationalistisen modernismin ylivalta Suomessa, jonka vuoksi ekspressionistinen arkkitehtuuri tai muualle Eurooppaan huomattavasti aiemmin rantautunut postmodernismi eivät 1960- ja 1970-luvulla saaneet suurempaa näkyvyyttä meillä? Timo Suomalainen kertoo televisiodokumentissa *Kalliosta Temppeleiksi*, että Suomessa oli tietty pieni joukko rationalisteja, jolla oli paljon arvovaltaa valita, millaiseen suuntaan maan arkkitehtuurikehitys kulki. Tärkein vallankäyttökone Timo Suomalaisen mukaan oli valikoiva unohtaminen arkkitehtuurimediassa. Samassa dokumentissa tutkija Roger Connah toteaa, että arkkitehtipiireissä oli jopa muodikasta tuomita tietyt rakennukset, sillä vapaasta muodosta ei pidetty ja rakennusten, kuten Tempeliaukion kirkon kaltaista hurmaavuutta saatettiin pitää liian helppona.¹²³ Tuohon aikaan tärkeitä arkkitehtuurin muotoutumiseen vaikuttaneita tahoja Suomessa olivat vuonna 1956 perustettu Rakennustaiteen museo (nykyinen Arkkitehtuurimuseo) sekä Helsingin Teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin laitos, jonka professoreina 1960-luvulla toimivat muiden muassa Aulis Blomstedt ja Aarno Ruusuvuori.¹²⁴ Anni Vartola on haastatellut väitöskirjaansa (2014) *Kuritonta monimuotoisuutta — Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa* varten tuohon aikaan opiskelleita arkkitehtejä. Heidän kommenttejaan ajan hengestä on koottu kirjaan nimettömänä. Eräs heistä lausuu, että International style eli funktionalismi oli ”dementian hetki” arkkitehtuurissa. Toinen heistä sanoo, että Otaniemessä (Teknillisessä korkeakoulussa) Blomstedtilla ja Ruusuvuorella oli totaalinen yksinvalta. Myös Reima Pietilä katsoi, että juuri Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto oli Aulis Blomstedtin vuoksi ollut ”kolmen vuosikymmenen ajan tyyliantumuksen valloittamaton linnake ja vaarallisin kriisipesäke”.¹²⁵ Timo Suomalainen

¹²² Arkkitehtuurimuseo 2018.

¹²³ Akimof ym. 2001.

¹²⁴ Vesikansa 2013, 2.

¹²⁵ Vartola 2014, 140-143.

kirjoitti *Arkkitehti*-lehden etiikan teemanumerossa vuonna 2011, että tuolloinen ilmapiiri oli suorastaan epäterve, ja että Mies van der Rohea jumaloiva Rakennustaiteen museota miehittänyt ryhmä esti vapaan muodon leviämisen maassamme.¹²⁶ Maila Mehtälä kirjoittaa, että puritaanista linjaa edustanut joukko Aarno Ruusuvuori henkisenä johtajanaan oli tuohon aikaan johdossa kaikissa tärkeimmissä arkkitehtuuria esittelevissä tahoissa. Otaniemessä Teknillisessä korkeakoulussakin vaikuttanut Ruusuvuori toimi myös *Arkkitehti*-lehden päätoimittajana vuosina 1956 ja 1957, sekä Rakennustaiteen museon johtajana kahteen kertaan, ensin 1975–1978 ja myöhemmin vuosina 1983–1988. Mehtälä toteaa kuitenkin, että kyseessä on mahdollisesti ollut ihan normaali eri tyyli-suuntien taistelu. Timo Suomalainen huomauttaa kuitenkin, että erityisen epäilyttävänä hän pitää Rakennustaiteen museon toimintaa, sillä yhteiskunnan varoin tuetulla instituutiolla ei ole eettistä oikeutta osallistua esimerkiksi vallankäyttötaktiikkana olleeseen valikoivaan unohtamiseen.¹²⁷

Timo Suomalainen arvioi, että tuolloisen vallankäytön epäeettisyyden hän veljensä kanssa joutui kokemaan. Hänen mukaansa muitakin syrjittyjä arkkitehtejä oli, mutta heitä hän ei nimeä.¹²⁸ Vuonna 1961 voitettu kilpailu Jyväskylän kulttuurikeskuksen suunnittelustakin valui lopulta yllättäen Alvar Aallon tehtäväksi, eikä asiaa auttanut Suomen arkkitehtiliitto SAFA:lle tehty valitus. Kilpailu alalla yleensäkin oli Roger Connahin mukaan tuolloin niin nurkkakuntaista, että tällaiset tapaukset eivät toisaalta olleet kovinkaan harvinaisia.¹²⁹ Kun Tempeliaukion kirkko valmistui, sitä ei valittu 144 esitellyn rakennuksen joukkoon vuosien 1965–1970 *Suomi rakentaa* -näyttelyssä. Kirkkoa ei myöhemmin kelpuutettu muihinkaan Rakennustaiteen museon näyttelyihin, eikä sitä esitelty arkkitehtuurijulkaisuissa. DOCOMOMO (modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö International Working Party for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and neighbourhoods of the Modern Movement), joka listasi tärkeimpiä suomalaisia modernistisen aikakauden rakennuksia ei kelpuuttanut kivikirkkoa tähän joukkoon. Arkkitehdit pitivät kirkkoa liian epäloogisena ja erikoisena, mutta yleisö kuitenkin piti rakennuksesta sen valmistumisesta alkaen. Hieman yllättäen myös Kirmo Mikkola, joka tunnettiin vaikuttajana konstruktivismiin ja rationalismiin aloilla, puhui kirkon puolesta ja piti sitä osana ekspressionista suuntaa, joka

¹²⁶ Suomalainen 2011, 64.

¹²⁷ Mehtälä 2003, 198.

¹²⁸ Suomalainen 2011, 64.

¹²⁹ Connah 1999, 51-52.

oli hänestä rationalismin vastavoima. Roger Connah nosti aiheen uudelleen esille vuonna 1998 kirjassaan *Armo ja arkkitehtuuri*, jonka jälkeen useat arkkitehtuurikriitikot ja -tutkijat noteerasivat kirkon julkaisuissaan.¹³⁰ Tilanne on siis hieman parantunut kirkon osalta. Lisäksi Hotelli Mesikämmen otettiin vuonna 1976 mukaan *Suomi Rakentaa 6* -näyttelyyn¹³¹, mutta kaikesta tästä huolimatta itse arkkitehdit ja heidän pitkälti yli sata toteutunutta työtään Mesikämmen mukaan lukien ovat edelleen tuntemattomia ja tutkimattomia. Tuotantoon kuuluu ekspressionististen rakennusten lisäksi myös kubistisia, klassisia, realistisia ja funktionalistisia töitä, mutta ainoastaan Haagan ammattikoulu ja Tempeli aukion kirkko on esitelty *Arkkitehti*-lehdessä, myöhemmin myös Hotelli Mesikämmen Etiikka-teemanumeron 1/2011 Déjà-vu -osiossa.

Eturivin arkkitehtuurikentällä Suomalaiset jäivät töineen lopulta käytännössä täysin pimentoon. Näin kävi osittain kuitenkin myös veljesten omasta tahdosta, sillä heihin kohdistunut armoton käytös sai heidät vetäytymään. Vuoden 1967 jälkeen he eivät esimerkiksi enää osallistuneet avoimiin suunnittelukilpailuihin.¹³² Kaikesta huolimatta heillä oli hyvä maine koulujen ja puolustusvoimien rakennusten suunnittelijoina, mikä takasikin vakaan työuran heidän suunnittelutoimistolle.¹³³ Tuomo Suomalainen kuoli 1.11.1988 Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa sydämeen kohdistuneessa hätäleikkauksessa 57-vuotiaana. Timo Suomalainen jatkoi uraansa, mutta toimiston nimi muuttui muotoon *Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky*, jossa Timo toimi johtavana arkkitehtina. Tempeli aukion kirkon suunnittelutyön aikana veljesten yhdessä luoma linja säilyi periaatteessa niissäkin kappeli- ja kirkkorakennuksissa, jotka valmistuivat Tuomon kuoleman jälkeen. Timo Suomalainen on edelleen elossa, mutta lopetti aktiiviuransa 75-vuotiaana, vuonna 2003. Hänen viimeisiksi töikseen jäivät kaksi espoolaista koulurakennusta.¹³⁴ Vuonna 2009 Timo Suomalainen kutsuttiin Suomen arkkitehtiliitto SAFAn kunniajäseneksi. Kunniajäseneksi kutsutaan henkilöitä, jotka ovat merkittävästi edistäneet liiton tarkoituksia, suomalaista arkkitehtuuria sekä suomalaisen arkkitehtuurin näkyvyyttä.¹³⁵

¹³⁰ Mukala 2011, 62-63; Vesikansa 2013, 2.

¹³¹ Norri & Tegengren 1981, 170-171.

¹³² Connah 1999, 47.

¹³³ Vesikansa 2013, 14.

¹³⁴ Mehtälä 2003, 200 & 215 & 221.

¹³⁵ SAFA 2013.

5. MERKITYSANALYYSI

Tässä luvussa pyrkimyksenäni on määritellä hotelliin liittyviä arvoja sekä hahmottaa mistä arvot rakentuvat. Tehtävässä minua auttavat merkitysanalyysin määrittelemät seitsemän kriteeriä (historiallinen ja kulttuurinen merkitys, edustavuus, ideaalitila, autenttisuus, elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys, yhteisöllinen merkitys sekä hyödynnettävyys ja käytettävyys). Niiden tarkoituksena on tuoda esiin merkitykset kaikesta edellä kirjatusta, johon siis liittyy tietoa Hotelli Mesikämmenen historiasta sekä siihen liittyvistä konteksteista, joiden katsoin olevan erityisen tärkeitä. On syytä vielä korostaa, että tutkiskelu tapahtuu hyvin vahvasti rakennuskonservaattorin näkökulmasta.

5.1 Edustavuus sekä historiallinen ja kulttuurinen merkitys

Tehdessäni kandidaatintyötäni, jossa selvitin alueen nykyhetken tilaa ja mahdollisia tulevaisuuden näkymiä, selvisi, että Hotelli Mesikämmeneen on kohdistettu rakennustaiteellisista syistä suojelullista mielenkiintoa jo aiemmin, sillä rakennus on otettu alueen kaavasuunnittelussa huomioon. Eläinpuiston alueen yleissuunnitelmaa ja osayleiskaavaa varten alueelle tehtiin muun muassa maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys. Selvityksen yhteydessä alueen rakennuskantaa arvioitiin alustavasti kesällä 2011 ja myöhemmin kartoitettiin kohteiden inventointitarvetta.¹³⁶ Kartoituksen perusteella alueelta löytyi kuusi inventoitavaa kohdetta, joista yksi oli Hotelli Mesikämmen.¹³⁷ Kartoitusten ja inventoinnin tulokset raportoitiin maisema- ja kulttuuriympäristöselvitykseen, jossa todetaan hotellin olevan kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde.¹³⁸ Hotellin alueen todetaan myös muodostavan rakennustaiteellisesti ja maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden. Maisemallinen kokonaisuus muodostuu luonnon ja rakennusmassojen yhteensopivuudesta.¹³⁹ Vuonna 2014 hyväksytyssä Moksunniemen osayleiskaavassa hotelli on suojeltu ja

¹³⁶ Pöyry Finland Oy 2013a, 40.

¹³⁷ Pöyry Finland Oy 2013a, 36.

¹³⁸ Ramboll 2014a, 7.

¹³⁹ Pöyry Finland Oy 2013a, 50.

kaavamääräyksissä todetaan, että hotelli on rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti arvokas rakennus, joka tulee ympäristöineen säilyttää¹⁴⁰.

Osayleiskaavan ohjaamana laadittiin vuonna 2014 alueelle myös asemakaava, joka määrää hotellialueen rakentamisesta tarkasti. Kaavan rakennusmääräyksissä tavoitteena on suojella rakennuksen arkkitehtonisia arvoja ja niissä edellytetään, että kun rakennusta peruskorjataan, tulee sen kattokaltevuus säilyttää alkuperäisenä. Uudisrakennukset tulee rakentaa yhtenäistä rakennustapaa noudattaen ja julkisivumateriaalien tulee pääosin olla puuta. Mesikämmenen korttelissa uudisrakennusten tulee olla myös arkkitehtuuriltaan korkeatasoisia ja sopeutua massoitteeltaan, ulkoasultaan ja pintamateriaaleiltaan hotellin päärakennukseen, eikä niiden räystäskorkeus tai katon korkein kohta saa ylittää Mesikämmenen ylintä räystäskorkeutta. Uudisrakennukset on myös porrastettava maaston mukaan samaan tapaan kuin hotellirakennuksessa.¹⁴¹ Asemakaava sallii melko mittavan lisärakentamisen hotellin välittömään läheisyyteen.

Vuonna 2017 valmistui tulevien Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoitusten tueksi Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon ja maakuntaliiton yhteistyönä tekemä *Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen rakennusinventointi 2016–2017*. Hotelli Mesikämmen kuuluu tässä inventoitujen kohteiden joukkoon ja sen todetaan olevan maakunnan merkittävin nykyisin toiminnassa olevista matkailu- ja majoitustoiminnan kohteista, sillä se on muun muassa yksi aikansa merkittävistä arkkitehtuurikohteista.¹⁴² Inventoinnissa todetaan myös, että rakennus on säilyttänyt autenttisuutensa, ja että sen kaikkiin tiloihin liittyy arkkitehtonisia arvoja, joita tulee vaalia aikansa arkkitehtuuria kunnioittavalla tavalla. Hotelli Mesikämmenellä ja Eläinpuiston alueella katsotaan olevan myös rakennushistoriallista ja maisemallista arvoa.¹⁴³ Tästä siis jo selviää, että Hotelli Mesikämmeneen liittyy niin historiallisia kuin kulttuurisia arvoja, mutta merkitykset joista arvot rakentuvat jäävät vielä hieman epäselviksi.

Vuonna 1979 ICOMOSin Australian osasto julkaisi Burran julistuksen, jonka tarkoitus on antaa opastusta kulttuurisesti merkittävien paikkojen konservointiin ja hallintaan liittyvissä asioissa. Burran julistuksessa *kulttuurisen merkityksen* määritellään tarkoittavan

¹⁴⁰ Pöyry Finland Oy 2013.

¹⁴¹ Ramboll Finland Oy 2014.

¹⁴² Niukko 2017, 54.

¹⁴³ Niukko 2017, 299.

esteettisiä, historiallisia, tieteellisiä tai sosiaalisia arvoja, joilla on merkitystä menneille, nykyisille tai tuleville sukupolville.¹⁴⁴ Rakennussuojeluun liittyvät historialliset arvot taas tarkoittavat kohteen liittymistä johonkin historialliseen tapahtumaan tai johonkin laajempaan historialliseen ilmiöön¹⁴⁵. *Historiallisesti merkittävä* kohde voi myös esimerkiksi olla harvalukuisesti säilynyt kohde¹⁴⁶. Nykyään toisaaltaan halutaan harvinaisuuksien lisäksi suojella myös hyvin tyypilliset esimerkit eri rakennustyypeistä, jotta pystytään turvaamaan alueellisesti edustavia kokonaisuuksia ja kulttuuriympäristön kerroksellisuutta¹⁴⁷. Hotelli Mesikämmen liittyy aikakauteen, joka muistetaan voimakkaasta rakentamisestaan. Merkittävä osa maamme nykyisestä rakennuskannasta valmistui juuri tuolloin. Hotelli Mesikämmenen rakentaminen osui lisäksi koko 1970-luvun rakentamisen huippuvuosiin, joten aikakauteen liittyvästä harvinaisuuden näkökulmasta sen ei voida sanoa olevan erityisen merkityksellinen. Onkin parempi pohtia sen historiallisia merkityksiä sen *edustavuuden* kautta hieman laajemmin, jotta päästään paremmin kiinni niihin ilmiöihin, jotka vaikuttivat hotellin syntyyn sekä rakennuksen tyypillisyyteen tai epätyypillisyyteen. Edustavuutta voidaan arvioida eri näkökulmista, jotka voivat liittyä rakennuksen valmistumisaikaan, -paikkaan tai aihepiiriin¹⁴⁸.

Moderni aikakausi toi käyttöön paljon uusia rakennustekniikoita ja -materiaaleja. Hotelli Mesikämmen ei tässä mielessä ole poikkeus, sillä yksi sen erityisistä ominaisuuksista on kallioon louhitut porraskäytävät, jotka ainakin maakunnallisesti tarkasteltuna ovat harvinaislaatuiset. Kalliokäytäviin ja hotelliin yleensä yhdistyy myös modernismille tunnusomaisia puhtaita, valettuja teräsbetonirakenteita sekä puun ja metallin käyttöä. Vaikka hotellissa näkyikin selkeitä konstruktivistiselle modernismille ominaisia piirteitä, edustaa tämä Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema hotelli arkkitehtuuriltaan pääosin kuitenkin ekspressionistista modernismia, joka rakennustyylinä on Suomessa melko harvinainen. Muita tyylin edustajia Suomalaisten lisäksi olivat esimerkiksi Raili ja Reima Pietilä sekä Timo Penttilä.

¹⁴⁴ Burman 1997, 31. (Burran julistus päivitetty viimeksi vuonna 2013.)

¹⁴⁵ Kivilaakso 2010, 8.

¹⁴⁶ Häyhä 2015, 12.

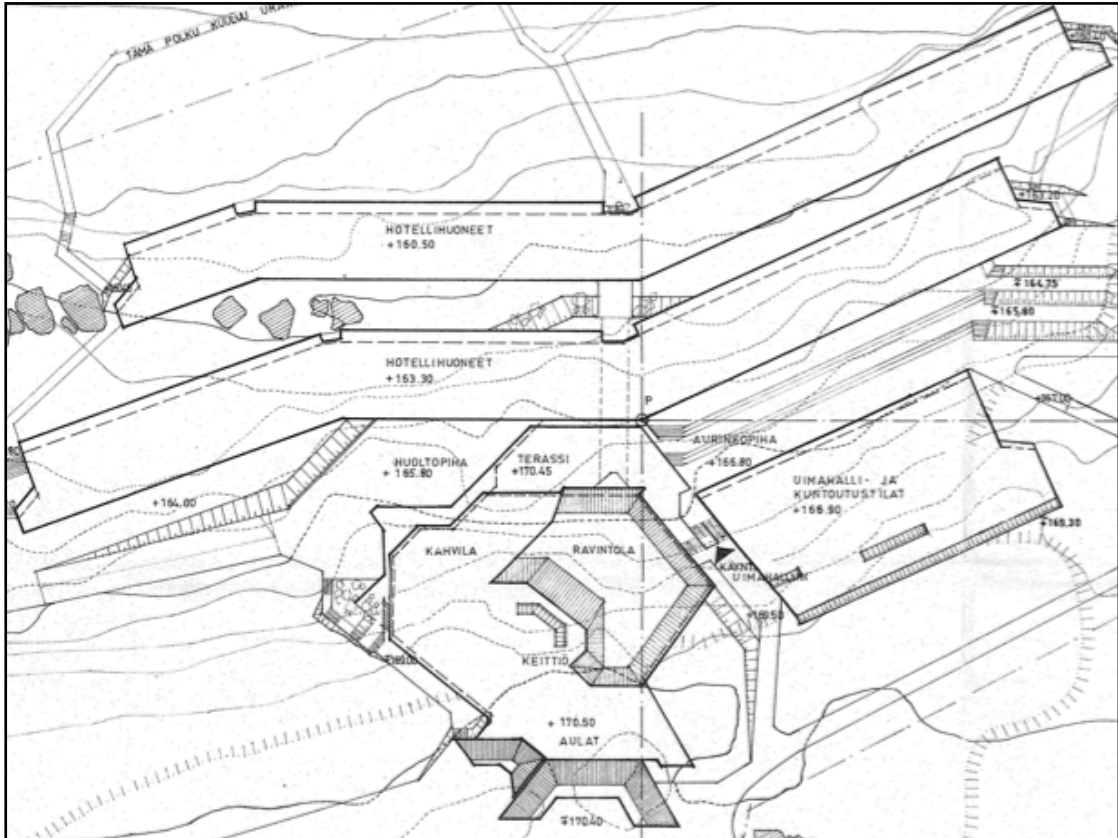
¹⁴⁷ Kivilaakso 2010, 4.

¹⁴⁸ Häyhä ym. 2015, 12.

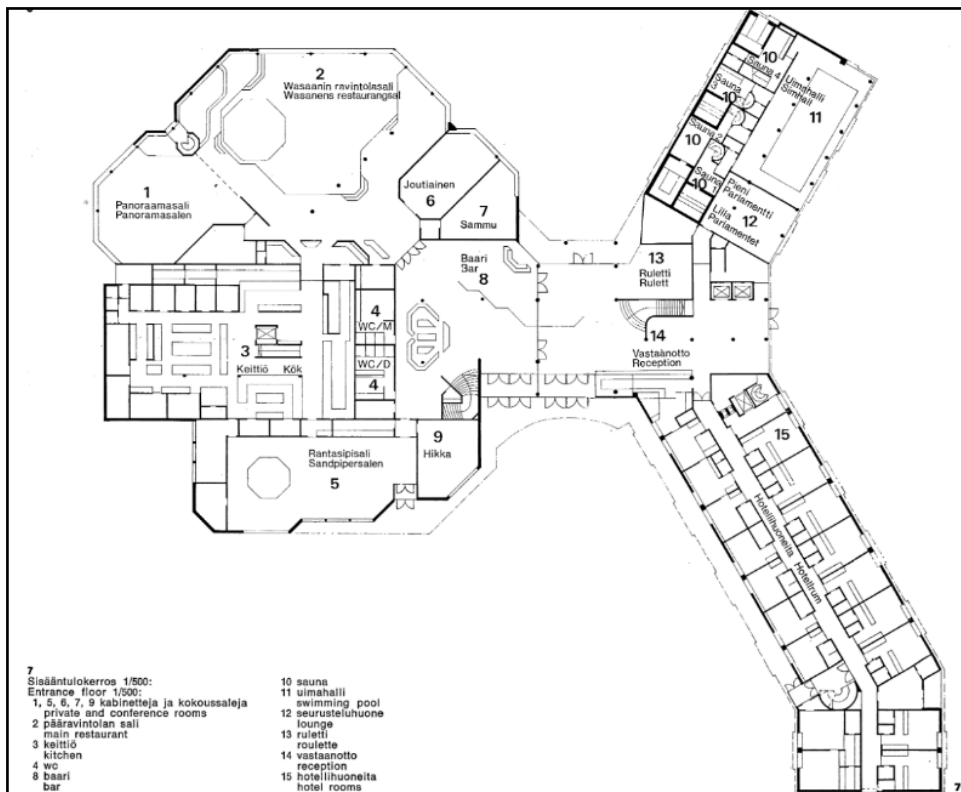
Vaikka arkkitehtuuriltaan hotelli ei edusta yleisintä suomalaista minimalistista modernismia, 1970-luvun matkailuhotellina Hotelli Mesikämmen edustaa kuitenkin rakennustyyppiään hyvin tyypillisenä korpilotellina, jollaisia rakennettiin useisiin paikkoihin ympäri Suomen. Mesikämmenessä on otettu huomioon lähes kaikki aikansa ”korpilotellitrendit” eli asiat, joita matkailuyhdistyksen silloinen puheenjohtajakin *Arkkitehti*-lehden kirjoituksessaan peräänkuulutti kylpylöineen, liikuntamahdollisuuksineen, kongressikeskuksineen ja ravintoloinen. Mesikämmenestä voi myös löytää samantyyppisiä suunnitteluratkaisuja kuin esimerkiksi Rantaloma Oy:n matkailuhotelleista. Jyväskylän Rantasipi-Laajavuori on sijoitettu jyrkän kalliomuodostuman reunalle siten, että pääosa huoneista on pystytty suuntaamaan kohti parhaita näköaloja. Rakennusmateriaaleina on käytetty puhdasta betonia, puuta ja lasia. Myös sisätiloissa on suosittu samankaltaisia materiaaleja kuin Hotelli Mesikämmenessä eli puuta, betonia ja kokolattiamattoja.¹⁴⁹ Myös Rantasipi-hotelli Vaasassa on Mesikämmenen tavoin sovitettu maisemaan siten, että alueen puusto pystyttiin säilyttämään ja että suurikokoinen rakennus näyttäisi mahdollisimman pieneltä ympäristössään. Yhteistä Vaasan, Jyväskylän ja Ähtärin hotelleissa on myös se, että ravintola- ja hotelliosa ovat erillisinä massoinaan, jotta yöelämä ei häiritsisi yöpyjiä. Näin kabinetit, ravintola ja kokoushuoneet on saatu ryhmiteltyä pääkeittiön ympärille (KUVAT 6, 7 & 8).¹⁵⁰

¹⁴⁹ Hartikainen & Kantonen 1972, 34-35.

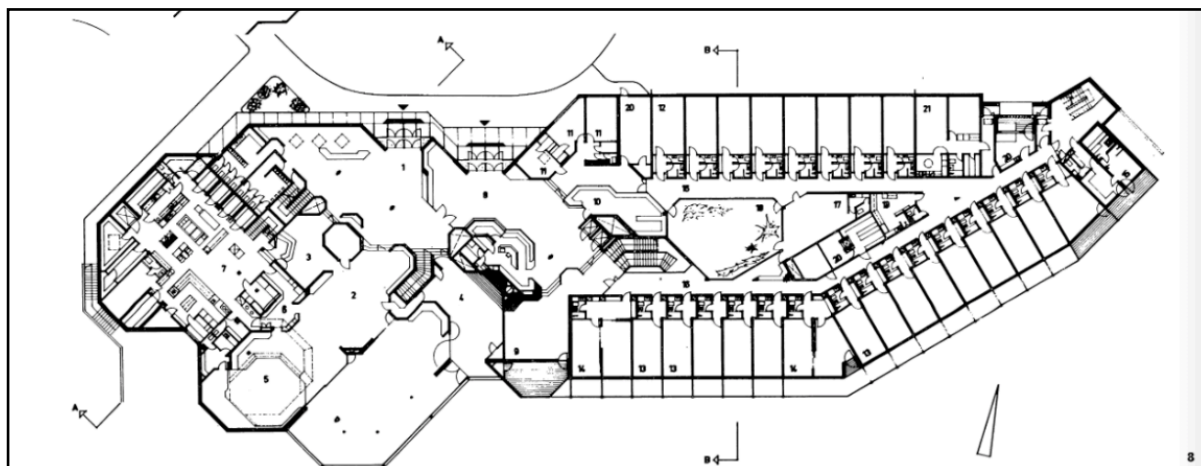
¹⁵⁰ Jaatinen 1972, 36.

KUVA 6: OTE HOTELLI MESIKÄMMENEN ASEMAPIIRROKSESTA VUODELTA 1974.

KUVA 7: PIIRUSTUS VAASAN RANTASIPI-HOTELLIN SISÄÄNTULOKERROKSESTA.

- 8
 1. kerros 1/600:
 Ground floor 1/600:
 1 ravintolan sisäänkäynti/
 restaurant entrance
 2 ravintola/restaurant
 3 baari/bar
 4 kabinetti/private room
 5 tanssiparketti/dance floor
 6 tarjoilu/serving
 7 keittiö/kitchen
 8 hotelliin vastaanotto/reception
 9 oleskelutila/lounge
 10 näyttelytila/exhibition area
 11 toimistoja/offices
 12 ryhmämajoitushuone/
 group accommodation
 13 2 hengen huone/double room
 14 huoneisto/suite
 15 saunaosasto/sauna section
 16 hotelliin käytävä/hotel corridor
 17 lastenhuone/children's room
 18 sisäpiha/inner courtyard

KUVA 8: PIIRUSTUS HOTELLI-RANTASIPI LAAJAVUOREN ENSIMMÄISESTÄ KERROKSESTA.

Museologisena objektina tarkasteltuna hotelli kertoo suomalaisen yhteiskunnan suurista historiallisista mullistuksista, joiden vaikutukset muokkasivat suomalaisten elämää merkittävästi. Kaikki alkoi yhteiskuntarakenteen muutoksesta, joka hiljalleen johti maaseutujen tyhjenemiseen ja kaupungistumiseen sekä palveluyhteiskunnan syntyyn. Palveluyhteiskunnan muodostuminen sai pontta maamme autoistumisesta, vapaa-ajan lisääntymisestä ja maahamme saapuvien ulkomaalaisten matkustajien vaikutuksesta. Ihmiset alkoivat myös kaivata kaupunkilaiselämän vastapainoksi vapaa-ajan elämyksiä ja rentoutusta. Näistä syistä tuli ajankohtaiseksi uudenlaisten, kokonaisvaltaisten matkailuhotellien rakentaminen myös syrjäseuduille. Vaikka näiden hotellien yhtenä tarkoituksena oli tarjota lomaelämyksiä kaikenlaisille matkailijoille, tuli hotelleista myös kongressikeskuksia, joissa esimerkiksi yritykset järjestivät koulutuksia työntekijöilleen. Lomakeskuksista tuli myös osa sotiemme veteraanien elämää, sillä niissä järjestettiin heille kuntoutus- ja virkistystoimintaa.

Kantaravintolat Oy:tä ei ole ollut olemassa enää vuosikymmeniin, mutta yhtiön vaikutus suomalaiseen vapaa-ajanviettoon, alkoholihistoriaan ja anniskelukulttuuriin on ollut hyvin suuri. Kantaravintoloiden kievarit ja krouvit saattoivat olla maaseudulla ensimmäisiä paikkoja, joihin kaikilla täysi-ikäisillä oli mahdollisuus päästä nauttimaan alkoholituotteita laillisesti kieltolain sekä sitä seuranneen alkoholin salakaupan ja rikollisuuden sävyttämän siirtymävaiheen jälkeen. Alkoholipoliittinen ravintolakokeilu todistettavasti vaikutti suomalaisten juomatottumuksiin ja alkoholin käyttö alkoi painottua entistä enemmän olueen. Kokeiluravintola-aika näkyy ravintolamaailmassa joissain asioissa edelleen pienissä yksityiskohdissa: esimerkiksi yleinen tapa kaataa hanaolut siten ettei sen päälle synny vaahtoa johtuu siitä, että kokeiluravintoloissa juomamenekkiä tarkkailtiin millilleen. Oikeiden määrien anniskelu pakotti siis kaatamaan oluen ilman vaahtoa, eikä tavasta ole vielä kukaan kokonaan päästy.¹⁵¹

Hotelli Mesikämmen liittyikin hyvin läheisesti tähän kaikkeen, sillä se perustettiin Kantaravintolat Oy:n avulla, kun kokeiluravintola-aika oli jo takana ja yhtiö oli laajentanut toimenkuvaansa myös majoitustoiminnan pariin. Kantaravintolat Oy oli yksi aikansa tärkeimmistä matkailuhotellien rakentajista, joten Hotelli Mesikämmen on myös osa koko suomalaisen hotellielinkeinin historiallista kehitystä.

Historiallisesti rakennus liittyy tietenkin suunnittelijoidensa eli arkkitehtien Timo ja Tuomo Suomalaisen elämään. Suomalaisten tuotannossa hotelli edustaa Suomen suosituimman arkkitehtuurikohteen Temppelaukion kirkon sisarrakennuksena veljesten monipuolista uraa, johon kuuluu paljon erilaisia kohteita, jotka voivat tyyliltään olla hyvinkin erityyppisiä keskenään. Suomalaiset suunnittelivat yhdessä reilusti yli sata rakennusta, joista kuitenkin vain yksi on laajasti tunnettu. Hotelli siis kertoo myös aikansa rakennuskulttuurin kääntöpuolesta eli alalla vallinneesta syrjinnästä ja ”valikoivasta unohtamisesta”. Aineiston valossa 1960- ja 1970-lukujen arkkitehtuurikenttä oli melko raadollinen paikka, jota ohjasi pieni määrä arvovaltaisia ihmisiä. Suurina vaikuttajina mainittakoon esimerkiksi Aulis Blomstedt ja Aarno Ruusuvaara, jotka olivat korkeassa asemassa muun muassa Rakennustaiteen museossa, *Arkkitehti*-lehdessä sekä Teknillisessä korkeakoulussa Otaniemessä. Tiedossani ei ole, onko tällainen harvoinvalta erityisen tyyppillistä juuri kyseessä

¹⁵¹ Lilius 2014, 33.

olevalle aikakaudelle, sillä en ole tästä näkökulmasta perehtynyt aiempiin tai myöhempisiin vuosikymmeniin. Valintoja ja painotuksia, joiden pohjalta arvostukset muokkaantuivat, ja jotka ovat vaikuttaneet kotimaisen modernistisen arkkitehtuurikaanonimme muotoutumiseen kuitenkin selvästi tehtiin Hotelli Mesikämmen rakentamisen aikoihin ja sitä aiemmin. Voimme vain kuvitella miltä rakennettu ympäristömme nyt näyttäisi jos suhtautuminen esimerkiksi vapaamuotoiseen arkkitehtuuriin olisi ollut suopeampi. Ei kuitenkaan voida sanoa, että tuona aikana lopulta rakentunut ympäristö olisi vääränlaista, sillä tuolloin rakentui paljon arkkitehtuuria, joka antoi maamme rakennuskannalle monia sitä määrittäviä esikuvia. Se, että Hotelli Mesikämmen on tuossa joukossa ekspressionistisen modernismin edustajana vähemmistössä tekee siitä todistekappaleena entistäkin arvokkaamman. Lisäksi kaikki tuo on nyt osa arvokasta kulttuurihistoriaamme.

Hotelli Mesikämmen ja Suomalaisten uran polku muistuttaa myös arvojen ja arvostusten sitoutumisesta aikaan. Tästä kirjoitti myös *Arkkitehti*-lehden etiikan teemanumerossa 1/2011 lehden silloinen päätoimittaja Jorma Mukala:

Toisinaan arvot muuttuvat nopeasti ja toisinaan hyvin hitaasti. Onneksemme taide jaksaa kärsivällisesti odottaa. Tarina opettaa myös varovaisuuteen seurusteltaessa ajan hengen kanssa. Kuten tiedetään, ajan henki saa meidät viihtymään ja tarjoilee hyvin avokätisesti totuuksia, jollon helposti unohtuu se tosiasia, että kirkkaan totuuden nauttiminen sumentaa nopeasti arvostelukykyämme.¹⁵²

Lausahdus viitanee erityisesti juuri arkkitehtuuria 1970-luvulla arvottaneisiin tahoihin ja yleisesti nurkkakuntaiseen arkkitehtuurikenttään, mutta opetus on erityisen tärkeä myös muille erilasten arvottamisten parissa työtään tekeville, sillä jokainen ihminen katselee maailmaan omien kulttuuristen rankenteidensa kautta, jotka ovat hyvin poikkeavia toisistaan ajasta ja paikasta riippuen. Tämän tiedostaminen on tärkeää, jotta kohdetta osattaisiin arvioida oman aikamme ihanteiden läpi, kun arvottamistyössä pyritään toimimaan mahdollisimman objektiivisesti.

Hotellilla on siis hyvin suuria maakunnallisesti arvokkaita historiallisia- ja kulttuurisia arvoja sekä rakennustaiteellisia- ja maisemallisia arvoja. Maassamme melko harvinaisen arkkitehtuurityylinsä edustajana sillä on jopa valtakunnallista rakennustaiteellista arvoa.

¹⁵² Mukala 2011, 63.

5.2 Elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys

Analyysissä on painotettu erityisesti joitain kriteerejä ja toisien painotus on ollut vähäisempää. Analyysikriteereistä juuri elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys on selvästi sellainen, jonka jätin hieman vähemmälle huomiolle. Siitä huolimatta aineisto kertoi joitain huomion arvoisia asioita myös tästä näkökulmasta. Merkitysanalyysioppaan mukaan kohteen fyysisen olemuksen tai tietosisällön kokeminen voi synnyttää käyttäjässään tai katsojassaan positiivisia tai negatiivisia älyllisiä, nostalgisia, esteettisiä tai emotionaalisia elämyksiä. Näitä reaktioita voivat olla voimakkaat ja mieleenpainuvat muistot ja tunteet. Kohteen tunnettu aitous tai autenttisuus voivat lisätä kokemuksellista ja elämyksellistä potentiaalia.¹⁵³

DOCOMOMOn vetoomuksessa todetaan, että Hotelli Mesikämmenen erityislaatuinen tunnelma voi tehdä vierailijaan lähtemättömän vaikutuksen. Jo Anssi Lassilan *Arkkitehti*-lehden Déjà-vu-palstalle kirjoittamasta artikkelista huomataan, että hotellilla todella on potentiaalia synnyttää kokijassaan sellaisia esteettisiä elämyksiä, jotka jättävät voimakkaita ja mieleenpainuvia muistoja ja mielikuvia.

Virpi Väänänen on Jyväskylän ammattikorkeakoulun palveluliiketoiminnan koulutusohjelmassa vuonna 2015 tehnyt Hotelli Mesikämmenestä opinnäytetyön, joka selvitti hotelliasiakkaiden palvelukokemuksia. Opinnäytetyössä on myös osio, jossa on selvitetty hotellin synnyttämiä reaktioita asiakkaissaan. Reaktiot on luokiteltu positiivisiin, negatiivisiin ja neutraaleihin. Opinnäytetyöstä selviääkin, että hotelli synnyttää asiakkaissaan monenlaisia tunteita hyvin negatiivisista hyvin positiivisiin. Yksi selkeästi reaktioita jakava asia on hotellin arkkitehtuuri. Toisten mielestä arkkitehtuuri on upeaa, kalliokäytävät hienoja ja hotelli yleisesti kodikkaan tuntuinen. Negatiivisissa kommentteissa hotelli taas nähtiin tosi kammottavana 1970-luvun neuvostoliittolaistyyllisenä paikkana. Paljon kiitosta saavat myös hotellin ympäristö ja miljöö, joiden eräs katsoo korvaavan hotellin iän myötä saamat kulumat. Yksi vastaajista kertoo muistavansa jo lapsuudesta kuinka jännä paikka Hotelli Mesikämmen oli.¹⁵⁴ Väänänen on ottanut huomioon sadan ihmisen hotellia koskevat kommentit, joten

¹⁵³ Häyhä ym. 2015, 12-13.

¹⁵⁴ Väänänen 2015, 37-43.

selvästikin Hotelli Mesikämmenellä on potentiaalia synnyttää elämyksiä, niin hyviä kuin huonojakin riippuen kokijan mieltymyksistä.

5.3 Yhteisöllinen merkitys

Hotelli Mesikämmenen yhteisöllinen merkitys Ähtärissä ja Etelä-Pohjanmaan maakunnassa on ollut alusta saakka suuri. Se oli alueen ensimmäinen kohde, joka noudatti matkailuhotellien ideaa ja tarjosi asiakkailleen monia erilaisia toimintamahdollisuuksia. *Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen rakennusinventointi 2016–2017* toteaa hotellin edelleen olevan maakunnan merkittävin nykyisin toiminnassa oleva matkailu- ja majoitustominnan kohteena.¹⁵⁵ Hotelli perustettiin matkailualueen oheen työllistämään paikallista väestöä ja parantamaan väestönkehitystä. Se näyttäytyy yhteisöllisesti erityisen merkityksellisenä pelkästään sen työllistämisaikutusten vuoksi. Jo rakennustyömaalla työskenteli lukuisia eteläpohjalaisia ja pohjalaisia yrityksiä. Myös hotellin työntekijät koulutettiin paikallisen väestön piiristä ja he pysyivätkin hotellin palveluksessa pitkään. Tiivis työyhteisö on varmasti ollut merkityksellinen asia monelle työntekijälle. Hotelli on ollut alueella myös erityisen merkittävä naisten työllistäjä.

Lisäksi alueen viihde-elämässä hotellilla on ollu näihin päiviin asti tärkeä rooli, sillä se on tarjonnut sekä lähiyhteisölleen, että kauempaa tuleville monenlaisia elämyksiä tansseista missikisoihin.

Hotelli Mesikämmenen kylpylä on toiminut jo vuosikymmeniä myös kaupungin ainoana uimahallina, joten sen yhteisöllinen merkitys näkyy ähtäriläisten jokapäiväisessä elämässä tänäkin päivänä¹⁵⁶. Myös uusi keilahalli tuo yhteisölleen uusia ajanviettomahdollisuuksia, sillä se on avoinna kaikille.

Eläinpuisto ja hotelli ovat myös tuoneet Ähtäriin tutuksi koko Suomelle. Paikka on edelleenkin hyvin tärkeä kaupungin elinvoimaisuuden kannalta. Eläinpuistolla ja hotellilla on ollut kaupungille suuri taloudellinen merkitys ja niihin on alusta asti panostettu luottaen niiden vetovoimaan ja positiivisiin taloudellisiin vaikutuksiin. Taloudellisesti Ähtäriin kaupunki on viime vuosina ollut vaikeassa tilanteessa, joten jälleen eläinpuiston alueen

¹⁵⁵ Niukko 2017, 54.

¹⁵⁶ Rautanen 2019.

merkitys korostuu taloudellisesti tärkeänä tekijänä, sillä matkailualueen hotelleineen ja pandoineen toivotaan osaltaan auttavan kaupunkia yli talousvaikeuksien.¹⁵⁷ Kaupunki onkin investoinut alueen kehitykseen, mutta ainakin osa ähtäriläisistä näkisi mielellään rahojen ohjautuvan muihin tarkoituksiin. Jo Hotelli Mesikämmenen siirtyminen kaupungin hoidettavaksi poiki vastalauseita ja vei asian hallinto-oikeuteen¹⁵⁸.

Vuonna 1983 Suomen arkkitehtiliitto myönsi Ähtäriin kaupungille SAFA-palkinnon matkailualueen omaleimaisesta kehittämisestä. Palkinnon myöntämisperusteiden mukaan alue välittää teollisen ajan ihmiselle yhteyden suomalaiseen luontoon, eläinkuntaan ja kansankulttuuriin. Perusteissa huomioidaan myös alueen uudisrakentamisen korkea taiteellinen taso.¹⁵⁹ Hotellilla voi siis olla myös laajempaa yhteisöllistä merkitystä, sillä se mahdollisesti pystyy välittämään myös asioita, joita pidetään tärkeänä suomalaiselle identiteetille. Tällaisiksi asioiksi usein mielletään esimerkiksi yhteys kotimaiseen luontoon ja siihen liittyvään suomalaiseen kulttuuriin, jossa etenkin metsän merkitys usein korostuu.

5.4 Autenttisuus

Erityisen kiinnostuneena olen pohtinut etenkin autenttisuuden käsitettä, sillä konservaattorin jokapäiväisessä työelämässä käsite on jatkuvasti esillä, sillä jo aiemmin mainitsemani konservointietiikkaa ohjaava ja ICOMOSin perusasiakirjana toimiva Venetsian julistuskin kirjaa päätavoitteiksi muun muassa historiallisen autenttisuuden korostamisen. Työssään konservaattori esimerkiksi törmää usein dynaamisen ja staattisen museointistrategian paradoksaaliseen suhteeseen, josta professori Janne Vilkuna kirjoittaa laivojen museointia koskevassa artikkelissaan vuonna 2011. Dynaaminen konservointi tähtää korjauskohteen toiminnallisuuden säilyttämiseen, kun taas staattisen konservoinnin tehtävänä on säilyttää kohteen materiaallinen autenttisuus. Paradoksi syntyy siitä, että kohteen toiminnallisuuden säilyttäminen korjaamisineen ja korvaamisineen uhkaa aina materiaalista koskemattomuutta. Materiaalisen koskemattomuuden ehdoton vaaliminen taas alkaa hitaasti näkyä kohteen

¹⁵⁷ Miettinen 2018.

¹⁵⁸ Korkala 2017.

¹⁵⁹ Viertola 1981, 317.

toiminnallisuuden heikentymisenä.¹⁶⁰ Tämän vuoksi autenttisuuden käsitteen syvempi tarkastelu on hyödyllistä etenkin siinä vaiheessa kun kohteena on usein erilaisten toimenpiteiden alaisena oleva käytössä oleva suojeltu kohde, kuten Hotelli Mesikämmen, jotta todella ymmärretään miten monisyisenä autenttisuus ilmenee. Näin pystytään myös paremmin määrittämään toiminnallisuutta säilyttävien korjausten raja, jotta materiaallinen autenttisuus ei kärsisi liiaksi.

Sanakirjan mukaan *autenttisuus* (kreik. *authe'ntes* = täysin itsenäinen) tarkoittaa oikeanperäistä, varmaa, väärentämätöntä, aitoa ja luotettavaa¹⁶¹, mutta museologisessa viitekehyksessä käsitteeseen liittyy lukematon määrä mahdollisia näkökulmia ja eri näkemyksiä. Merkitysanalyysimenetelmäoppaan mukaan autenttisuus liittyy kohteen muotoon, ilmenemistapaan, valmistus- ja syntytapaan, materiaaliin, muotoon, käyttöön, aikaan ja paikkaan sekä kohteeseen liittyviin toimijoihin. Siinä myös viitataan autenttisuudella alkuperän aitouteen.¹⁶² Englantilainen kirjailija ja taidekriitikko John Ruskin kirjoitti vuonna 1849 ilmestyneessä kirjassaan *The Seven Lamps of Architecture*, että historiallinen rakennus tulisi säilyttää koskemattomana, sillä restaurointi kajoaa sekä rakennuksen materiaaliin että esteettiseen ulkoasuun, jonka hän katsoi olevan väärentämistä ja tuhoamista¹⁶³. Kohteeseen kajoaminen olisi siis autenttisuuteen liittyvien oikeaperäisyyden ja väärentämättömyyden vastaisia ja rakennuksen materiaaliin tai ulkoasuun tehty mikä tahansa muutos tekisi osista ei-alkuperäisiä eli epäautenttisia. Ruskinin mietinnät vaikuttavat ainakin nykyvalossa melko äärimmäisiltä. Onkin otettava huomioon, että tutkimuskohteena oleva Hotelli Mesikämmen on valmistunut yli 40 vuotta sitten tiettyyn käyttötarkoitukseen, ja että se on edelleen käytössä. On selvää, että näiden vuosien aikana tämän tyyppisessä rakennuksessa tapahtuu muutoksia jo pelkästään rakennuksen perushuollon yhteydessä, mutta kohde voi siitä huolimatta olla edelleen autenttinen. Tämä tulee esiin myös DOCOMOMO (International Working Party for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and neighbourhoods of the Modern Movement) Suomi Finland Ry:n vetoamuksessa, joka elokuussa 2016 lähetettiin Hotelli Mesikämmenen johdolle, korjauksen suunnittelijoille sekä rakentajille. Vetoamuksessa todetaan:

¹⁶⁰ Vilkuna 2011, 52-58.

¹⁶¹ Aikio ym. 1980, 69.

¹⁶² Häyhä, ym. 2015, 12.

¹⁶³ Ruskin 1849, 252.

Hotellin erityislaatuinen tunnelma voi tehdä vierailijaan lähtemättömän vaikutuksen. Se on jotakin, mitä lukuisista hotelleista jää – hyvästä palvelusta, siisteistä huoneista, hohtavista kylpyhuoneista ja maukkaista aamupaloista huolimatta – uupumaan. *Hotelli Mesikämmen on säilynyt matkailurakennuksena tavattoman autenttisenä*. Tämän, toivottavasti pysyvän, ainutlaatuisuuden arvo tulee lisääntymään ja olemaan hotellinne yksi erityispiirre ja erottumisen keino.¹⁶⁴

Autenttisella siis selvästi viitataan johonkin muuhun kuin täysin alkuperäiseen koskemattomaan objektiin. Onkin tärkeää hahmottaa objektin autenttisuuden ja koskemattomuuden, eli integriteetin, ero, vaikkakin niillä on läheinen suhde. Tätä on pohtinut esimerkiksi vuonna 1965 perustettu kulttuuriperintöön kuuluvien kohteiden suojeluun erikoistunut asiantuntijajärjestö ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), joka työstää kansainvälisiä tavoitteita muun muassa rakennussuojelulle ja restauroinnille¹⁶⁵. ICOMOS keräsi kesällä 2011 Madridiin kansainvälisen tieteellisen komitean (International Scientific Committee for Twentieth Century Heritage) pohtimaan 1900-luvun rakennuksien konservointiin liittyviä ongelmia. Kokouksen tuloksena valmistuneeseen *Madridin dokumentti 2011*:een kirjattiin esimerkiksi konservointityön yhteydessä huomioonotettavia autenttisuuden näkökulmia. Madridin dokumentissa autenttisuus määritellään seuraavasti:

Authenticity is the quality of a heritage site to express its cultural significance through its material attributes and intangible values in a truthful and credible manner.

Autenttisena voidaan tämän määritelmän perusteella pitää kohdetta, joka laadukkaasti eli totuudellisesti ja luotettavasti ilmentää kulttuurista merkitystään sekä aineellisten tunnusmerkkien että aineettomien arvojensa kautta. Madridin dokumentissa aineellisiin tunnusmerkkeihin luetaan kohteen fyysinen sijainti, muotoilu ja suunnittelu väriteemoineen, rakennustapa ja tekniset ratkaisut, rakenne, esteettiset ominaispiirteet sekä käyttötarkoitus. Dokumentin mukaan aineettomat arvot liittyvät kohteen historiallisiin, sosiaalisiin, tieteellisiin tai henkisiin ominaisuuksiin. Aineettomiin arvoihin liittyy myös kohteen taustalla olevan idean omaleimaisuus ja nerokkuus.¹⁶⁶

¹⁶⁴ DOCOMOMO Suomi Finland ry, 2016. Julkaisematon. Vetoamus kokonaisuudessaan liitteenä numero 1.

¹⁶⁵ ICOMOS Suomen osasto ry 2011b.

¹⁶⁶ ICOMOS 2014, 4.

Integriteetistä Madridin dokumentissa todetaan, että sitä voidaan mitata rakennetun kulttuuriperinnön ominaisuuksien ja arvojen koskemattomuuden ja eheyden perusteella. Integriteetin ehtojen täyttymistä tutkaillessa on arvioitava missä määrin: rakennuksessa ovat säilyneet ne osat, jotka ovat tärkeitä kohteen arvojen ilmaisemiseen; on nähtävissä kokonaisvaltainen representaatio piirteistä ja prosesseista, jotka välittävät kohteen merkitystä; kohde kärsii kehityksen ja/tai laiminlyönnin epäsuotuisista vaikutuksista. Integriteetti siis tarkoittaa kohteen ominaisuuksien ja arvojen kokonaisuutta ja koskemattomuutta¹⁶⁷. Autenttisuuden ja integriteetin ero ja suhde toisiinsa kiteytyykin mielestäni hyvin ICOMOSin *Retrospective Statements of OUV for World Heritage Properties: Authenticity & Integrity* -workshopin mietinnöissä: 1. Kohteen tietyt merkittävät ominaisuudet ilmentävät siihen liittyviä arvoja; 2. Autenttisuus on kohteeseen liittyvien arvojen ja ominaisuuksien yhteys; 3. Integriteetti on tärkeiden ominaisuuksien kokonaisuus ja niiden koskemattomuus.¹⁶⁸ Tällöin autenttisuus siis ilmenee tärkeimpien merkityksellisten ominaisuuksien koskemattomuudesta, eikä se välttämättä vaarannu, vaikka kohde ei olisi täysin koskematon. Ehtona on, että rakennus on hyvin säilynyt eheä kokonaisuus, joka välittää kulttuurista merkitystään sekä aineellisten tunnusmerkkien että aineettomien arvojensa kautta.

5.4.1 Mesikämmen tiedonvälittäjänä

Tšekkiläisen museologi Stránskyn mukaan museologisessa kontekstissa olevien objektien tärkein tarkoitus on toimia dokumenttina ja välittää tietoa.¹⁶⁹ Autenttisen objektin voidaankin ajatella olevan dokumentti, joka on säilyttänyt sen informaation, joka totuudellisesti ja luotettavasti ilmentää sen kulttuurista merkitystään sekä aineellisten tunnusmerkkien että aineettomien arvojensa kautta. Onko museologisessa kontekstissaan ajateltuna Hotelli Mesikämmen vielä tällainen autenttinen kohde, jonka tärkeimmät tiedot, joiden perusteella se ilmentää kulttuurista merkitystään pysyneet tarpeeksi koskemattomina? Peter van Mensch kirjoittaa väitöskirjansa *object as data carrier* -osiossa objektiin liittyvistä tiedon tasoista, jotka hän jakaa kolmeen tasoon:

¹⁶⁷ ICOMOS 2014, 10.

¹⁶⁸ Denyer 2011.

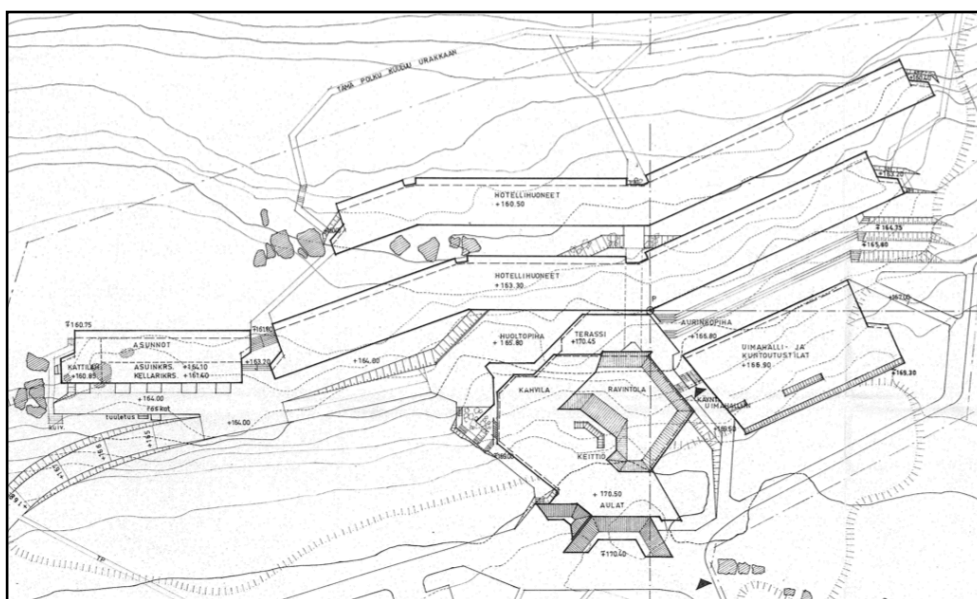
¹⁶⁹ Mensch, P.v. 1992, book 16 Significance, 5.

1. *Fyysinen taso*, joka sisältää tietoa objektin fyysisistä ja rakenteellisista ominaisuuksista, kuten esimerkiksi materiaalista, kompositiosta, designista, rakennetekniikasta, muodosta, tekstuureista, väreistä, äänistä sekä hajuista ja mauista¹⁷⁰

2. *Funktionaalinen taso*, joka kertoo objektin funktionaalisista ominaisuuksista, eli sen käyttötarkoituksesta ja sen merkityksistä.

3. *Kontekstuaalinen taso*, joka kertoo objektin ja sen ympäristön suhteista. Konteksti viittaa tässä objektin käsitteelliseen ja fyysiseen ympäristöön, sekä objektin suhteisiin näiden ympäristöjen kanssa.¹⁷¹

Näiden tiedon tasojen voidaan ajatella kuvastavan niitä ominaisuuksia, joiden integriteetti määrittelee objektin autenttisuutta. Tämän kappaleen tarkoituksena onkin selvittää, miten hyvin Hotelli Mesikämmenessä on säilynyt Peter van Menchin määrittämät tiedon tasot, eli mitä tietoa se nyt kantaa sen fyysisestä, funktionaalisesta ja kontekstuaalisesta tasostaan.

KUVA 9: OTE HOTELLIN ASEMPIIRUSTUKSESTA VUODELTA 1974. SUURIN PIIRTEIN TÄLLAISENA HOTELLI TOTEUTUI.

Hotellit ovat rakennustyyppinä luontaisesti jatkuvan muutoksen keskellä, sillä niiden ylläpitäminen vaatii fyysisistä uusiutumista tietyin väliajoin. Keskimäärin hotellihuoneita uusitaan viiden vuoden välein¹⁷², joten ainakin tältä osalta muutoksia ehtii

¹⁷⁰ Mensch, P.v. 1992, book 14 Structural characteristics, 1.

¹⁷¹ Mensch, P.v. 1992, book 15 Context, 1.

¹⁷² Rautiainen & Siiskonen 2005, 46-49.

neljäskymmenessä vuodessa tapahtua useita. Näiden muutoksien jäljittäminen voi olla lähes mahdotonta ja hyvin tarkasti tehty kartoitus vaatisi varmastikin erillisen tutkimuksen tekoa. Tästä syystä hotellin fyysisen tiedon tason arvioiminen tämän tutkielman osalta on tehty lähinnä saatavilla olleiden valmiiden kirjallisten tietojen avulla, esimerkiksi tutkimalla rakennuspiirustuksia sekä vertaamalla vanhoja valokuvia myöhemmin otettuihin. Vertailuun otettiin hotellin arkkitehtonisesti tärkeimmät tilat sekä ne, jotka ovat nähtävillä kaikille asiakkaille, eli julkisivut, aula, vastaanotto, ruokasali, kalliokäytävät, hotellihuoneet ja kylpylä (KUVA 9).

Suurimpina fyysisinä muutoksina voidaan nähdä hotelliin tehdyt laajennukset, jotka ovat tuoneet muutoksia niin hotellin massaan kuin julkisivujen ulkonäköön. Laajennusten suunnitelmat ovat uusinta keilahalliosaa lukuunottamatta Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalaisen tai Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky:n tekemiä kuten myös jotkin peruseräparannuksista. Vuonna 1982 valmistui huoneistosiipi, joka oli hotellin ensimmäinen laajennusosa. Se noudattaa muuten samantyyppistä suunnittelua kuin aiemmatkin huoneistosiivet, mutta siinä on muista poiketen kaksi kerrosta. Ilman kirjallisia tietoja ja rakennuspiirustuksia, onkin vaikea erottaa sitä myöhemmäksi lisäykseksi (KUVAT 10 & 11). Samana vuonna myös ravintolaa ja uimahallisiipeä laajennettiin.¹⁷³

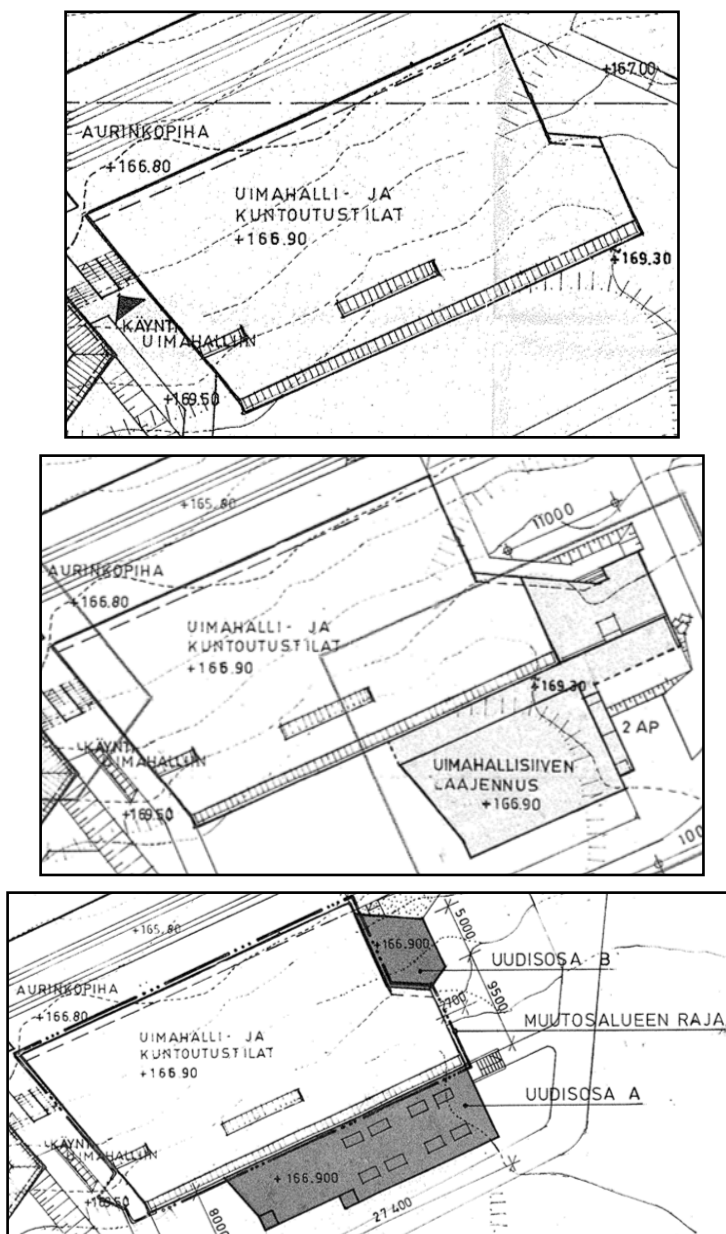
KUVA 10: VUODEN 1982 HUONEISTOSIIPILAAJENNUS. SITÄ ON VAIKEA EROTTAA MYÖHEMMÄKSI LISÄYKSEKSI.

KUVA 11: ALKUPERÄISIÄ HUONEISTOSIIPIÄ MUTKITTELEMASSA MAASTOSSA. TAKANA NOUSEE HOTELLIN MUITA OSIA.

¹⁷³ Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen 1981, pääpiir. nro. 1, 6, 8, 12 & 16; Mehtälä 2003, 274.

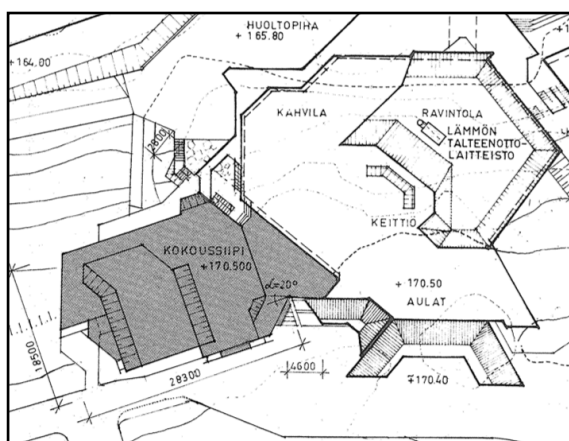
Vuonna 1989 hotellin ravintolasiiven yhteyteen rakennettiin uusi kokoussiipi ja uimahalliosaan tehtiin perusparannuksia. Kokoussiipilaajennus toi Hotelli Mesikämmenelle runsaasti uusia kokoustiloja kuten kolme suurempaa salia sekä useita pienempiä kabinetteja. Uimahalli sai laajennusosan myös vuonna 1993. Kylpylä saikin laajennusten yhteydessä muun muassa uusia hoitotiloja ja altaita. (KUVAT 12, 13 &14)¹⁷⁴

KUVAT 12, 13 &14: UIMAHALLIN MUODON MUUTTUMINEN. OTTEET HOTELLIN ASEMAPIIRUSTUKSISTA: YLIMPÄNÄ VUODELTA 1974, KESKELLÄ VUODELTA 1981 JA ALIMPANA VUODELTA 1988.

¹⁷⁴ Arkkit.tsto Timo ja Tuomo Suomalainen 1988, pääpiir. nro. 1(8), 3(8), 1(4), 2(4); Arkkit.tsto Suomalainen Ky 1991 & 1992, pääpiir. nro. 1/7, 3/3 & 6/7; Mehtälä 2003, 274.

Aiempaa tyyliä noudatetaan materiaaleja myöden hyvin tarkasti myös näissä lisäosissa, mutta hotellin ulkonäköön nämä ovat vaikuttaneet selvästi huoneistosiipeä enemmän mahdollisesti siksi, että huoneistosiipi piiloutuu huomattavasti alemmaksi rinteeseen. Julkisivunäkymät muuttuivat osittain melko paljonkin etenkin kokoussiiven osalta (KUVAT 15 & 16). Kuitenkin niin kokoussiipi kuin kylpylälaajennukset sulautuvat vanhoihin osiin niin hyvin, että ilman tarkempia tietoja olisi vaikeaa sanoa niiden olevan myöhemmin rakennettuja lisäosia ja laajennuksia.

KUVA 15: OTE HOTELLIN ASEMAPIIRUSTUKSESTA VUODELTA 1988, JOSTA SELVIÄÄ, ETTÄ VUONNA 1989 VALMISTUNUT KOKOUSSIIPPI NOUSI IHAN HOTELLIN ETUALALLE.

KUVA 16: KOKOUSSIIPPI KUVATTUNA VUONNA 2019.

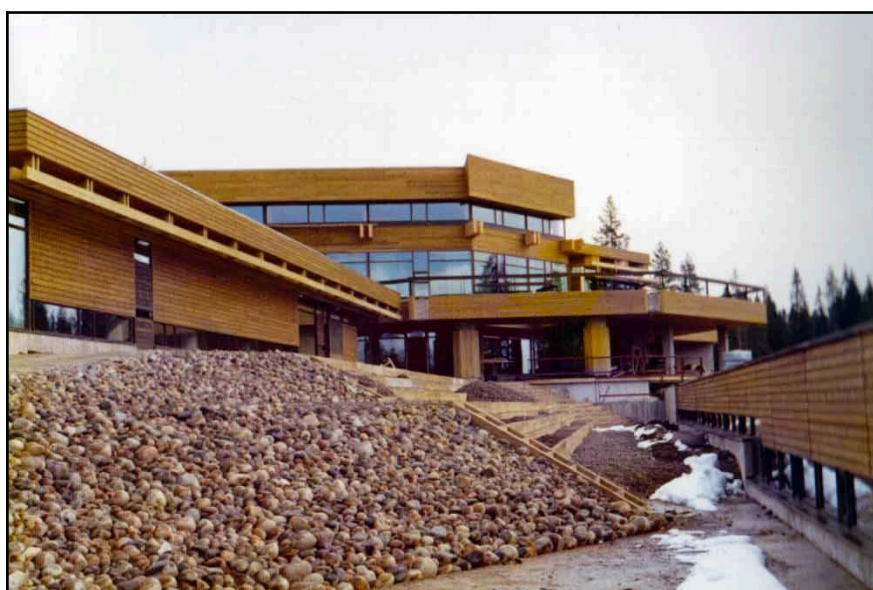
Laajennuksista suurin ulkonäöllinen vaikutus on uudella keilahalliosiollla, joka on selkeästi erotettavissa uudisosaksi (KUVA 17). Halli tuo hotellille saapuessa melko suuren eron aiempaan julkisivunäkymään, mutta se on suunniteltu kaavoitusmääräysten mukaisesti. Se noudattaa yhtenäistä rakennustapaa ja julkisivumateriaalit ovat pääosin puuta. Lisäksi se sopeutuu massoitteeltaan, ulkoasultaan ja pintamateriaaleiltaan hotellin päärakennukseen – vaikka väritykseltään onkin hyvin poikkeava vanhempiin osiin verrattuna. Niin ikään kaavamääräysten mukaisesti lisäosan räystäskorkeus tai katon korkein kohta ei ylitä Hotelli Mesikämmenen vanhempien osien ylintä räystäskorkeutta. Keilahalli yhdistyy hotellin lounaispäättyyn, jossa sijaitsee hotellin aulatilat ja halliin on pääsy suoraan aulasta. Aulan WC-tilat ovat poistuneet, mutta niitä löytyy nykyään keilahallista. Ravintolan eteishallista on

nyt suora näkymä keilahalliin. Keilahalli on myös tuonut lisän hotelliympäristön äänimaailmaan, sillä keilakoneiston ääni kuuluu selkeästi ulan lisäksi myös hotellin pihaan.

KUVA 17: UUSI KEILAHALLILAAJENNUS EROTTUU AINAKIN VÄRINSÄ VUOKSI HOTELLIN VANHEMMISTA OSISTA. RAKENNUSMASSAAN SE TUO MELKO SUUREN LISÄN.

Julkisivuihin on joissain määrin vaikuttanut myös aika. Ympäristö on selkeästi rehevöitynyt vuosikymmenten varrella ja rakennus on entistäkin enemmän metsän ja kasvillisuuden ympäröimä. Aika on vaikuttanut myös alkuperäiseen vuorausmateriaalina käytettyyn painekyllästettyyn mäntypaneeliin ja sen väritys näyttääkin nyt hyvin erilaiselta kuin vanhoissa kuvissa. Puista vuorausta on osittain myös paikkailtu tummanruskealla uudella verhousmateriaalilla, joka on luultavasti vinyyliverhousta (KUVAT 18 & 19).

KUVA 18: HOTELLI VALMISTUMISENSA AIKoihin KEVÄÄLLÄ 1976.

KUVA 19: KUVA OTETTU VUONNA 2019 SUURIN PIIRTEIN SAMASTA KOHDASTA KUIN KUVA NUMERO 18. NÄISTÄ KUVISTA HUOMAA ETENKIN VASEMMALLA OLEVAN UIMAHALLIN MUUTOKSET, MAASTON REHEVÖITYMISEN SEKÄ MATERAALIEN VANHENEMISEN.

Hotellin 40-vuotiaasta kattoa alettiin korjata vuonna 2017. Tuolloin suunnitelmissa oli tehdä tasakatosta viistokatto, mutta suojelumerkinnät estivät tämän.¹⁷⁵ Kattomuodon muutos olisi tuonut suuren muutoksen rakennuksen julkisivujen ulkonäköön. Rakennuksen muoto ja tilat vaikuttavatkin rakennuspiirustusten ja valokuvien perusteella olevan hyvin samankaltaisia kuin ennen. Suurimmat muutokset muotoon ja kompositioon ovat tuoneet lisäosat, mutta niistä huolimatta hotelli on edelleen tunnistettavasti sama rakennus kuin aiemminkin, jossa on tallella myös lähes kaikki vanha muotoon ja kompositioon liityvä tieto.

Peruskorjaus hotellissa aloitettiin lähes heti sen siirryttyä Ähtärin kaupungin omistukseen. Entinen hotellinjohtaja Juhani Haapaniemi totesi, että peruskorjauksen ei ollut tarkoitus muuttaa hotellin ilmettä suuremmin, vaan sen tyyli pyrittiin säilyttämään. Vuoden 2017 aikana, katon kunnostuksen lisäksi, uusittiin aulan ja vastaanoton ilme. Vastaanotto on nykyään eri paikassa kuin vanhoissa piirustuksissa, mutta se on mahdollisesti siirretty jo ennen nykyisiä korjauksia¹⁷⁶. Aula on kuitenkin säilyttänyt mittakaavansa ja

¹⁷⁵ Hakala 2017, 2.

¹⁷⁶ Arkkit.tsto Timo ja Tuomo Suomalainen 1974, nro. 76.

tunnistettavuutensa. Hotellihuoneissa korjaus oli pintapuolinen ja joissain huoneissa sisustusarkkitehtien suosituksesta vanhat puiset kiintokalusteet säilytettiin. Hotellihuone numero 123 on ”retrohuone”, joka on alkuperäisessä kunnossaan (KUVAT 20, 21 & 22).¹⁷⁷

KUVA 20: HOTELLIN RETROHUONE ALKUPERÄISINE KIINTOKALUSTEINEEN JA KOKOLATTIAMATTOINEEN. KUVA VUODELTA 2019.

KUVA 21: MYÖS RETROHUONEEN KYLPYHUONE ON ALKUPERÄISESSÄ KUNNOSSAAN.

KUVA 22: UUDISTETTU HOTELLIHUONE, JOSSA ON KUITENKIN SÄILYTETTY AINAKIN SÄNKYÄ KIERTÄVÄT METSÄNVIHREÄT KIINTOKALUSTEET.

¹⁷⁷ Hakala 2017, 2.

Huoneiden lisäksi ruokasalit kuuluvat varmastikin hotellien niihin osiin, jotka useimmin vaativat päivitystä. Kuvien perusteella Hotelli Mesikämmenen ruokasali onkin pintapuolisesti kokenut melko suuria muutoksia. Poissa ovat esimerkiksi vanhat kokolattiamatot, jotka määrittivät vanhaa väri- ja tekstuurimaailmaa melko suuresti. Rakenteellisesti ja tilallisesti sali kuitenkin vaikuttaa olevan melko samanlainen kuin ennenkin. Ravintolasalin puiset katot ovat säilyttäneet muotonsa ja värinsä (KUVAT 23 & 24).

KUVA 23: HOTELLIN RAVINTOLASALI VUODELTA 1982.

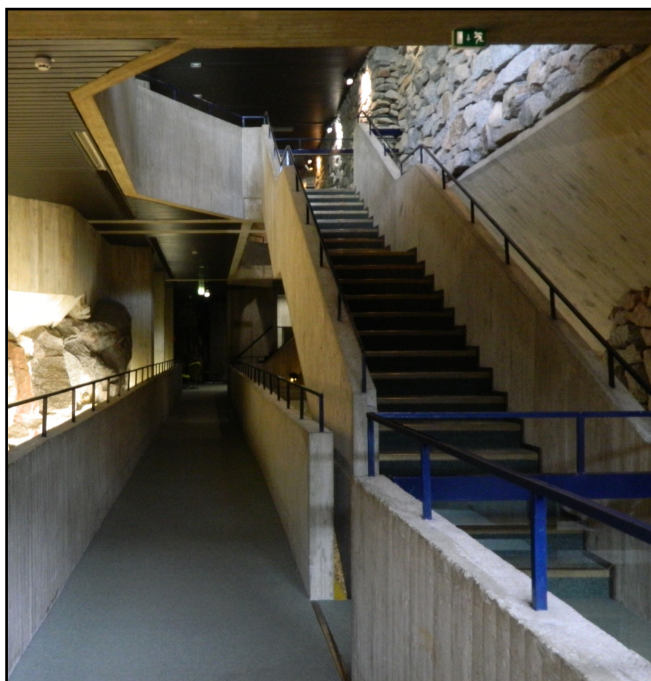

KUVA: 24: HOTELLIN RUOKASALI VUODELTA 2019.

Kaikista parhaiten hotellissa ovat säilyneet luultavasti kalliokäytävät, joissa muutoksia näkyy tuskin lainkaan (KUVAT 25, 26 & 27). Käytäviä peittää edelleen vihreät kokolattiamatot. Kallioon louhittuihin seiniin ja puumuotteihin valettuihin betonirakenteisiin ei luultavasti ole kohdistunut juuri mitään puhdistusta erityisempiä toimenpiteitä. Kallioperäiset seinät tuovat käytäviin tietyn ominaisuuskun ja maasta tuleva, seiniä pitkin salaojiin hiljaa valuva vesi erityisen äänimaiseman, joka on hyvin ominainen Hotelli Mesikämmenelle.

KUVA 25: KALLIOKÄYTÄVÄLTÄ HOTELLIN ALKUAIKOINA.

KUVA 26: KUVA VUODELTA 2019. KÄYTÄVÄ NÄYTTÄÄ SAMALTA KUIN EDELLISESSÄ KUVASSA.

KUVA 27: MATKALAISIA HOTELLIN KÄYTÄVÄLLÄ VIEREISEN ELÄINPUISTON TÄYTTÄESSÄ 10 VUOTTA, ELI 1980-LUVUN ALUSSA.

Materiaalisesti hotelli on säilyttänyt suuren osan tärkeistä ominaisuuksistaan, kuten alkuperäisen muotonsa ja designinsa väreineen, rakenteineen ja jopa hajuineen. Hotelli on lisäksi edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Hotellin luonteeseen on alusta asti kuulunut useita funktioita, jotka voidaan edelleen löytää rakennuksesta: se toimii yöpaikkana, kuntoutus- ja virkistyskohteena, ravintola- ja viihdepalveluja tarjoavana paikkana, kokoushotellina ja tavallaan sen yhtenä alkuperäisenä funktiona voidaan nähdä olevan sen tehtävä työllistäjänä sekä pienen paikkakunnan elävöittäjänä. Kontekstuaalisella tasolla hotellin toiminta liittyy edelleen ympäristöön, joka oli sen synnylle ratkaiseva, eli Ähtärin Eläinpuistoon. Onkin muistettava, että vaikka tutkielma käsittelee yksistään Hotelli Mesikämmettä, liittyy se ympäristöön jossa esimerkiksi Suomalaisten suunnittelu näkyy laajemmassakin mittakaavassa. Heidän suunnittelemansa Ähtärihalli (1979), eläinpuiston porttirakennus (1981) sekä eläinpuiston Kaakkolammen kahvila (1984) ovat myös säilyneet. Ainoastaan alueella sijainnut Matkailupuisto Minisuomi (1986) on purettu.¹⁷⁸

Kaikki olennaisimmat tiedon tasot, jotka välittävät tärkeitä kulttuurisia merkityksiä ovat edelleen läsnä ja luettavissa hotellirakennuksessa. Sen siis voidaan todeta olevan autenttinen.

5.5 Ideaalitila ja identiteetti

Merkitysanalyysioppaassa määritellään, että ideaalitila on kohteen sellainen todellinen historiallinen tila, jossa siihen liitetyt merkitykset ilmenevät parhaiten. Oppaan mukaan tulisi tunnistaa kohteen jokin tietty ideaalitila, ja miettiä olisiko kohde mahdollista saattaa sellaiseen kuntoon, joka vastaa sen ideaaltilaa.¹⁷⁹ Museoviraston opas *Kokoelmapolitiikan muistilista museoille* lisää, että ideaalitila on objektin (fyysinen) tila, jota objektin hallinnoija pitää merkityksellisimpänä.¹⁸⁰ Museo-objektin kohdalla siis voidaan valikoida objektin sellainen tila, joka esimerkiksi palvelee museon kokoelmapolitiikkaa parhaiten, palauttaa objekti siihen tilaan ja tavallaan jäädyyttää sen elinkaari siihen (vaikka materiaallinen vanheneminen ei tietenkään koskaan pysähdy). Toiminnassa olevan hotellirakennuksen kohdalla on mahdotonta toimia näin. Tästä syystä ideaalitalan määrittämiseen tähtäävää

¹⁷⁸ Mehtälä 2003, 274; Ilkka 2010.

¹⁷⁹ Häyhä ym. 2015, 13.

¹⁸⁰ Ekosaari ym. 2015, 15.

merkitysanalyysin kohtaa pidän tavallaan hieman vaikeana. Kuitenkin aina kun rakennus päätetään restauroida, tavallaan määritellään sen ideaalitila, jollaisena se halutaan saada näkyväksi. Onkin siis ihan mahdollista pohtia kysymystä hieman erilaisista lähtökohdista, nimenomaan rakennussuojeluun sovellettavaa teoriaa käyttäen.

Kuten aiemmin on todettu, merkitys tämän tutkielman yhteydessä tarkoittaa informaation sisältöä, jotka siis ideaalitulassa näkyvät parhaiten. Madridin dokumentissa todetaan, että jokaisen kohteen tunnusmerkit eli ominaisuudet, jotka kantavat tärkeää tietoa muodostuvat eri asioista riippuen sen kulttuurisista konteksteista. Siitä syystä mitään universaalia pikakaavaa tärkeimpien suojeltavien tai palautettavien informaation sisältöjen määrittelyä varten ei koskaan voida saavuttaa. Kuitenkin rakennussuojelun ja konservoinnin tärkeänä tehtävä on suojella näitä tunnusmerkkejä, eli tiedon tasoja, jotka nähdään kunkin kohteen kohdalla tärkeimmiksi. Ongelman ratkominen on keskeistä juuri restauroivien korjausten aikana. On nimittäin määriteltävä mitkä tiedon tasot erityisesti halutaan suojella, tai tulisiko jotain palauttaa, jotta kohde saadaan mahdollisimman tunnistettavaan tilaan. Tähän liittyy jälleen dynaamisen ja staattisen konservoinnin välinen paradoksi, sillä on esimerkiksi päätettävä onko materiaallinen tieto kohteen tärkein arvo vai onko sen käyttötarkoitus historiallisesti erityisen merkittävä. Jos materiaalista koskemattomuutta päätetään jyrkästi suojella se saattaa joissain kohteissa vaarantaa kohteen toiminnallisuuden, kun taas toiminnallisuuden ylläpito taas voi vaikuttaa materiaallisen tiedon tason heikentymiseen.

Jokaisen restaurointikohteen kohdalla onkin mietittävä mikä on sen elinkaaren aikana ilmentynyt tila, joka ilmentää parhaiten mahdollisesti jopa kaikkia edellä mainittuja tiedon tasoja, joiden integriteetti taas määrittää muun muassa kohteen autenttisuutta. Ongelman ratkaisua voidaan lähestyä esimerkiksi van Menschin objektin identiteetin kolmijaon avulla, joka perustuu pitkän ajanjakson käsittävään kokonaisuuteen ominaisuuksista, jotka kuvastavat tiedon kerääntymisen ja menettämisen prosesseja. Elinkaarensa aikana objektiin siis mahdollisesti kerääntyy jatkuvasti uutta fyysistä, funktionaalista ja kontekstuaalista tietoa. Toisaalta näitä tietoja myös voidaan menettää. Identiteetin kolmijako edustaa tässä siis tavallaan merkitysanalyysioppaassa mainittuja todellisia historiallisia tiloja.

1. Objektin *konseptuaalinen identiteetti* (*conceptual identity*) tarkoittaa objektin tekijän ideaa ja suunnitelmaa, josta objektin elinkaari alkaa. Suunnittelijan ideat ovat läheisesti sidoksissa hänen taustaansa, eli esimerkiksi kulttuuriinsa. Konseptuaalinen identiteetti tarkoittaa käytännössä siis potentiaalista objektia.

2. *Faktuaalinen identiteetti* (*factual identity*) viittaa juuri valmistuneeseen objektiin. Se on suunniteltujen ja ei-suunniteltujen osiensa summa. Faktuaalinen objekti ei siis yleensä vastaa sen konseptuaalista identiteettiä. On myös vaikea määritellä koska objekti on valmis.

3. Elinkaarensa aikana objektit kohtaavat erilaisia muutoksia. Tällöin sen sisältämä informaation määrä kasvaa, mutta toisaalta jotain tietoa voidaan myös menettää. Tästä koostuukin objektin *aktuaalinen identiteetti* (*actual identity*), eli se millaisena objekti näyttäytyy juuri nyt. Aktuaalinen identiteetti siis kantaa tietoa kohteen ensisijaisista ominaisuuksista, käyttöhistoriasta sekä sen vanhenemisestä. Huomattavaa on, että vaikka objekti olisikin edelleen sama kuin se oli faktuaalisessa identiteetissään, se ei ole enää sama kemiallisten ja fysikaalisten ominaisuuksien, funktion ja merkitysten sekä kontekstiensa summa.¹⁸¹

Jokaisen säilytettävän rakennuksen kohdalla on siis ensin mietittävä mitkä ovat sen merkityksellisimmät informaatioisällöt. Onko tärkeintä tuoda näkyväksi sen suunnittelijoiden idea, joka useassa tapauksessa voisi tarkoittaa suuriakin muutoksia ja uudempien kerrostumien poistamista sekä sellaisten asioiden lisäämistä, joita rakennuksessa ei koskaan ole ollutkaan? Harvoin rakennus tulee olevaksi täysin sellaisena kuin suunnittelija on sen aikonut. Faktuaalisen identiteetin, eli jonkinlaisen alkuperäisen olotilan – joka aina välillä sekoitetaan autenttisuuden käsitteeseen – saavuttamiseen taas vaaditaan kohteesta riippuen mahdollisesti laajoja entistämistoimenpiteitä, jotka nähdään konservoinnin yhteydessä kyseenalaisina, sillä esimerkiksi ICOMOSin vuonna 1964 julkaisemassa Venetsian julistuksessa suositellaan kunnioittamaan eri aikakausina tehtyjä perusteltuja lisäyksiä. Van Menschin mukaan faktuaalinen identiteetti kuitenkin on konservoinnin ja restauroinnin tärkeä referenssikohta, sillä silloin objektista oli löydettävissä esimerkiksi kaikki tiedot sen alkuperäisistä fyysisistä, funktionaalisista ja kontekstuaalisista tasoista eli

¹⁸¹ Mensch, P.v. 1992, book 12 The object as data carrier, 5-6.

kohteen primääriset tiedot¹⁸². Vuosisatojen aikana onkin ollut monia näkemyksiä erilaisista restaurointitavoista, joiden sopivuutta pohditaan eri kohteissa usein vielä tänäkin päivänä. Tyylirestaurointi esimerkiksi oli 1800-luvulla vallalla ollut restauroinnin suuntaus, jonka tavoitteena oli saattaa rakennus vastaamaan kultakautensa asua rakennuksen muista vaiheista piittaamatta ja jopa jotain rakennukseen kuulumatonta lisäämällä. Palauttava restaurointi taas nimensä mukaisesti tähtää rakennuksen alkuperäisen ilmeen palauttamiseen. 1800-luvulla vaikuttanutta konservoinnin pioneereihin kuulunutta, erityisesti tyylirestauroinnin sekä palauttavan restauroinnin saroilla vaikuttanutta Eugene Viollet-le-Ducia arvosteltiin erityisesti siitä, että hän usein restauroi kohteensa niiden elämänkaaren kukoistavimpaan ulkoasuun.¹⁸³ Konservoinnin paradigmat ovatkin muuttuneet ja kehittyneet vuosien aikana, kuten alaa määrittävistä julistuksista voidaan nähdä. Palauttavat restauroinnit ja tyylirestaurointi nähdäänkin usein ongelmallisena, sillä paljon tietoa on mahdollisesti kadotettu, jolloin jonkin palauttamisesta voikin tulla tarpeellisten tietojen puuttuessa väärentämistä. Rakennukset muuttuvat vuosien aikana, joten niihin kertyy ja kerrostuu tietoa materiaaleista, käytöstä ja vanhenemisprosesseista jatkuvasti. Näihin tietoihin van Mensch viittaa termillä sekundääriset tiedot¹⁸⁴.

Nykyisen restaurointi- ja konservointifilosofian mukaisesti rakennuskorjauskohteissa tulisi pyrkiä Venetsian julistuksessa määriteltyihin tavoitteisiin, ja modernin rakennuskannan yhteydessä olisi hyvä ottaa huomioon myös Madridin dokumentti. Tyylin yhtenäisyys ei siis nykyään enää ole restauroinnin tavoite, vaan myös jokaisen kerrostuman merkitys on arvioitava. Näiden kerrostumien poistaminen ja aiempien kerrosten paljastaminen on oikeutettua vain jos alla oleva materiaali on arkeologiselta, historialliselta tai esteettiseltä arvoltaan huomattava. Lisäksi on huomioitava myös alla olevan materiaalin kunto, sillä uudemman kerroksen poistaminen huonokuntoisen vanhemman kerroksen päältä voi aiheuttaa alempaan kerrokseen pahoja vaurioita ja näin pahimmassa tapauksessa jopa tuhota sen.¹⁸⁵ Alvar Aalto -säätöön toimitusjohtaja Tommi Lindh kuitenkin on huomionut, että tyylirestaurointi on yllättäen joissain määrin tehnyt paluuta juuri moderneissa kohteissa. Esimerkkeiksi hän nostaa Tennispalatsin, jonka julkisivuun on tehty muutoksia, joita ei voi

¹⁸² Mensch, P.v. 1992, book 14 Structural characteristics, 2.

¹⁸³ Lindh (päiväys ei ole saatavilla); Paasmala 2014, 29.

¹⁸⁴ Mensch, P.v. 1992, book 14 Structural characteristics, 2.

¹⁸⁵ ICOMOS Suomen osasto ry. 2011a.

perustella historiallisilla faktoilla. Myöskään olemassa ollutta kerroksellisuutta ei säilytetty.¹⁸⁶ Toiseksi esimerkiksi voidaan ottaa Helsingin Lasipalatsi. Lasipalatsi on juuri avattu viimeisimmän korjauksen jäljiltä, mutta aiemman korjauksen suunnittelijaryhmässä ollut Pia Ilonen pohtii vuosien 1995 ja 1998 välillä tehtyjen korjauksien taustalla ollutta korjausfilosofiaa, jota hän itsekään ei nykyään enää allekirjoittaisi. Ilosen mukaan ”palauttavasta” korjauksesta tulikin lopulta osittain historiallinen väärennös, jossa monia asioita tehtiin vastoin Venetsian julistuksen artikloja. Venetsian julistuksessa lausutaan, että restauroinnin on päätyttävä siinä, missä otaksuma alkaa. Vaikkakin tilajäsentely palautettiin siihen muotoon kuin se oli alunperin ollutkin ja rakennusosia myös konservoitiin, tehtiin siellä myös paljon uudistustöitä, rekonstruktioita ja kopioita. Uusille tai uudistetuille osille ei annettu selkeästi alkuperäisestä erottuvaa muotoa, vaan tähtäimessä oli nimenomaan tyylin eheys, jonka vuoksi kerroksellisuus kärsi.¹⁸⁷ Faktuaalinen identiteetti on siis edelleen restaurointityössä referenssinä tärkeä, mutta mikäli tietoa on menetetty, eikä sitä voida mistään varmasti todentaa, ei sitä tulisi myöskään hatarien tietojen pohjalta palauttaa. Tällöin ei ainakaan voida puhua ideaalitilaan, eli johonkin todelliseen historialliseen tilaan palauttamisesta. Myöskään myöhempien tietojen tuhoaminen alkuperäisyyden nimeen ei ole hyväksyttävää. Näistä syistä nykyään konservoinnissa pyritäänkin pitämään huolta kohteen *aktuaalisesta identiteetistä*, sillä tällainen rakennus parhaimmillaan sisältää kaiken olennaisen sekä primäärisistä tiedoista että ajan kuluessa kerrostuneista sekundäärisistä tiedoista.

5.5.1 Hotelli Mesikämmenen identiteetti ja ideaalitila

Hotelli Mesikämmen on tällä hetkellä aktuaalisessa identiteetissään melko autenttisessa tilassa sisältäen suuren osan sekä primäärisistä että sekundäärisistä tiedoista, mutta voisiko sillä olla menneisyydessään jokin erityisen merkityksellinen tila, joka kannattaisi jostain syystä palauttaa? Konseptuaalinen identiteetti tarkoittaa vasta potentiaalista objektia, tekijänsä ideaa, jonka Hotelli Mesikämmenen tapauksessa voidaan ajatella olevan hotelliprojektista vastuullisten tahojen sekä Suomalaisten veljeksien idea. Konseptina oli tuolloin hotellirakennus, jonka mukaisesti arkkitehdit suunnittelivat kokonaisuuden, joka olisi

¹⁸⁶ Lindh 2000, 20.

¹⁸⁷ Ilonen 2011, 150-152; ICOMOS Suomen osasto ry. 2011a.

mahdollisimman toimiva matkailuhotellina, mutta myös arkkitehtonisesti korkeatasoinen. Tämän tason ideat ovat edelleen samat kuin heti alussa. Rakennus materiaalisena tuskin on toteutunut juuri suunnitelmien mukaisesti, joten tämän tilan ”palauttaminen” vaatisi paljon väärentämistä ja myöhempien tasojen poistamista. Faktuaalinen identiteetti taas on ollut joskus Hotelli Mesikämmenen alkuperäinen olemus, jollaiseksi se muotoutui suunnitelmien ja sattumien summana. Hotellin taloudellisesti ja toiminnallisesti virein aika ajoittui toiminnan alkuaikoihin, joten faktuaalista identiteettiä voitaisiin varmasti tavallaan pitää hotellin ideaalitulana. Myös faktuaalisen identiteetin palauttaminen vaatisi järeitä entisöintitoimenpiteitä, jotka tulisivat kadottamaan myöhemmin kerrostunutta informaatiota.

Hotelli Mesikämmenen tärkeimmät tiedon tasot mahdollisesti ovatkin sen funktionaalinen ja kontekstuaalinen taso eläinpuistotoimintaa tukevana hotellina. Näiden tasojen säilyminen on hotellin kannalta tärkeintä, sillä pahin uhka, joka rakennukseen voisi kohdistua onkin hotellitoiminnan tai eläinpuistotoiminnan loppuminen. Hotelli Mesikämmenen tyyppisen rakennuksen muuntaminen toiseen tarkoitukseen olisi hyvin haasteellista, sillä jopa kaupunkikeskustojen yhteydessä olevien käytöstä poistettujen suurten modernien rakennusten uuden käyttötarkoituksen löytyminen on voinut olla hyvin vaikeaa. Hotellin säilyttäminen kilpailukykyisenä kohteena onkin siis ensisijaisen tärkeää, sillä se on myös fyysisten tiedon tasojen säilymisen ehto. Myöhemmin lisättyjen tarpeelliset palvelujen ja toimintojen poistaminen ideaalitulaa palauttamisen vuoksi voisi vaarantaa hotellin ensisijaisesti tärkeiden tiedon tasojen säilymisen ja lisäksi myöhempää tietoa kadotettaisiin valtavasti.

Hotellin houkuttelevana vierailukohteena pitäminen vaatiikin kunnostuksia ja ilmeen päivittämistä mahdollisesti hyvinkin usein. Madridin dokumentissa todetaankin, että etenkin moderniin ympäristöön liittyvät rakennukset vaativat muun muassa korjauksia jokapäiväisestä käytöstä johtuen, mutta kehitys ja kunnostaminen saattavat kuitenkin vaikuttaa kohteen kulttuuriin merkityksiin, sillä ainakin materiaalista informaatiota tullaan tässäkin tapauksessa kadottamaan joissain määrin. Erilaiset hotellissa tehdyt päivitykset ja laajennukset, kuten uusi keilahalli, kuitenkin kertovat kerroksellisuudesta ja kohteen elämän jatkumisesta. Muutokset ovat olleet perusteltuja ja niiden on katsottu olevan tarpeellisia. Jotta pystytään säilyttämään rakennuksen kulttuuriset merkitykset, autenttisuus ja integriteetti, mutta myös turvaamaan kohteen toiminnallinen tulevaisuus, olisi tärkeintä kiinnittää

huomiota vääjäämättömien muutosten hallintaan, oli niiden aiheuttajana sitten ihmisen tekemät muutokset tai ympäristötekijät.¹⁸⁸ Myös DOCOMOMOn Hotelli Mesikämmenä koskevassa vetoomuksessa neuvotaan kiinnittämään huomiota juuri riittävien pohjatietojen hankkimiseen, vaalittavien ominaisuuksien tunnistamiseen sekä hallittuun peruskorjaukseen. Lainauksena tarkemmin ne neljä asiaa, joihin neuvotaan kiinnittämään erityistä huomiota hotellia korjattaessa:

- Suunnitteluratkaisujen ja päätösten taustalle on perusteltua hankkia riittävät pohjatiedot ja tunnistaa arkkitehtoniset merkitykset ja vaalittavat ominaisuudet riittävän ajoissa.
- Korjausten ja muutosten suunnittelu on perusteltua antaa aikakauden arkkitehtuuriin ja arvokohteiden korjaussuunnitteluun perehtyneiden ammattilaisten tehtäväksi.
- Hotellin ulkoasu sekä yleiset ja edustavimmat tilat ovat luonnollisesti olleet rakennustaiteellisten tavoitteiden kärjessä alun perinkin. Arkkitehtonisia arvoja liittyy kuitenkin kaikkiin tiloihin. Kaikkien tilojen hallittu peruskorjaus tulisi toteuttaa siten, että niiden ominaispiirteet ja kohteen erityislaatuinen tunnelma säilyvät – eikä esimerkiksi tilallisesti vaikuttavilta käytäviltä hotellihuoneeseen siirtyminen aiheuta tuntua toiseen rakennukseen tai yleispätevään hotellin standardihuoneeseen astumisesta.
- Hotellin erityislaatuinen tunnelma voi tehdä vierailijaan lähtemättömän vaikutuksen. Se on jotakin, mitä lukuisista hotelleista jää – hyvästä palvelusta, siisteistä huoneista, hohtavista kylpyhuoneista ja maukkaista aamupaloista huolimatta – uupumaan. Hotelli Mesikämmen on säilynyt matkailurakennuksena tavattoman autenttisenä. Tämän, toivottavasti pysyvän, ainutlaatuisuuden arvo tulee lisääntymään ja olemaan hotellinne yksi erityispiirre ja erottumisen keino.¹⁸⁹

Vetoomuksessa lisäksi huomioidaan, että useat matkailuarkkitehtuurin hienoimmat kohteet ovat korjauksien vuoksi menettäneet peruuttamattomasti arkkitehtonisia ominaispiirteitään kaiketi juuri edellämainittujen vaiheiden sivuuttamisen vuoksi. Tällaisia kohteita Suomessa DOCOMOMOn mukaan ovat esimerkiksi Hämeenlinnassa Aulangon, Rovaniemellä Ounasvaaran, Helsingissä Hesperian ja Tampereella Rosendahlin hotellit. Hallittu peruskorjaaminen ja autenttisuuden vaaliminen voivatkin siis hyödyttää myös liiketoiminnallisesti.

Hotelli Mesikämmen tapauksessa ollaankin tavallaan onnekaassa tilanteessa tällä hetkellä, sillä sen aktuaalinen identiteetti kantaa kaikkia sen tärkeimpiä tiedon tasoja, mutta sallii silti hallitun muutoksen pysyen kuitenkin merkityksellisenä. Sen voidaankin sanoa olevan

¹⁸⁸ ICOMOS 2014, 7.

¹⁸⁹ DOCOMOMO Suomi Ry:n vetoamus kokonaisuudessaan liitteenä numero 1.

ideaalitulassaan juuri nyt, sillä ei tarvitse valita mitään palautettavaa asiaa, koska siihen liitetyt merkitykset ilmenevät nykytilassa. Ei myöskään ole mitään tarvetta vaarantaa hotellin toiminnallisuutta materiaalien ominaisuuksien vuoksi, sillä kaikki on mahdollista saada toimimaan yhdessä käytännöllisesti, jos hallittuun korjaamiseen panostetaan. Hotelli Mesikämmenessä historia siis palvelee tulevaisuutta ja tulevaisuus palvelee historiaa. Liiketaloudelliselta kannalta Hotelli Mesikämmenen ideaalitulo on kaikeksi ollut 1980-luvulla nousukauden aikaan, kun ihmiset lomailivat kotimaassa ja kävivät ahkerasti tansseissa, mutta tuota tilaa ei nyky maailmassa ole enää luonnollisestikaan mahdollista palauttaa. Vaikeuksia kotimaisille matkailuhotelleille tuo nykyinen ulkomaanmatkailun yleisyys ja se, että usein on halvempaa lähteä pakettimatkalle etelään kuin kylpylämatkalle kotimaahan. Aikakausi on nyt kuitenkin mahdollisesti tässä mielessä vaihtumassa, sillä ilmastonmuutos lisää ilmastoahdistusta ja hiilijalanjälkeä pienentävä trendi näyttää vahvistavan taas kotimaanmatkailun suosiota. Tämä voisi olla mahdollisuus myös suomalaisille matkailuhotelleille. Tästäkin syystä on melko turhaa havitella mitään mennyttä historiallista tilaa. On tärkeintä varmistaa toiminnan jatkuminen merkityksiä vaalien.

5.6 Hyödynnettävyys ja käytettävyys

Kuten aiemmin on todettu, Mesikämmen on mielenkiintoisen arkkitehtuurinähtävyyden lisäksi myös osa liiketoimintaa harjoittavaa yritystä, jolloin sen toiminnan jatkumisen ehtona on taloudellinen kannattavuus. Virpi Väänänen opinnäytetyöstä selviää, että hotellin brändistrategiassa vuonna 2011 määriteltiin sen pääkohderyhmiksi lapsiperheet ja erilaiset kokous- ja tilausasiakkaat. Pienempiä kohderyhmiä ovat eläkeläiset, vanhemmat pariskunnat sekä rauhaa kaipaavat matkustajat.¹⁹⁰ Arkkitehtuurimatkailijoita ei siis huomioitu potentiaalisena kohderyhmänä brändistrategiassa lainkaan. Vierailin marraskuussa 2017 Temppeliaukion kirkossa, joka on edelleen hyvin suosittu nähtävyys. Huomioin jo matkalla, että kirkon läheisyyteen on noussut kirkon suosion imussa useampi matkamuistomyymälä, joissa kaupattiin myös sisäänpääsylippuja kirkkoon, ”Tickets to Stone Church, 3€”. Kirkkoon päästyäni maksoin pääsymaksun ja huomasin, että tavallisena maanantai-iltapäivänä kirkossa

¹⁹⁰ Väänänen 2015, 56.

oli kymmeniä vierailijoita – suurimmaksi osaksi ulkomailta – jotka olivat selkeästi siellä ainoastaan arkkitehtuurin vuoksi. Voisi olla helppoa olettaa, että hotelli, joka on samojen suunnittelijoiden luomus ja joka suuresti muistuttaakin kirkkoa olisi matkailijoiden suosima arkkitehtuurikohde. On kuitenkin selvää, että suhteellisen tuntematon rakennus harvoin vetää sankasti arkkitehtuurimatkailijoita. Hotelli Mesikämmenellä voisikin olla mahdollisuuksia muodostua tunnetuksi arkkitehtuurikohteeksi, joka houkuttelee paikalle kävijöitä ulkomaita myöden, jos tieto siitä vaan saataisiin perille. Myös DOCOMOMO lausuu vetoamuksessaan, että Hotelli Mesikämmen on aikansa arkkitehtuurin erityislaatuinen kohde ja että sen suunnittelijoiden arkkitehtuurin merkitys rakennusperinnön vaalimisessa ja arkkitehtuurin historiassa korostuvat entisestään. Tämä yhdessä rakennuksen autenttisuuden kanssa voisikin tarjota mahdollisuuden korostaa hotellia ja eläinpuiston ympäristöä mahdollisena arkkitehtuurikonaisuutena ja -nähtävyytenä, sillä alue käsittää muitakin Suomalaisten suunnittelema rakennuksia, jotka ovat myös hyvin säilyneitä. Arkkitehtuurimatkailijoiden ottaminen huomioon hotellin brändäyksessä voisi mahdollistaa esimerkiksi uudenlaisten palveluiden muotoilun.

Kaupallisen hyödynnettävyyden lisäksi näen Hotelli Mesikämmenessä paljon tutkimuspotentiaalia monesta eri näkökulmasta. Yorkin yliopistossa konservoinnista luennoineen tohtori Michael Strattonin mukaan modernin rakennuskannan konservoinnissa ja kunnostuksessa ei voida välttämättä soveltaa konservointiperiaatteita, jotka ovat vahvistuneet lähinnä kun puhutaan kirkkojen ja muiden vaalittujen monumettien konservoinnista.¹⁹¹ Vaikeuksia tuottaa erityisesti modernin aikakauden tuomat uudet rakennusmateriaalit ja -tekniikat, jotka Madridin dokumentin mukaan saattavat poiketa suuresti niistä, joita on käytetty vanhemman rakennuskannan yhteydessä. Osa uusista tekniikoista tai materiaaleista voivat olla hyvinkin kokeellisia, joten ne saattavat vaatia hyvin tarkaa perehtymistä ja jopa uusien työtapojen kehittämistä.¹⁹² Paljon työtä vaatii siis myös itse moderneille rakennuksille ja materiaaleille sopivien korjaus- ja konservointimetodien löytäminen. Hotelli Mesikämmen on juuri sellainen rakennus, jossa on käytetty monia moderneja tekniikoita sekä materiaaleja. Parhaimmillaan hotellia voisikin tulevaisuudessa hyödyntää modernina korjauskohteena, joka

¹⁹¹ Stratton 1997, 1-11.

¹⁹² ICOMOS 2014, 6.

auttaisi määrittämään muissakin saman tyyppisissä kohteissa mahdollisesti sovellettavissa olevia uudenlaisia konservointi- ja korjausmetodeja.

Tehdessäni tutkielmaani tunsin muutenkin olevani myös tieteellisesti melko tutkimattomalla alueella, sillä Hotelli Mesikämmen ja siihen liittyvät ilmiöt tarjoavat loputtomia mahdollisuuksia, joihin ei nähdäkseni vielä ole syvällisesti tartuttu. Yksistään Hotelli Mesikämmen tarjoaa mahdollisuuksia taidehistoria- ja arkkitehtuuritutkimuksille, joissa voitaisiin selvittää omaa tutkielmaani syvemmin esimerkiksi sen teknisiä, arkkitehtonisia ja taiteellisia ominaisuuksia. Olisi syytä myös tutkia enemmän myös 1970-luvun suomalaisten vapaamuotoisen arkkitehtuurin suunnittelijoiden uria, vaikkakin esimerkiksi Pietilöiden uraa ja arkkitehtuuria onkin tutkittu jo melko laajastikin. Timo ja Tuomo Suomalaisen arkkitehtuuri on edelleen tutkimatonta, joten jopa 150 heidän suunnittelemaansa rakennusta odottaa omaa tutkimustaan.

Erittäin mielenkiintoiseksi osaksi tutkielmaani omasta mielestäni nousi korpipotelli-ilmiö. Itse pystyin tämän tutkielman puitteissa selvittämään sitä hyvin pintapuolisesti, joten ilmiö ansaitsi mielestäni tarkemman selvityksen. Olisi mielenkiintoista saada tietää enemmän esimerkiksi ilmiön synnystä, sen taustalla vaikuttaneista tahoista, hotellien suunnittelutavoista ja niiden elinkaarista. Tässä joukossa Hotelli Mesikämmen voisi toimia yhtenä tutkimuksen osasena. Tämän lisäksi erityisen mielenkiintoisena näen myös Maila Mehtälän väitteen siitä, että maassamme esiintynyt ekspressionistinen suuntaus olisi ollut täysin suomalainen ilmiö, jonka esikuvat eivät tulleet ulkomailta. Väitettä tukee myös Kirmo Mikkolan kirjoitus, jossa hän kertoi, että arkkitehtipiireissä suuntausta kutsuttiin uudeksi kansallisromantiikaksi. Voi siis olla, että suomalaisilla on vielä melko tutkimaton, oma rakennustaiteellinen suuntauksensa, jonka osa Hotelli Mesikämmenkin selkeästi on. En ole löytänyt tutkimusta joka syvemmin tutkisi suomalaista ekspressiivistä modernismia rakennustaiteessa ainakaan tästä näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista tietää asiasta tarkemmin, joten mahdollisuuksia lisätutkimuksiin on myös tällä saralla.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tavoitteenani oli tehdä tutkielma, joka kertoisi Hotelli Mesikämmenen historiasta ja sen kulttuuriympäristöarvoista ja -merkityksistä. Halusin myös tehdä kohteesta näkyvämmän, sillä monien syiden vuoksi se on jäänyt melko tuntemattomaksi etenkin kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta. Aluksi tehtävä hieman jännitti, sillä hotellia koskevat tiedot tuntuivat olevan todella vähissä. Kontekstualisoinnin jälkeen löytyi kuitenkin monia itselleni yllättäviäkin yhteyksiä, joiden avaaminen paljasti paljon asioita rakennuksen taustalta ja tutkielman teko alkoi edistyä. Ensimmäisen laajan tutkielmani teko sujuikin lopulta pääasiassa hyvin, vaikka joitain vaikeuksia välillä tulikin. Joidenkin aineistojen saatavuudessa oli vaikeuksia. Olisinkin toivonut esimerkiksi saavani tutkielmaani hieman enemmän kuvia hotellin alkuajoilta. Mielenkiintoista materiaalia tuntui kuitenkin valokuvia lukuun ottamatta jatkuvasti kertyvän ja löytyvän pieninä sirpaleina. Merkitysanalyysimenetelmän käyttö tutkielman runkona oli mielestäni hyvä päätös, sillä pystyin sen avulla helpommin määrittelemään Hotelli Mesikämmeneen liittyviä konteksteja sekä tunnistamaan arvojen rakentumiseen vaikuttavia asioita. Suurimmat vaikeudet merkitysanalyysimenetelmän kanssa liittyivät tekstirakenteeseen, sillä oli vaikea hahmottaa millainen järjestys tarvittaville kappaleille olisiärkevin ja ymmärrettävin. Välillä taas huomasin liian kirjaimellisesti seuraavani analyysin etenemisrakennetta, joka näkyi liiallisena toistona merkitysten alkaessa kerrostua keskenään. Toiston karsiminen ja tutkielman tekstirakenteen hiominenärkeväksi tuntui välillä hyvin haasteelliselta. Paljon ajattelemisen aiheutta aiheutti välillä myös se, että merkitysanalyysiä piti tässä tapauksessa soveltaa edelleen käytössä olevaan kohteeseen, menetelmä kun on kehitetty museokokoelmien arvotusta varten.

Tutkimuskohteeni oli minulle melko tuttu jo aloittaessani tutkielman tekoa. Mielessäni oli kuva poikkeuksellisesta rakennuksesta, joka kuitenkin oli yllättävän tuntematon. Tutkielman edetessä mielikuva kohteen poikkeavuudesta sekä vahvistui että heikentyi. Huomasin, että arkkitehtuurikohteena rakennus on hyvin omaleimainen, etenkin alueellisesti katsottuna. Toisaalta sen tyypillisuus korpipotellikohteena jopa hieman yllätti. Samalla oli kuitenkin hienoa huomata miten hyvä esimerkki hotelli on aikansa ihanteista, ja miten hyvin

se kuvastaa ympärillään tapahtuneita yhteiskunnan muutoksia. Osoittautui myös, että Hotelli Mesikämmen ja sitä ympäröivät kontekstit voisivat tarjota paljon jatkotutkimuksen aiheita.

Tutkielmani osoittaa, että museologisena objektina Hotelli Mesikämmen on todistekappale monista merkityksellisistä asioista. Se ei ole vanha, mutta siitä huolimatta rakennukseen on kerrostunut runsaasti tietoa, joten se kertoo monia tarinoita yli neljäkymmenen vuoden ajalta. Rakennuksen arvo on todistettavasti ollut tiedossa ainakin kulttuuriympäristön parissa työskentelevien keskuudessa jo pidempään, mutta arvojen takana olleet merkitykset ovat jääneet hieman hämärän peittoon, sillä niihin liittyvät tiedot ovat olleet pirstaloituneena eri lähteisiin. Tällöin niiden vaikutuksen yhdistäminen Hotelli Mesikämmeneen ja toisiin merkityksiin on ollut mahdotonta, ja siten kokonaiskuvan muodostaminen rakennuksesta on ollut vaikeaa. Tieto oli olemassa, mutta se täytyi vaan koota yhteen. Palaan tässä vielä museologi Kenneth Hudsonin esittelemään ajatukseen suuresta museosta, joka käytännössä käsittäisi koko kulttuuriympäristön. Museot taas olisivat laitoksia, jotka auttaisivat meitä ymmärtämään ympärillämme olevaa suurta museota. Kaikissa museolaitoksissa objektin tutkimus ja tuntemus on välttämätöntä, jotta sitä voidaan käyttää näyttelyissä ja opetuksessa. Ilman taustatietoa ja merkityksiä objektit ovat vain tavaroita. Tämä pätee myös suureen museoon ja Hotelli Mesikämmeen, josta tulee osa suurta museota kunnolla vasta siinä vaiheessa kun siitä on olemassa tietoa, joka on koottu kaikille saatavilla olevaan muotoon. Koen, että sain kerättyä riittävästi tietoa arvojen takana piilevistä merkityksistä ja toin ne yhteen paikkaan. Sain siis vastattua tutkimuskysymyksiini ja mielestäni tutkielmani vuoksi nyt on helpompi ymmärtää, miksi Hotelli Mesikämmen on arvokas rakennus.

LÄHTEET

Kirjallisuus:

Aikio, A. & Voranen, R. (1981). *Uusi sivistyssanakirja* (2000). Helsingissä Hki: Otava.

Arvaja, A. (2016). *Topi Sorsakoski: Viimeiseen korttiin*. Helsinki: Johnny Kniga.

Brolin, B. C. (1976). *The Failure of Modern Architecture*. Lontoo: Studio Vista.

Burman, P. (1997). *Towards a philosophy for conserving twentieth century buildings*. Teoksessa *Structure and style : Conserving twentieth century buildings* (s. 15-33). Stratton, M. (toim). London: E & FN Spon.

Connah, R. & Snellman, T. (1999). *Armo ja arkkitehtuuri*. Helsinki: Rakennustieto.

Helander, V. & Rista, S. (1987). *Suomalainen rakennustaide = modern architecture in finland*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Jenkin, D. & Worthington, J. (1997). *Making the recent past fit for the future: change in the commercial world*. Teoksessa *Structure and style : Conserving twentieth century buildings* (s. 85-100). Stratton, M. (toim). London: E & FN Spon.

Kinanen, P. (2007). *Museologiset objektit*. Teoksessa *Museologia tänään* (s. 168-186). Kinanen, P. (toim.). Lisäpainokset: 2. korj. p. 2009. Helsinki: Suomen museoliitto.

Koho, T. (2003). *Menneisyyden muistikuvat : Perinne nykyajan arkkitehtuurissa*. Jyväskylä: Atena.

Koukkunen, K. & Pietarinen, J. (1998). *Hermeneuttinen yhteiskuntatutkimus*. Teoksessa Lukiolaisen filosofia: 2, Syventävät kurssit : Ihminen ja arvot, tieto ja yhteiskunta (2. uud. p.) (s. 219-225). Kuopio: Kustannuskiila.

Kärki, P. (2010). *Rakennussuojelu museotoimen tehtäväkentässä* (s. 47–61). Teoksessa Suomen museohistoria. Susanna Pettersson & Pauliina Kinanen (toim.). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Laakso, S. & Loikkanen, H. A. (2004). *Kaupunkitalous: Johdatus kaupungistumiseen, kaupunkien maankäyttöön sekä yritysten ja kotitalouksien sijoittumiseen*. Helsinki: Gaudeamus.

Lehtinen, P. (2011) *Rakennussuojelusta ja korjaamisesta*. Teoksessa Asiasta toiseen : Kirjoituksia restauroinnista ja rakennussuojelusta (s.21-23). Putkonen, L. (toim.). Helsinki: Museovirasto : Rakennustieto.

Lilius, A. (2014). *Oluesta se alkoi: Kantaravintolat oy 1962-1991*. Helsinki: Alko.

Lindh, T. (2011) *Modernin arkkitehtuurin korjaamisesta*. Teoksessa Asiasta toiseen : Kirjoituksia restauroinnista ja rakennussuojelusta. (s. 149-141.) Putkonen, L. & Mäkiö, E. (toim.). (2011). Helsinki: Museovirasto : Rakennustieto.

Nikula, R. (2004). *Rakennetun ympäristön arvoista*. Teoksessa Rakennusperinnön tulevaisuus : Puheenvuoroja teemavuoden aiheista (s. 7-10). Tennosmaa, T. (toim). Helsinki: Rakennustieto.

Norri, M. & Tegengren, M. (1981). *Hotelli Mesikämmen*. Teoksessa Suomi rakentaa: Finland bygger. 6 (s. 170-171). Helsinki: Suomen arkkitehtuurimuseo.

Mikkola, K. & Mukala, J. (2009). *Arkkitehtuurilinjoja : Kirmo mikkolan kirjoituksia*. Helsinki: Rakennustieto.

- Mehtälä, M. (2003). *Tempeliaukio : Kirkko suursaaresta länteen*. Helsinki: WSOY.
- Rautiainen, M. & Siiskonen M. (2005). *Hotellin asiakasliikenne ja kannattavuus*. Helsinki: Restamark.
- Sassi, K. (1981). *Esipuhe*. Teoksessa Suomi rakentaa = finland bygger 6 (s. 4-5). Norri, M. & Tegengren, M. (toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.
- Sharp, D. (1981). *Johdanto*. Teoksessa Suomi rakentaa = finland bygger 6 (s. 6-7). Norri, M. & Tegengren, M. (toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.
- Stratton, M. (1997). *Introduction*. Teoksessa Structure and style : Conserving twentieth century buildings (s. 1-11). Stratton, M. (toim). London: E & FN Spon.
- Turunen, K. E. (1992). *Arvojen todellisuus: Johdatus arvokasvatukseen*. Jyväskylä: Atena kustannus.
- Viertola, J. (1989). *Vanhan Ruoveden historia: 3, 6, 2, Ähtärin historia 1918 — 1980*. Ähtäri: Ähtärin kaupunki.
- Vilkuna, J. (2007). *Museologian vaiheita*. Teoksessa Museologia tänään (s. 44-65). Kinanen, P. (toim.). Lisäpainokset: 2. korj. p. 2009. Helsinki: Suomen museoliitto.
- Vilkuna, J. (2011). *Kaksi säilyttämisstrategiaa - esimerkkeinä Dapne ja Blue Marlin*. Teoksessa Forum Marinum Vuosikirja 2011. (s. 52-58). Turku: Forum Marinum-säätiö.

Opinnäytteet ja väitöskirjat:

Katila, P. (1968). *Matkailun edellytykset Etelä-Pohjanmaalla*. Tampere: Tampereen yliopisto, Sosiaalipolitiikka. Pro gradu-tutkielma.

Mensch, P.v. (1992). *Towards a methodology of museology*. PhD thesis. University of Zagreb. Väitöskirja.

(Teos printattu Reiwardt Akatemian kotisivulta sellaisena kuin se oli vuoden 1998 lopussa. Janne Vilkuna teoksessa *Museologia tänään* [toim. Pauliina Kinanen], sivu 64: ”Väitöskirja ilmestynyt jo vuonna 1992, mutta sitä ei koskaan painettu.”)

Paasmala, H. (2014). *Autenttisuuden ja integriteetin säilyminen rakennusperinnössä - Vanhan Rauman pihatalot ja talousrakennukset*. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto: Arkkitehtuurin koulutusohjelma. Diplomityö.

Vartola, A. (2014). *Kuritonta monimuotoisuutta: Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa*. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, arkkitehtuurin laitos. Väitöskirja.

Väänänen V. (2015). *Hotelliasiakkaiden palvelukokemukset toiminnan kehittäjänä*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Palveluliiketoiminnan koulutusohjelma, ylempi amk Matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Opinnäytetyö.

Aikakauslehtiartikkelit:

Hartikainen, N. & Kantonen, E. (1972). *Rantasipi-hotelli Laajavuori*. *Arkkitehti*, 4/1972, 34-35.

Jaatinen, A-M & Jaatinen M.I. (1972). *Rantasipi-hotelli Vaasa*. *Arkkitehti*, 4/1972, 36-39.

Lassila, A. (2011). *Déjà-vu: Timo Suomalainen, Tuomo Suomalainen — Hotelli Mesikämmen, Ähtäri 1976*. Arkkitehti 1/2001, 108, 74-75.

Lindh, T. (2000). *Tyylirestaurointi ennen ja nyt — The return of the stylistic restoration*. Arkkitehti 2/2000, 18-23.

Mukala, J. (2011). *Sivullinen = outsider*. Arkkitehti, 108, 62-64.

Mäki, H. (1972). *Suomen matkailun kehittämisestä*. Arkkitehti, 4/1972, 22-24.

Suomalainen, T. (2011). *Arvottamisen etiikka = the ethics of evaluation*. Arkkitehti, 108 (1), 65.

Sanomalehdistä:

Hakala, M. (5.10.2017). *Mesikämmen rempataan ehommaksi* (s. 2-3). Alavus: Viiskunta.

Helsingin Sanomat (10.4.1973). *Kantaravintolat osakkaaksi Ähtäriin hotelliin* (s. 23). Helsinki.

Ilkka nro. 110 (24.4.1976). *Hotelli Mesikämmen valmistui* (s. 8). Seinäjoki.

Ilkka nro. 117 (1.5.1976). *Hotelli Kantakievari Mesikämmen valmistunut* (s. 7). Seinäjoki.

Juustila, Y. (7.9.1974). *Matkailu- ja kongressihotelli nousee ähtäriin moksunniemeen* (s. 10). Helsinki: Helsingin sanomat.

Viiskunta nro. 31 (23.4.1976). *Avajaismainos* (s. 3). Alavus.

Viiskunta nro. 75 (26.9.1975). *Kantakievari Mesikämmen harjakorkeudessa tänään.* (s.6).
Alavus

Verkkolähteet:

Altia (päiväys ei saatavilla). *Historia*. Haettu 15.11.2018 osoitteesta <https://altiagroup.com/fi/altia-yrityksena/historia>.

Arkkitehti-lehti (2018). *Näköislehtiarkisto*. Haettu 15.12.2018 osoitteesta <https://www.ark.fi/kaikki-numerot>.

Arkkitehtuurimuseo (2018). *Arkkitehtuurimuseon vaihtuvat näyttelyt*. Haettu 13.3.2018 osoitteesta <http://www.mfa.fi/vaihtuvat-nayttelyt>.

Ekosaari, M., Jantunen, S & Paaskoski, L. (2015). *Museoviraston ohjeita ja oppaita 3: Kokoelmapolitiikan muistilista museoille*. Helsinki: Museo 2015, Museovirasto. Haettu 3.10.2019 osoitteesta <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/kokoelmapolitiikan-muistilista-museoille.pdf>.

Encyclopaedia Britannica (2019). *International Style*. Haettu 1.3.2019 osoitteesta <https://www.britannica.com/art/International-Style-architecture>.

Hannula, P. & Salonen, M. (2007). *Rakennukset kertovat — perustietoa asukkaille*. Helsinki: Helka Helsingin kaupunginosayhdistykset ry. Haettu 4.1.2017 osoitteesta http://helka.net/images/stories/julkaisut/rakkert_280207_kaikki_printti.pdf.

Häyhä, H., Jantunen, S. & Paaskoski, L. (2015). *Merkitysanalyysimenetelmä*. Helsinki: Suomen Museoliitto. Haettu osoitteesta 24.11.2017 <http://www.museoliitto.fi/doc/Merkitysanalyysimenetelma1.pdf>.

ICOMOS (2014). *Approaches for the conservation of twentieth-century architectural heritage, Madrid document*. Haettu 7.3.2019 osoitteesta http://www.icomos-isc20c.org/pdf/madrid_doc_10.26.pdf.

ICOMOS Suomen osasto ry. (2011a). *Venetsian julistus 1964: Kansainvälinen julistus monumenttien suojelusta*. Haettu 9.3.2019 osoitteesta <http://www.icomos.fi/sivut/kansainvaelinen/julistukset-ja-suositukset/--venetsian-julistus.php>.

ICOMOS Suomen osasto ry. (2011b). *Kansainvälinen ICOMOS*. ICOMOS Suomen osasto ry. Haettu 28.11.2018 osoitteesta <http://www.icomos.fi/sivut/kansainvaelinen.php>.

Ilkka 2010. *Viking-laivaa ja ydinvoimalaa kaupitellaan Ähtärissä*. Haettu 20.9.2019 osoitteesta <https://www.ilkka.fi/uutiset/maakunta/viking-laivaa-ja-ydinvoimalaa-kaupitellaan-ahtarissa-1.565533>.

Jyväskylän yliopisto 2010a. Koppa : *funktionalismi*. Haettu 1.3.2019 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/taidehistorian-aikajana/modernismi/1900-luvun-modernismi/moderni%20arkkitehtuuri/funktionalismi>.

Jyväskylän yliopisto 2010b. Koppa: *konstruktivismi*. Haettu 29.3.2019 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/taidehistorian-aikajana/modernismi/1900-luvun-modernismi/konstruktivismi>.

Jyväskylän yliopisto 2010c. Koppa : *postmodernismi*. Haettu 1.3.2019 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/taidehistorian-aikajana/nykytaide/postmoderni%20arkkitehtuuri>.

Jyväskylän yliopisto (2015). *Menetelmäpolkuja humanisteille: Lähiluku*. Haettu 3.12.2017 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/lahiluku>.

Järvenpää, A. (2016). *Panda on maailman kallein eläintarhan asukki*. Ilkka. Haettu 8.1.2018 osoitteesta <https://www.ilkka.fi/tilaajalle/maakunta/panda-on-maailman-kallein-el%C3%A4intarhan-asukki-1.2053306>.

Kauta, J. (2017). *Kieltolaki – susi jo syntyessään*. YLE. Haettu 15.11.2018 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/08/kieltolaki-susi-jo-syntyessaan>.

Kivilaakso, A. (2010). *Rakennusperintö suojelun kohteena*. Suomen rakennustaiteen museo. Haettu 3.11.2017 osoitteesta <http://www.mfa.fi/files/mfa/Rakennussuojelu/Rakennussuojelu.pdf>.

Korkala, H. (2017). *Hallinto-oikeus kumosi Ähtärin kaupunginvaltuuston päätöksen omavelkaisesta lainatakauksesta*. Pohjalainen. Haettu 30.12.2018 osoitteesta <https://www.pohjalainen.fi/uutiset/maakunta/hallinto-oikeus-kumosi-ahtarin-kaupunginvaltuuston-paatoksen-omavelkaisen-lainantakauksesta-1.2320401>.

Koski, A. (2013). *Ähtärin eläinpuiston perustaminen keskelle metsää oli mullistava ajatus Suomessa*. YLE. Haettu 16.10.2017 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-6692099>.

Lindh, T. (päiväys ei ole saatavilla). *RESTAUROINTIFILOSOFIA – restaurointikäsitteitä ja viranomaiskäytäntöjä* [diaesitys]. Museoviraston rakennushistorian osasto. Haettu 13.1.2019 osoitteesta <https://docplayer.fi/20889373-Restaurointifilosofia.html>.

Makkonen, L. (2012). *Modernismia Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. Haettu 10.1.2019 osoitteesta https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/kirjat/ModHKI_fi.pdf.

Miettinen, V. (2018). *Ähtäri pääsi pälkähästä kriisikuntamenettelyssä – pandojen varassa on paljon*. Helsinki: Kuntalehti. Haettu 13.12.2018 osoitteesta <https://kuntalehti.fi/uutiset/talous/ahtari-paasi-palkahasta-kriisikuntamenettelyssa-pandojen-varassa-paljon/>.

Museovirasto (2013). *Kulttuuriympäristöanalyysi – opas DIVE-menetelmän käyttöön*. Haettu 7.3.2018 osoitteesta <http://www.nba.fi/fi/File/2320/opas-dive-menetelman-kayttoon.pdf>.

Museovirasto (päiväystä ei saatavilla). *Kulttuuriympäristö*. Haettu 24.11.2018 osoitteesta <https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto>.

Nordia Management Oy (2018). *Aiempiä sijoituskohteita*. Haettu 16.11.2018 osoitteesta <https://www.nordiamanagement.fi/sijoituskohteet/>.

Orhanen, O. (2015). *Inventointi: Hotelli Rantasipi Tropiclandia, ent. Hotelli Waskia*. Pohjanmaan museo. Haettu 22.9.2019 osoitteesta <https://docplayer.fi/49023990-Anna-maija-ja-martti-i-jaatinen-1972-ja-1981-laaajennus-betoninen-perusmuuri-laaajenuksessa-betonielementti-hotelliosa-tasakatto-huopakate.html>.

Pohjoismainen konservaattoriliitto (2019). *Tutustu konservointiin*. Haettu 7.3.2019 sivulta <https://www.konservaattoriliitto.fi/tutustu-konservointiin/>.

Pöyry Finland Oy (2013a). *Kaavaselostus: Ähtärin kaupunki, Moksunniemen osayleiskaava, kaavaehdotus 10.6.2013*. Ähtärin kaupunki. Haettu 5.1.2018 osoitteesta <https://www.yumpu.com/fi/document/view/34198467/ahtarin-kaupunki/77>.

Pöyry Finland Oy (2013). *Ähtäri: Moksunniemen osayleiskaava*. Ähtärin kaupunki. Haettu 10.1.2018 osoitteesta http://www.karttatiimi.fi/ahtari/oyk_moksunniemi.pdf.

Ramboll Finland Oy (2014a). *Kaavaselostus: Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus*. Ähtärin kaupunki. Haettu 10.1.2018 osoitteesta http://www.ahtari.fi/kaupunki/templates/ahtari/images/kaavat/selostus_karhunkierros2.pdf.

Ramboll Finland Oy (2014). *Ähtäri: Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus, Karhunkierroksen alue sekä korttelit 712-713*. Ähtäri. Haettu 13.1.2018 osoitteesta <http://www.karttatiimi.fi/ahtari/kaava104.pdf>.

Rautanen, P. (2019). *Ähtärissä jännitetään uimahallin saneeraustöihin pääsyä*. Ilkka. Haettu 27.9.2019 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10645600>.

Riihimäki, T. (2016a). *Ähtäri Zoo Hotelli Mesikämmenen omistajaksi*. Ilkka. Haettu 16.11.2018 osoitteesta <https://www.ilkka.fi/uutiset/maakunta/ahtari-zoo-hotelli-mesikammenen-omistajaksi-1.2021915>.

Riihimäki, T. (2016b). *Mesikämmenen tyyli säilytetään*. Ilkka. Haettu 23.4.2017 osoitteesta <https://www.ilkka.fi/tilaajalle/maakunta/mesik%C3%A4mmenen-tyylis%C3%A4ilytet%C3%A4%C3%A4n-1.2152534>.

Routio, P. (2005). *Hermeneuttinen tulkinta*. Tuotetiede. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto.

Ruskin, J. (1849). *The seven lamps of architecture* (2001). London: Electric Book Co. Haettu 21.11.2017 osoitteesta <http://search.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=470675&site=ehost-live>.

SAFA (2013). *Kristian Gullichsen SAFAn kunniajäseneksi*. Haettu 26.9.2019 osoitteesta <https://www.safa.fi/uutiset/kristian-gullichsen-safan-kunniajaseneksi/>.

Tiainen, O-P. (1997). *Scandic myynee ravintolansa edelleen*. Taloussanomat. Haettu 16.11.2018 osoitteesta <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001279141.html>.

Tieteen termipankki (2018). *Filosofia:arvo*. Haettu 29.12.2018 osoitteesta <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:arvo>.

Vesikansa, K. (2013). *Aalto's Finnish followers and the natural form*. [Working papers - Alvar Aalto Researchers' Network March 12th – 14th 2012, Seinäjoki and Jyväskylä, Finland]. Alvar Aalto Museo.

Vilen, M. (2019). *Pandat yllättivät Ähtärin eläinpuiston: Tulosta tehtiin viime vuonna 1,5 miljoonaa euroa.* Maaseudun tulevaisuus. Haettu 27.9.2019 osoitteesta https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/kotimaa/artikkeli-1.355094?gclid=Cj0KCQjw5rbsBRCFARisAGEYRwcW3U2tgqcO-bvNYfnAeofa2CSrwMfo2efR0p5HQexJhv2R5AxgrooaAsJkEALw_wcB.

VR Group (2017). *VR lisää uusia junavuoroja ostoliikenteeseen - suoralla junayhteydellä Tampereelta Ähtärin eläinpuistoon, Lappiin läpi vuoden.* Haettu 8.1.2018 osoitteesta <http://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/uutishuone/uutiset-ja-tiedotteet/vr-lisaa-uusia-junavuoroja-ostoliikenteeseen---suoralla-junayhteydella-tampereelta-ahtarin-elainpuistoon-lappiin-lapi-vuoden-191220171542/>.

Ähtärin kaupunki (2018a). *Ähtäri Resort Masterplan - Lehdistötiedote 10.4.2018.* Haettu 24.11.2018 osoitteesta <http://www.ahtari.fi/kaupunki/templates/ahtari/images/PDF-tiedostot/tiedote100418.pdf>.

Ähtärin kaupunki (2018b). *Ähtärin keilahallin urakkasopimukset allekirjoitettiin, työt alkavat.* Haettu 24.11.2018 osoitteesta <https://www.ahtari.fi/index.php/vapaa-aika-ja-liikunta/liikunta-ja-ulkoilu/keilahalli>.

Arkistolähteet:

Ähtärin kaupunginarkisto:

Rakennuspiirustukset

Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen:

Pääpiirustus nro. 12, nimiössä nro 76. (27.3.1974). Osa 4, pohjapiirustus.

Pääpiirustus nro. 1. (10.4.1981). Asemapiirustus.

Pääpiirustus nro. 6. (10.4.1981). Hotellih.siiven laajennus, julkisivu kaakkoon ja luoteeseen.
 Pääpiirustus nro. 8. (10.4.1981). Ravintolalaajennus, osa 4A, 4. krs., pohjapiirustus.
 Pääpiirustus nro 12. (10.4.1981). Uimahallisiiven laajennus, osa 3B, 3. krs., pohjapiirustus.
 Pääpiirustus nro 16. (10.4.1981). Uimahallisiiven laajennus, julkisivut.
 Pääpiirustus nro. 1(8). (10.3.1988). Laajennus,kokoussiipi. Asemapiirustus.
 Pääpiirustus nro. 3(8). (10.3.1988). Laajennus, kokoussiipi. 1 krs. pohjapiirustus.
 Pääpiirustus 1 (4). (9.12.1988). Muutos ja laajennus, uimahallin perusparannus.
 Asemapiirustus.
 Pääpiirustus 2(4). (9.12.1988). Muutos ja laajennus, uimahallin perusparannus.
 Pohjapiirustus.

Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky:

Pääpiirustus 1/7. (8.11.1991). Muutos ja laajennus, uimahallin perusparannus.
 Asemapiirustus.
 Pääpiirustus 3/7. (8.11.1991). Muutos ja laajennus, uimahallin perusparannus. Pohjapiirustus.
 Pääpiirustus 6/7. (31.5.1992). Muutos ja laajennus, uimahallin perusparannus. Julkisivut
 etelään ja pohjoiseen.

Muut lähteet:

Denyer, S. (2011). *Retrospective Statements of OUV for World Heritage Properties: Authenticity & Integrity*. ICOMOS. Diaesitys.

Akimof, L., Mykkänen, M., Saukkomaa, H. (tuottajat) (2001). *Kalliosta temppeliksi*. [Televisio-dokumentti]. Helsinki: Production House Oy.
 Saatavilla YLE Areenassa <https://areena.yle.fi/1-2273653>.

DOCOMOMO Suomi Finland ry (2016). *Hotelli Mesikämmen, vetoamus*. Julkaisematon dokumentti. [Sähköpostitse kirjoittajalle välittänyt 29.1.2018 Etelä-Pohjanmaan

maakuntamuseon rakennustutkija Sirkka-Liisa Sihvonen. Lupa dokumentin käytölle lähdemateriaalina pyydetty DOCOMOMO Suomi Ry:ltä sähköpostitse.]

Kuvaluettelo

KUVA 1: Ote sivulta 10: Häyhä, H., Jantunen, S. & Paaskoski, L. (2015). *Merkitysanalyysimenetelmä*. Helsinki: Suomen Museoliitto.

KUVA 2: Timo Ahopelto, 1.6.2018.

KUVA 3: Timo Ahopelto, 16.9.2018.

KUVA 4: Karttakaappaus Google Mapsista. Kuvan muokkaus Susanna Hietämäki 2019.

KUVA 5: Avajaismainos. Viiskunta pe 23.4.1976. nro 31, s. 3.

KUVA 6: Ote rakennuspiirustuksesta: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen (6.5.1974). Hotelli Mesikämmen, asemapiirustus. Nro 121.

KUVA 7: Ote artikkelista: Jaatinen, A-M & Jaatinen M.I. (1972). *Rantasipi-hotelli Vaasa*. Arkkitehti, 4/1972, 36-39.

KUVA 8: Ote artikkelista: Hartikainen, N. & Kantonen, E. (1972). *Rantasipi-hotelli Laajavuori*. Arkkitehti, 4/1972, 34-35.

KUVA 9: Ote rakennuspiirustuksesta: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen (6.5.1974). Hotelli Mesikämmen, asemapiirustus. Nro 121.

KUVA 10: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 11: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA12: Ote rakennuspiirustuksesta: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen (6.5.1974). Hotelli Mesikämmen, asemapiirustus. Nro 121.

KUVA 13: Ote Rakennuspiirustuksesta: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen (10.4.1981). Hotelli Mesikämmen, asemapiirustus. Pääpiirustus nro. 1.

KUVA 14: Ote rakennuspiirustuksesta: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen (9.12.1988). Hotelli Mesikämmen, asemapiirustus. Pääpiirustus nro. 1 (4).

KUVA 15: Ote rakennuspiirustuksesta: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen (9.12.1988). Hotelli Mesikämmen, asemapiirustus. Pääpiirustus nro. 1 (4).

KUVA 16: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 17: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 18: Timo Ahopelto, 1976.

KUVA 19: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 20: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 21: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 22: Timo Ahopelto, 5.7.2018.

KUVA 23: Timo Suomalainen, 3.7.1982. Lähde Wikimedia Commons, saatavilla https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hotelli_Mesikammen_Ravintolasali.jpg.

KUVA 24: Susanna Hietämäki, 15.8.2019.

KUVA 25: Ote artikkelista: Lassila, A. (2011). *Déjà-vu: Timo Suomalainen, Tuomo Suomalainen — Hotelli Mesikämmen, Ähtäri 1976*. *Arkkitehti* 1/2001, 108, 74-75.

Alkuperäinen lähde: MFA, Suomen Arkkitehtuurimuseo.

KUVA 26: Susanna Hietämäki 15.8.2019.

KUVA 27: Ote kirjasta: Koivisto, I. (1983). *Ähtäri eläinpuisto 10-vuotias*. Ähtäri: Ähtäriinreitin loma. s.42.

LIITTEET

LIITE 1.

Hotelli Mesikämmen

DOCOMOMO on vuonna 1989 perustettu kansainvälinen modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö, johon kuuluu noin 60 paikallisosastoa kaikista maanosista. DOCOMOMO Suomi Finland ry. toimii modernismin arkkitehtuurin asiantuntijaorganisaationa, ylläpitää Suomen merkkikohteiden rekisteriä, välittää tietoa sekä pitää yllä kansainvälisiä yhteyksiä koskien omaa aihepiiriään.

DOCOMOMOn merkkikohteiden rekisterin päivitys- ja seurantatyön yhteydessä on valitettavasti ja toistuvasti jouduttu toteamaan, että useat matkailuarkkitehtuurin hienoimmat ja kunnianhimoisimmatkin kohteet ovat toistuvissa saneerauksissa usein menettäneet peruuttamattomasti arkkitehtonisia ominaispiirteitään. Tämä on koitunut vain muutamia mainitaksemme esimerkiksi Aulangon, Hesperian, Ounasvaaran ja Rosendahlin arkkitehtonisesti merkittävien hotellien kohtaloksi. Joissakin hotelleissa, kuten Arne Jacobsenin SAS:issa Kööpenhaminassa, on kokonaisuuden vaalimisen sijaan säilytetty peruskorjauksissa vain yksi huone. Huoneesta on muodostunut muotoiluhistorian ikoni, matkailukohde ja siitä on jopa julkaistu kirja (Michael Sheridan, 2003: *Room 606*).

Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema, vuonna 1976 valmistunut Hotelli Mesikämmen on aikansa arkkitehtuurin erityislaatuinen kohde. Sekä 1900-luvun viimeisten vuosikymmenen rakennusten että Suomalaisten veljesten arkkitehtuurin merkitys arkkitehtuurin historiassa ja rakennusperinnön vaalimisessa korostuvat entisestään. Tämä noteerattiin muun muassa *Arkkitehti*-lehdessä 1/2011, jossa Hotelli Mesikämmen esiteltiin arkkitehtonisesti merkittävien vanhempien kohteiden Déjà-vu-palstalla.

DOCOMOMO Suomi Finland ry:n hallitus haluaa esittää *Helsingin Sanomien* artikkeliin 6.8.2016 sekä hallituksen jäsenen yöpymiseen hotellissanne kesällä 2015 liittyen seuraavan vetoomuksensa hotellin johdolle sekä korjauksen suunnittelijoille ja rakennuttajille:

- Suunnitteluratkaisujen ja päätösten taustalle on perusteltua hankkia riittävät pohjatiedot ja tunnistaa arkkitehtoniset merkitykset ja vaalittavat ominaisuudet riittävän ajoissa.
- Korjausten ja muutosten suunnittelu on perusteltua antaa aikakauden arkkitehtuuriin ja arvokohteiden korjaussuunnitteluun perehtyneiden ammattilaisten tehtäväksi.
- Hotellin ulkoasu sekä yleiset ja edustavimmat tilat ovat luonnollisesti olleet rakennustaiteellisten tavoitteiden kärjessä alun perinkin. Arkkitehtonisia arvoja liittyy kuitenkin kaikkiin tiloihin. Kaikkien tilojen hallittu peruskorjaus tulisi toteuttaa siten, että niiden ominaispiirteet ja kohteen erityislaatuinen tunnelma säilyvät – eikä esimerkiksi tilallisesti vaikuttavilta käytäviltä hotellihuoneeseen siirtyminen aiheuta tuntua toiseen rakennukseen tai yleispätevään hotellin standardihuoneeseen astumisesta.
- Hotellin erityislaatuinen tunnelma voi tehdä vierailijaan lähtemättömän vaikutuksen. Se on jotakin, mitä lukuisista hotelleista jää – hyvästä palvelusta, siisteistä huoneista, hohtavista kylpyhuoneista ja maukkaista aamupaloista huolimatta – uupumaan. Hotelli Mesikämmen on säilynyt matkailurakennuksena tavattoman autenttisena. Tämän, toivottavasti pysyvän, ainutlaatuisuuden arvo tulee lisääntymään ja olemaan hotellinne yksi erityispiirre ja erottumisen keino.

DOCOMOMO Suomi Finland ry:n hallituksen puolesta Helsingissä 15.8.2016,

Jonas Malmberg
arkkitehti, FM

Leena Makkonen
puheenjohtaja
arkkitehti, TKT

Sirkkaliisa Jetsonen
varapuheenjohtaja
arkkitehti

Petteri Kummala
FM

Joona Rantasalo
HuK